

RAPORT

Evaluarea națională a riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului asociate activelor virtuale și furnizorilor de servicii pentru active virtuale

Decembrie, 2024

Chișinău

Declarație de limitare a responsabilității

Raportul privind evaluarea națională a riscurilor (ENR) de spălare a banilor (SB) și de finanțare a terorismului (FT) asociate activelor virtuale (VA) și furnizorilor de servicii pentru active virtuale (VASP) în Republica Moldova, a fost elaborat de autoritățile din Republica Moldova pe baza unui proces de autoevaluare, cu sprijinul Biroului Coordonatorului pentru Activități Economice și de Mediu al OSCE (OCEEA). Evaluarea s-a bazat pe Metodologia Băncii Mondiale (BM) și modulele specifice de evaluare a riscurilor în sectorul VA/VASP.

Toate datele, statisticile și informațiile utilizate în realizarea prezentului raport, precum și analiza, interpretările, concluziile și recomandările obținute, aparțin în totalitate autorităților din Republica Moldova și nu reflectă punctele de vedere ale Grupului Băncii Mondiale sau ale OCEEA.

Cuprins

1. Introducere	6
1.1. Contextul Republicii Moldova și scopul evaluării	6
1.2. Obiective	7
1.3. Situația actuală	7
1.4. Evoluții și limitări sub aspect regulator	8
2. Metodologia de evaluare națională a riscurilor	9
2.1. Procesul general de ENR	9
2.2. Grupul de Lucru pentru evaluarea națională a riscurilor	9
2.3. Instrumentul de ENR de SB/FT pentru VA/VASP al Băncii Mondiale	10
2.3.1. Identificarea activităților (canalelor) relevante ale VASP	10
2.3.2. Evaluarea amenințărilor, vulnerabilităților și măsurilor de atenuare	14
2.4. Colectarea datelor și analiza	16
3. Privire de ansamblu asupra ecosistemelor globale de VA/VASP	17
3.1. Evoluția ecosistemelor VA/VASP și riscurile de SB/FT	17
3.2. Evoluțiile globale în reglementarea VA/VASP	20
3.3. Activitatea VA în Moldova: Privire de ansamblu oferită de Chainalysis	21
3.4. Riscuri de SB/FT asociate cu VA/VASP	26
4. Rezultatele chestionarelor	29
4.1. Răspunsurile oferite de organele de aplicare a legii (LEAs) și serviciile de informații la chestionarele privind VA/VASP	29
4.2. Răspunsurile oferite de regulatorii pieței financiare la chestionarele privind VA/VASP	35
4.3. Răspunsurile sectorului privat la chestionarele privind VA/VASP	37
4.3.1. Sectorul bancar	37
4.3.2. Prestatorii de servicii de plată nebankari (PSP)	40
5. Interacțiunea VA/VASP cu sectoarele formale și informale din Moldova	43
5.1 Sectorul formal	44
5.1.1. Băncile licențiate	44
5.1.2. Sectorul PSP	46
5.2. Sectorul informal: Economia „subterană” din Moldova	47
5.2.2. Platforme de tranzacționare P2P	50
5.2.3. Curieri de schimb (USDT-FIAT)	51
5.2.4. Regiunea transnistreană (mineritul de criptomonede)	51
6. Studii de caz, tipologii și tendințe emergente	52
6.1. Studii de caz și tipologii	52
6.2. Tendințe emergente	55
6.2.1. Imixtiune electorală și VA	55
7. Analiza riscurilor	57
7.1. Evaluarea amenințărilor de SB/FT	57
7.1.1. Natura și profilul VA	58
7.1.2. Accesibilitate pentru infractori	60
7.1.3. Sursa de finanțare VA	62
7.1.4. Caracteristici operaționale ale VA	63
7.1.5. Facilitarea activităților infracționale	64
7.1.6. Impactul economic	65

7.2. Evaluarea vulnerabilităților inerente de SB/FT	67
7.3. Măsuri de atenuare (Scăzut)	70
7.4. Riscul final de SB/FT asociat VA/VASP	70
Concluzii	72
8.1. Constatări principale	72
8.2. Recomandări	73
8.3. Provocări și limitări	74
9. Anexă	75
9.1. Glosar	75
9.2. Cronologia principalelor evenimente și evoluții din ecosistemul VA/VASP, alături de acțiunile și inițiativele întreprinse de Republica Moldova	76
9.3. Lista autorităților de licențiere și reglementare a CASP (VASP) în UE	78

Lista tabelelor

Tabel 1: Cele 27 de canale VASP	10
Tabel 2: Definiții pentru tipurile de servicii VASP (conform instrumentului ENR al BM)	11
Tabel 3: Variabile de intrare pentru evaluarea vulnerabilităților de SB/FT	15
Tabel 4: Variabile de intrare pentru măsurile de atenuare a riscurilor	15
Tabel 5: Chestionare VA/VASP – categoria respondenților	16
Tabel 6: Analiza expunerii țărilor din Vecinătatea Estică la veniturile generate de DNM (exprimate în euro), per capita (aprilie 2019 - iunie 2021). Sursa: EMCDDA, 2022	19
Tabel 7: Top servicii asociate VA accesate din Moldova (iunie 2024)	24
Tabel 8: Numărul de STR/SAR asociate VA/VASP (2021 – 2024)	31
Tabel 9: Nr. de cauze asociate cu VA/VASP, după infracțiuni predicat (2021 – 2023)	33
Tabel 10: Valoarea VA sechestrate de LEAs (2021-2024)	34
Tabel 11: Volumul estimativ al tranzacțiilor efectuate prin conturile băncilor autohtone în/din adresa VASP străine (2021-2024)	39
Tabel 12: Volumul total de tranzacții efectuate prin conturi speciale în/din adresa VASP din alte state (Aprile–August 2024)	41
Tabel 13: Estimarea volumul de tranzacții efectuate prin conturile PSP în/din adresa VASP străine	42
Tabel 14: Interacțiunea sectoarelor cu canalele VASP	43
Tabel 15: Interacțiunea sectorului PSP cu VA/VASP	46
Tabel 16: Evaluarea amenințărilor de SB/FT pe baza variabilelor de intrare	57
Tabel 17: Canale și activități VASP evaluate	58
Tabel 18: Clasificarea amenințărilor de SB/FT pentru diferite canale VASP	66
Tabel 19: Expunerea la vulnerabilități – sumar general	67
Tabel 20: Descrierea variabilelor de intrare pentru evaluarea vulnerabilităților, conform metodologiei Băncii Mondiale	67
Tabel 21: Evaluarea vulnerabilităților de SB/FT asociate VA/VASP pentru fiecare canal VASP care interacționează cu sectoarele formale și informale	70
Tabel 22: Sumarul evaluării privind amenințările, vulnerabilitățile și riscul rezidual de SB/FT asociate VA/VASP pe toate canalele VASP.	71
Tabel 23: Glosar	75
Tabel 24: Cronologia principalelor evenimente și evoluții din ecosistemul VA/VASP, precum și acțiunile și inițiativele întreprinse de Republica Moldova	76
Tabel 25: Lista autorităților de licențiere și reglementare a CASP (VASP) în UE	78

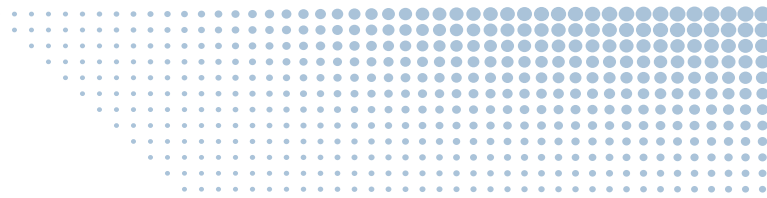
Lista figurilor

Figura 1: Variabile de intrare pentru evaluare amenințărilor de SB/FT	14
Figura 2: Evoluția ecosistemelor VA	17
Figura 3: Capitalizarea de piață a VA (2014 – 2024)	18
Figura 4: Fluxurile totale de VA către o selecție de țări din Europa de Est (iunie 2023 – iunie 2024)	22
Figura 5: Valoarea totală a fluxurilor ilicite de VA primite într-o selecție de țări din Europa de Est (iunie 2023 – iunie 2024)	22
Figura 6: Fluxurile ilicite de VA în Moldova, pe categorii (iunie 2023 – iunie 2024)	23
Figura 7: Frecvența depunerilor VA în Moldova (iunie 2021 – iunie 2024)	24
Figura 8: Frecvența transferurilor către IaaS realizate de utilizatori din Moldova (iunie 2021 - iunie 2024)	25
Figura 9: Creșterea serviciilor DeFi în Europa de Est, după țară și categorie	26
Figura 10: Nivelul de familiarizare a LEAs și serviciilor de informații cu domeniul VA/VASP	29
Figura 11: Numărul declarațiilor voluntare aferente veniturilor din VA (2021 – 2023)	32
Figura 12: Total venit declarat din VA (2021 - 2023)	32
Figura 13: Infracțiuni predicat asociate cu VA/VASP (2021-2023), în %	33
Figura 15: Volumul total al VA sechestrate de LEAs (2021-2024)	34
Figura 16: Percepția riscului de SB/TF asociat cu VA de către LEA (%)	35
Figura 17: Percepția băncilor asupra riscurilor SB/TF asociate VA/VASP (%)	38
Figura 18: Volumul estimativ al tranzacțiilor efectuate prin conturile băncilor autohtone în/din adresa VASP străine (2021 – 2024)	38
Figura 19: Top cei mai frecvenți VASP observați în tranzacțiile desfășurate prin conturile bancare autohtone (2021-2024)	40
Figura 20: Estimarea volumului de tranzacții efectuate prin conturile PSP în/din adresa PSP (2021–2024)	41
Figura 21: Top cei mai frecvenți VASP observați în tranzacțiile desfășurate prin conturile PSP autohtone (2021-2024)	42
Figura 22: Servicii Crypto Escrow pe aplicația Telegram	48
Figura 23: Crypto Exchange Chat on Telegram	48
Figura 24: „Crypto Magazin” – Anunțuri de vânzare a produselor și serviciilor cu plată în crypto	49
Figura 26: Operațiunile P2P trading din aplicația Binance	50
Figura 25: Captură de ecran cu aplicația Binance - P2P Trading	50
Figura 27: Natura și profilul VA – sumarul elementelor de risc	58
Figura 28: Accesibilitate pentru infractori – sumarul elementelor de risc	60
Figura 29: Expunerea țărilor la fluxurile financiare generate în DNM	61
Figura 30: Sursa de finanțare VA – sumarul elementelor de risc	62
Figura 31: Caracteristici operaționale ale VA – sumarul elementelor de risc	63
Figura 32: Facilitarea activităților infracționale – sumarul elementelor de risc	64
Figura 33: Impactul economic – sumarul elementelor de risc	65

Evaluarea națională a riscurilor de spălare a banilor și de finanțare a terorismului asociate activelor virtuale și furnizorilor de servicii pentru active virtuale

Acronime

AML	Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor
BNM	Banca Națională a Moldovei
CASP/CASPs	Furnizori de Servicii de Cripto-Active
CFT	Combaterea Finanțării Terorismului
CNPF	Comisia Națională a Pieței Financiare
DeFi	Finanțe Descentralizate (<i>eng. Decentralized Finance</i>)
DEX	Schimb Descentralizat (<i>eng. Decentralized Exchange</i>)
DNM	Piața Neagră Online (<i>eng. Darknet Marketplace</i>)
ENR	Evaluarea Națională a Riscurilor
FATF/GAFI	Grupul de Acțiune Financiară Internațională (<i>eng. Financial Action Task Force</i>)
FT	Finanțarea Terorismului
GL	Grup de Lucru
KYC	Cunoașteți Clientul (<i>eng. „Know Your Customer”</i>)
LEA/LEAs	Organele de Aplicare a Legii (<i>eng. Law Enforcement Agencies</i>)
MONEYVAL	Comitetul de experți privind evaluarea măsurilor de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului
NFT	Jeton Nefungibil (<i>eng. Non-Fungible Token</i>)
P2P	Peer-to-Peer
PSP/PSPs	Prestatori de Servicii de Plată Nebancari
R	Recomandarea FATF/GAFI
SAR/SARs	Raport de Activitate Suspectă
SB	Spălarea Banilor
STR/STRs	Raport de Tranzacție Suspectă
UIF	Unitatea de Informații Financiare
VA	Activ Virtual
VASP	Furnizor de Servicii privind Activele Virtuale

Rezumat Executiv

Pe măsură ce finanțele digitale se extind rapid la nivel global, sectorul VA din Moldova devine din ce în ce mai vulnerabil la exploatarea de către grupurile criminale. Prezentul raport ENR oferă o analiză detaliată a riscurilor emergente de SB/FT asociate VA/VASP în Republica Moldova. Evaluarea se bazează pe standardele internaționale, recomandările Grupului de Acțiune Financiară Internațională (FATF/GAFI) și datele disponibile la nivel național pentru a evalua riscurile asociate VA/VASP și a propune măsuri de reglementare, și operaționale care să abordeze provocările identificate.

Acest raport, ghidat de Recomandarea 15 a FATF/GAFI – care recomandă statelor să identifice, să evalueze și să înțeleagă riscurile de SB/FT asociate activităților VA/VASP – a fost realizat printr-un proces de autoevaluare de către autoritățile din Republica Moldova, cu sprijinul OCEEA.

Echipa de evaluare a aplicat metodologia și instrumentul ENR al Băncii Mondiale, destinat sectorului VA/VASP pentru a identifica amenințările, vulnerabilitățile și măsurile de atenuare existente, determinând astfel riscurile reziduale asociate VA/VASP. Folosind această abordare, echipa de evaluatori a stabilit activitățile care necesită a fi evaluate, concentrându-se în principal pe șase (6) canale de VASP, aferente furnizorilor de portofele VA, platformelor de schimb VA și furnizorilor de investiții VA, identificate ca având interacțiuni directe și/sau indirecte cu sectoarele formale și informale din Moldova.

Principalele concluzii evidențiază un nivel „**Înalt**” de amenințări și vulnerabilități pentru Republica Moldova, determinat de o serie de factori interconectați ce amplifică riscurile de SB/FT, printre care: lipsa unui cadru de reglementare cuprinzător, capacitatea instituțională limitată în monitorizarea tranzacțiilor cu VA și identificarea persoanelor fizice și juridice care desfășoară activități VASP interzise, precum și proximitatea geografică față de zonele de conflict, factori care amplifică expunerea la riscuri de SB/FT.

De asemenea, rezultatele ENR evidențiază provocări semnificative în gestionarea riscurilor asociate VA/VASP. Mecanismele existente de atenuare a acestor riscuri sunt ineficiente. Deși legislația AML/CFT prevede o interdicție generală asupra prestării serviciilor VASP pe teritoriul țării, această măsură este limitată în aplicabilitatea sa și nu reușește să acopere întregul spectru de riscuri asociate activităților VA/VASP.

Pe baza evaluării detaliate a fiecărei variabile din setul de instrumente ENR al Băncii Mondiale, aplicat pentru toate canalele relevante, s-a stabilit că riscul rezidual general de SB/FT asociat VA/VASP se menține la nivel „**Înalt**”. Această clasificare a fost determinată în pofida măsurilor de atenuare existente, ceea ce sugerează că actualele mecanisme de reducere a riscurilor nu sunt suficiente.

În *Secțiunea 8.2*, Grupul de Lucru a prezentat o serie de recomandări pentru autorități, vizând reducerea riscurilor de SB/FT asociate VA/VASP. Printre recomandările formulate se numără: consolidarea cadrului de reglementare în concordanță cu directivele UE și standardele FATF/GAFI, punând accent pe licențierea sau înregistrarea și supravegherea sectorului VASP; intensificarea colaborării internaționale; și dezvoltarea capacităților organelor de aplicare a legii și de reglementare prin dotarea acestora cu instrumente și cunoștințe necesare domeniului VA.

1. Introducere

Utilizarea din ce în ce mai frecventă a monedelor digitale, în special VA, a transformat profund mediul financiar global. Aceste reprezentări digitale ale valorii, care utilizează tehnologii de registre descentralizate, cum ar fi blockchain-ul, au generat un interes semnificativ datorită capacității lor de a permite tranzacții rapide, fără implicarea intermediarilor financiari tradiționali. Printre cele mai cunoscute active de acest gen se numără Bitcoin, care a atras atenția globală datorită creșterii sale fără precedent la sfârșitul anului 2017. Această creștere rapidă a valorii Bitcoin, alături de alte criptomonede, a stârnit interesul publicului și a evidențiat potențialul VA de a ocoli sistemele bancare tradiționale, datorită naturii lor pseudo-anonime și descentralizate. Deși această inovație aduce avantaje, cum ar fi tranzacții mai rapide și costuri reduse, ea prezintă totodată noi riscuri, în special în domeniul SB/FT.

Lipsa unui cadru de supraveghere și pseudo-anonimitatea sau anonimitatea inerentă a tranzacțiilor cu VA reprezintă provocări semnificative pentru autorități în gestionarea riscurilor de SB/FT. Întrucât aceste amenințări sunt conștientizate, organismele internaționale, precum FATF/GAFI au adoptat măsuri pentru a rezolva vulnerabilitățile asociate activelor virtuale. În octombrie 2018, FATF/GAFI și-a actualizat recomandările pentru a include în mod explicit activitățile financiare care implică VA. Această actualizare a introdus noi definiții în glosar pentru termenii „*activ virtual*” și „*furnizor de servicii privind activele virtuale*” și a revizuit Recomandarea 15 (R.15). Astfel, R.15 impune reglementarea VASP în scopuri de prevenire a spălării banilor și finanțării terorismului (AML/CFT). Aceasta prevede licențierea sau înregistrarea VASP și conformarea acestora la sisteme eficiente de supraveghere sau monitorizare AML/CFT.

1.1. Contextul Republicii Moldova și scopul evaluării

Pentru Republica Moldova, aceste evoluții internaționale au subliniat importanța demarării unei evaluări naționale complexe a riscurilor de SB/TF asociate VA/VASP. Conform celui de-al doilea raport de progres al Comitetului MONEYVAL al Consiliului European, o deficiență critică în respectarea R.15 a FATF/GAFI de către Moldova este absența unei evaluări cuprinzătoare a riscurilor SB/TF generate de activitățile VA/VASP¹. Această lacună în înțelegerea și conștientizarea riscurilor ar putea expune sistemul financiar al țării exploatarea de către actori iliciți, subminând eforturile de consolidare a securității atât pe plan național, cât și regional.

Moldova, la fel ca multe alte țări, se află la o etapă decizională privind reglementarea acestui sector nou și în continuă evoluție. Deși VA prezintă beneficii economice potențiale, utilizarea lor abuzivă în scopuri ilicite implică riscuri semnificative pentru securitatea națională și integritatea financiară.

Pentru a aborda această problemă, prezentul raport ENR își propune să identifice și să evalueze riscurile specifice de SB/TF generate de activitățile VA/VASP în Republica Moldova. Această evaluare este esențială pentru a înțelege dimensiunea acestor riscuri și pentru a implementa măsuri eficiente de reglementare și supraveghere, în concordanță cu standardele FATF/GAFI. În acest mod, Moldova va putea spori reziliența împotriva

infrafracțiunilor ce atentează la sistemul național financiar și poate asigura un mediu sigur pentru utilizarea legitimă a serviciilor financiare digitale. În plus, acest raport va constitui un instrument fundamental pentru factorii de decizie și organismele de reglementare în elaborarea unei strategii adaptate pentru supravegherea VA/VASP, promovând un cadru de reglementare echilibrat care susține inovația și, în același timp, reduce riscurile.

Într-un context financiar digital aflat într-o evoluție rapidă, această evaluare survine într-un moment crucial. Ea demonstrează angajamentul Republicii Moldova de a se alinia la cele mai bune practici internaționale în

¹ <https://rm.coe.int/moneyval-2024-4-md-5thround-2ndenhfur/1680b05e46>

domeniul AML/CFT, de a aborda vulnerabilitățile existente și de a dezvolta o înțelegere cuprinzătoare a riscurilor asociate VA. Această abordare preventivă nu urmărește doar protejarea integrității sistemului financiar al țării, ci și poziționarea Moldovei ca un partener responsabil în efortul global de combatere a criminalității financiare. Pe măsură ce utilizarea activelor virtuale se extinde, o evaluare detaliată și proactivă a riscurilor devine esențială pentru a garanta că Moldova este pregătită să facă față atât provocărilor actuale, cât și celor viitoare din acest domeniu.

1.2. Obiective

Evaluarea privind riscurile de SB/FT asociate VA/VASP în Republica Moldova urmărește îndeplinirea unor obiective esențiale. Aceste obiective sunt orientate spre îmbunătățirea înțelegerii, reglementării și atenuării riscurilor de SB/FT, promovând totodată un mediu sigur și transparent pentru activitățile financiare digitale din Moldova. Obiectivele principale ale acestei evaluări includ:

- i. **Identificarea, evaluarea și înțelegerea riscurilor specifice de SB/FT generate de activitățile VA/VASP: Acest obiectiv este aliniat cu R.15 a FATF/GAFI, care impune jurisdicțiilor să dezvolte o înțelegere clară a riscurilor asociate VA și să ia măsuri adecvate pentru a le gestiona.**
- ii. **Consolidarea cadrului de reglementare: Pentru a sprijini dezvoltarea și implementarea unei legislații relevante care încorporează o abordare bazată pe risc în prevenirea riscurilor de SB/FT. Această abordare asigură că măsurile preventive sunt adaptate proporțional nivelului riscurilor identificate, consolidând astfel cadrul AML/CFT al Republicii Moldova în sectorul VA/VASP.**
- iii. **Atenuarea riscurilor identificate: Pentru a asigura că riscurile de SB/FT asociate cu VA/VASP sunt gestionate eficient sau menținute în limite acceptabile de toleranță. Aceasta implică implementarea unor mecanisme de supraveghere și monitorizare, care vor contribui la menținerea integrității sistemului financiar al Republicii Moldova, consolidând astfel securitatea atât la nivel național, cât și regional.**
- iv. **Alocarea resurselor și procesul decizional: Această evaluare are scopul de a ghida acțiunile la nivel național și sectorial, oferind posibilitatea de a acorda prioritate și distribui eficient resursele pentru abordarea riscurilor SB/FT identificate. De asemenea, ea sprijină luarea unor decizii informate privind prioritățile de reglementare și supraveghere în sectoarele VA/VASP.**

Prin atingerea acestor obiective, ENR urmărește să dezvolte o abordare cuprinzătoare și adaptabilă pentru gestionarea riscurilor de SB/FT în sectorul financiar digital, contribuind astfel la stabilitatea sistemului financiar al Republicii Moldova și la conformitatea cu standardele internaționale. Acest efort este esențial pentru protejarea integrității sistemului financiar național, permițând, în același timp, valorificarea beneficiilor legitime ale VA într-un climat sigur și reglementat.

1.3. Situația actuală

Cadrul de reglementare și juridic pentru VA/VASP în Republica Moldova se află într-o fază incipientă de dezvoltare. Ca și în alte state, Moldova nu a implementat încă un cadru legal cuprinzător dedicat reglementării sectorului VA/VASP. În prezent, cadrul legislativ se bazează în principal pe prevederile generale ale reglementărilor AML/CFT existente (*Legea nr. 308/2017 cu privire la prevenirea și combaterea spălării banilor și finanțării terorismului - denumită în continuare Legea AML/CFT nr. 308/2017*), adaptate parțial pentru a răspunde interesului crescut față de VA. Deși prevederile actuale interzic pe teritoriul Republicii Moldova prestarea serviciilor privind activele virtuale (*art. 4 alin. (1¹) din Legea AML/CFT nr. 308/2017*), accesul la VA prin intermediul VASP autorizate în alte state este posibil, atât prin metode formale, cât și informale, expunând astfel sistemul financiar la riscuri de SB/FT.

Lipsa unor reglementări specifice în Moldova pentru VA/VASP a determinat factorii de decizie să adopte măsuri rapide, menite să reducă expunerea sistemului financiar bancar și non-bancar la utilizarea abuzivă a VA. Această abordare strategică a devenit deosebit de relevantă în contextul riscurilor crescute de eludare a sancțiunilor economice internaționale ca răspuns la războiul de agresiune asupra Ucrainei.

În prezent, cadrul de reglementare al Republicii Moldova privind VA/VASP rămâne restrictiv, axându-se în principal pe interzicerea activităților VASP pe teritoriul țării și pe limitarea interacțiunilor cu VASP autorizate în alte state, în condiții stricte.

1.4. Evoluții și limitări sub aspect regulator

Autoritățile Republicii Moldova au reacționat la fenomenul VA încă din 2017, când Banca Națională a Moldovei (BNM) a emis un prim avertisment², recomandând entităților și persoanelor fizice să evite implicarea în tranzacții cu VA, subliniind riscurile asociate, inclusiv de SB/FT. În 2018, BNM a emis încă trei avertismente și clarificări suplimentare³, reiterând riscurile asociate VA și recomandând cetățenilor să manifeste prudență în activitățile legate de VA.

În octombrie 2021 au intrat în vigoare modificări la Legea nr. 133 din 17.06.2016 *privind declararea averii și intereselor personale*, care au extins obligațiile subiecților declarării. Conform acestor modificări, subiecții declarării **sunt obligați să indice în declarația de avere și interese personale bunurile virtuale, inclusiv valuta virtuală**, a căror valoare depășește echivalentul a 10 salarii medii lunare pe economie⁴.

Mai târziu, înainte de adoptarea amendamentelor din 2023 la Legea AML/CFT nr. 308/2017, BNM a emis o altă circulară pe 28 octombrie 2022⁵, prin care a informat băncile și prestatorii de servicii de plată nebankari (PSP) despre riscul ridicat legat de tranzacțiile cu VASP și a dispus încetarea facilitării/intermedierii plăților în/din conturi de plăți și de monedă electronică către platformele respective, precum și încetarea colaborării sau deservirii companiilor care au ca domeniu de activitate schimbul de monede virtuale cu monedă fiduciară. Banca Națională a invocat, printre altele, obligațiile prevăzute în Legea AML/CFT nr. 308/2017, care impune entităților raportoare să aplice măsuri de precauție adecvate în funcție de riscurile identificate.

Ca răspuns la preocupările crescute legate de utilizarea abuzivă a VA, pe 1 iulie 2023 au fost adoptate o serie de modificări la Legea AML/CFT nr. 308/2017. Aceste amendamente reprezintă un prim pas pentru Republica Moldova în recunoașterea VA, prin introducerea unor noi concepte, cum ar fi: „*activ virtual*” și „*furnizor de servicii privind activele virtuale*” în legislația națională. Deși aceste modificări au adus Moldova mai aproape de standardele internaționale, sfera de reglementare rămâne limitată, în principal din cauza absenței cerințelor specifice de licențiere sau a unui regim de supraveghere a VASP. Legea interzice furnizarea serviciilor VA pe teritoriul Republicii Moldova, însă mecanismele de aplicare și monitorizare a interdicției nu sunt clar definite, ceea ce afectează eficiența acestora și capacitatea de gestionare a riscurilor. De asemenea, prevederile legale permit entităților raportoare să efectueze tranzacții pentru clienții rezidenți în/din adresa VASP autorizați în alte state, sub condiții și limitări stricte, legate de tipul clientului, deschiderea unor conturi „speciale” și alte măsuri de precauție sporită atunci când facilitează astfel de tranzacții.

Astfel, conform art. 5 alin. (4¹-4⁴) al Legii AML/CFT nr. 308/2017, se prevede că:

- „Entităților raportoare **li se interzice să deschidă și să țină conturi clienților nerezidenți în scopul efectuării tranzacțiilor în/din adresa prestatorilor de servicii privind activele virtuale din alte state.**
- Entităților raportoare **li se interzice să deschidă și să țină conturi pentru/la prestatorii de servicii privind activele virtuale din alte state.**
- Entitățile raportoare **nu efectuează tranzacții ocazionale în/din adresa prestatorilor de servicii privind activele virtuale din alte state.**
- Entitățile raportoare, la efectuarea tranzacțiilor de către clienții rezidenți în/din adresa prestatorilor de servicii privind activele virtuale autorizați în alte state, **nu admit tranzacții cu un volum ce depășește cumulativ echivalentul a 50000 de lei pe parcursul unei luni.”**

La efectuarea acestor operațiuni, entitățile raportoare sunt obligate să aplice măsuri de precauție sporită, inclusiv deschiderea „conturilor speciale” și implementarea soluțiilor IT specializate în scopul monitorizării sporite a tranzacțiilor (art. 8 (5¹) – Legea AML/CFT nr. 308/2017).

De asemenea, pe lângă interdicțiile stabilite la art. 5 alin. (4¹) – (4⁴) din Legea AML/CFT nr. 308/2017, prevederile art. 4 alin. (1¹) din aceeași Lege stipulează că **desfășurarea activității contrar interdicției se pedepsește în conformitate cu art. 263 alin. (9) din Codul contravențional sau potrivit art. 241 alin. (1) lit. b) din Codul penal.**

2 Site-ul BNM: <https://www.bnm.md/ro/content/moneda-virtuala-si-riscuri-asociate>, [accesat: 11 Noiembrie, 2024].

3 Site-ul BNM: <https://www.bnm.md/ro/content/bnm-avertizeaza-ca-investitiile-criptovalute-implica-riscuri-inalte> [accesat: 11 Noiembrie, 2024].
<https://www.bnm.md/ro/content/banca-nationala-atentioneaza-mod-repetat-asupra-riscurilor-de-investi-criptovalute> [accesat: 11 Noiembrie, 2024].
<https://www.bnm.md/ro/content/clarificarea-pozitiei-de-reglementare-si-autorizare-monedei-virtuale> [accesat: 11 Noiembrie, 2024].

4 Legea nr. 133/2016: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144928&lang=ro

5 Scrisoarea BNM nr. 26-01110/1641/3097 din 28.10.2022

2. Metodologia de evaluare națională a riscurilor

2.1. Procesul general de ENR

Metodologia aplicată în prezenta evaluare este o versiune simplificată a instrumentului de ENR al Băncii Mondiale, adaptată la specificul și nevoile Republicii Moldova. Aceasta a fost susținută cu date din surse deschise, rapoarte de investigație, contribuțiile autorităților naționale relevante și consultații cu experții de profil. Evaluarea urmărește identificarea amenințărilor și vulnerabilităților potențiale de SB/FT asociate cu VA/VASP, precum și analiza eficienței măsurilor actuale de atenuare implementate în Moldova.

ENR a fost realizată utilizând atât metode calitative, cât și cantitative:

- **Distribuirea chestionarelor:** Au fost elaborate și transmise chestionare de acumulare a datelor către mai multe părți relevante, atât din sectorul public: organelor de aplicare a legii și organelor cu funcții de supraveghere, cât și sectorul privat: băncilor licențiate și PSP, precum și serviciilor similare din alte state (UIF), solicitând asistență pentru a obține informații statistice de la VASP externe.
- **Cercetarea surselor deschise:** Datele au fost colectate din rapoarte internaționale, publicații sau investigații jurnalistice și datele unor platforme online care monitorizează tendințele VA/VASP în regiune.
- **Ședințe consultative:** Au fost desfășurate ședințe consultative cu reprezentanți ai autorităților naționale și sesiuni de lucru cu experți internaționali pentru a analiza riscurile din sectorul VA.

Pentru evaluarea riscurilor, echipa de evaluare s-a concentrat pe identificarea amenințărilor și vulnerabilităților de SB/FT asociate VA/VASP, bazându-se pe analiza informațiilor colectate din diverse surse menționate anterior, precum și pe formulele incluse în instrumentul de evaluare dezvoltat de Banca Mondială. Această evaluare ia în considerare o serie de variabile, care reprezintă un set de caracteristici și atribute prin care pot fi identificate amenințările și vulnerabilitățile asociate VA/VASP, atât dintr-o perspectivă locală, cât și internațională, datorită caracteristicilor specifice ale VA, care le conferă un caracter global, fără frontiere și fără restricții.

2.2. Grupul de Lucru pentru evaluarea națională a riscurilor

În vederea consolidării eforturilor autorităților naționale și asigurării unui proces coordonat de evaluare, a fost instituit Grupul de Lucru (GL) format din reprezentanți ai autorităților și instituțiilor naționale pentru participare în cadrul procesului de ENR în domeniul SB/FT pentru sectorul VA/VASP. În calitate de **coordonator al procesului de ENR a fost desemnat Serviciul Prevenire și Combatere a Spălării Banilor (Unitatea de Informații Financiare din Moldova sau UIF)** în corespundere cu art. 19 alin. (1) lit. p) al Legii 308/2017, a beneficiat de sprijinul autorităților naționale, care includ:

- Procuratura Generală
- Inspectoratul Național de Investigații al IGP al MAI
- Poliția de Frontieră
- Centrul Național Anticorupție (Agenția de Recuperare a Bunurilor Infractionale)
- Serviciul Vamal
- Serviciul Fiscal de Stat
- Serviciul de Informații și Securitate
- Autoritatea Națională de Integritate
- Banca Națională a Moldovei
- Comisia Națională a Pieței Financiare

Contribuții valoroase au fost obținute și din partea sectorului privat, care a furnizat date esențiale, identificând tendințe și perspective care au susținut atât analiza riscurilor, cât și formularea recomandărilor pentru această evaluare. Implicarea sectorului privat a permis o înțelegere mai amplă a provocărilor și oportunităților specifice acestui domeniu, asigurând o abordare mai echilibrată și bine fundamentată în dezvoltarea măsurilor de atenuare a riscurilor.

2.3. Instrumentul de ENR de SB/FT pentru VA/VASP al Băncii Mondiale

Instrumentul de evaluare a riscurilor, elaborat pe baza metodologiei Băncii Mondiale, este conceput pentru a evalua riscurile de SB/FT în ecosistemul VA/VASP al unei țări. Instrumentul clasifică VASP în șapte (7) tipuri, descrie douăsprezece (12) servicii distincte oferite de VASP și identifică douăzeci și șapte (27) activități sau canale specifice (a se vedea Tabelul 1). Fiecare dintre aceste categorii este evaluată utilizând criteriile de evaluare adaptate, ceea ce permite realizarea unui profil detaliat al riscurilor la nivelul produselor, serviciilor și activităților.

2.3.1. Identificarea activităților (canalelor) relevante ale VASP

Procesul de ENR a început prin identificarea și descrierea activităților relevante ale VASP prin care entitățile raportoare din Moldova, precum și sectorul informal, pot interacționa cu VASP. Acest cadru structurat ajută la clarificarea interacțiunilor și a gradului de expunere pentru fiecare sector, oferind o fundamentare solidă pentru înțelegerea riscurilor de SB/FT asociate cu VA/VASP în Moldova.

Tabel 1: Cele 27 de canale VASP

VASP	Tipuri de servicii	Sub-tip (canal/activitate)
FURNIZORI DE PORTOFELE DIGITALE	Servicii de Custodie	1. Hot Wallet (Portofel Fierbinte)
	Servicii Non- Custodie	2. Cold Wallet (Portofel Rece)
FURNIZORI DE SERVICII DE SCHIMB VA	Servicii de Transfer	3. P2P
		4. P2B
	Servicii de Conversie	5. Fiat-to-VA
		6. VA-to-Fiat
FURNIZORI DE SERVICII DE INTERMEDIERE VA / PROCESARE PLĂȚI	Portal de Plăți	7. VA-to-VA
		8. ATM-uri
		9. Comercianți
FURNIZORI DE SERVICII DE ADMINISTRARE A ACTIVELORE VIRTUALE	Portal de Plăți	10. Carduri
		11. Administrare de Fonduri
		12. Distribuție de Fonduri
FURNIZORI DE SERVICII PENTRU OFERTA INIȚIALĂ DE MONEDE (ICO)	Colectare de Fonduri (Fundraising)	13. Conformitate, Audit și Managementul Riscurilor
	Investiții	14. Fiat-to-VA
		15. VA-to-VA
	Alte Oferte	16. Dezvoltarea Produselor și Serviciilor
FURNIZORI DE SERVICII DE INVESTIȚII	Platforme de Tranzacționare	17. Oferte de Tokenuri de Securitate (STO-uri)
		18. Oferte Inițiale de Schimb (IEO-uri)
		19. Operatori de Platforme
	Produse Emergente	20. Active în Custodie
		21. Investiții în Activități Comerciale legate de VA
		22. Tokenuri Non-Valori Mobiliare și Activități de Tranzacționare Hibrade
VALIDATORI / MINERI / ADMINISTRATORI	Proof-of-Work (Dovadă de Lucru)	23. Stablecoins (Monede Stabile)
		24. Servicii Crypto Escrow
		25. Servicii de Cripto-Custodie
		26. Comisioane
		27. Active Noi

Sursa: Metodologia ENR SB/FT pentru VA/VASP a Băncii Mondiale

Tabel 2: Definiții pentru tipurile de servicii VASP (conform instrumentului ENR al BM)

NR.	NOȚIUNE	DESCRIERE
1	FURNIZORI DE PORTOFELE DIGITALE	Furnizarea serviciilor de stocare pentru active virtuale sau monedă fiduciară în numele altor persoane și facilitarea schimburilor sau transferurilor între unul sau mai multe active virtuale sau între active virtuale și monedă fiduciară.
1.1	PORTOFEL CUSTODIAL (<i>Custodial Wallet</i>)	Un furnizor de servicii de custodie oferă protecție activelor virtuale în cadrul propriului sistem. Platformele care furnizează servicii de criptomonede custodiale includ, de obicei, majoritatea burselor și serviciilor de brokeraj care permit cumpărarea, vânzarea și stocarea activelor virtuale în produsul denumit „Portofel”. Un portofel custodial este un portofel în care cheile private ale subiectului care deține active virtuale sunt stocate de o terță parte. Acest aranjament nu oferă deținătorului control total asupra activelor virtuale, deoarece fondurile sunt păstrate de custodele care furnizează serviciul de portofel pentru active virtuale. Un exemplu relevant este Coinbase, care este atât un serviciu de bursă, cât și de brokeraj, permițând utilizatorilor să stocheze active virtuale în cadrul sistemului lor de portofele.
1.2	PORTOFEL NON-CUSTODIAL (<i>Non-Custodial Wallet</i>)	Un portofel non-custodial este un portofel în care cheile private sunt deținute de proprietarul activelor virtuale, care are control complet asupra propriilor active virtuale. Portofelele non-custodial includ aplicații precum Bitcoin.com, BRD, Blockchain, BTC.com, Electron Cash, Copay, Jaxx, Coinomi, Edge și multe altele, deoarece aceste platforme oferă utilizatorilor posibilitatea de a stoca propriile chei private.
2	FURNIZORI DE SERVICII DE SCHIMB VA	Furnizarea unei platforme digitale online care facilitează transferurile și schimburile de active virtuale. Schimburile pot avea loc între una sau mai multe forme de active virtuale sau între active virtuale și monedă fiduciară. Emiterea propriilor active virtuale pentru a facilita transferurile și schimburile de active virtuale.
2.1	PEER-TO-PEER	Transferul de active virtuale de la un utilizator către altul.
2.2	FIAT-TO-VIRTUAL	Conversia monedei fiduciare în active virtuale.
2.3	VIRTUAL-TO-FIAT	Conversia activelor virtuale în monede fiduciare.
2.4	VIRTUAL-TO-VIRTUAL	Conversia unui tip de active virtuale în altul.
3	FURNIZORI DE SERVICII DE INTERMEDIERE VA / PROCESARE PLĂȚI	Intermedierea tranzacțiilor care implică active virtuale sau active virtuale și monedă fiduciară.
3.1	ATM-uri	Un ATM (Automated Teller Machine) care operează cu monede virtuale este un „kiosk” care permite unei persoane să achiziționeze monede virtuale folosind numerar sau un card de debit. Unele ATM-uri pentru monede virtuale oferă funcționalitate bidirecțională, permițând atât achiziționarea de active virtuale, cât și vânzarea de active virtuale pentru numerar.
3.2	COMERCIANȚI	Acceptarea activelor virtuale de către comercianți în schimbul monedelor fiduciare pentru decontare.
3.3	CARDURI	Utilizarea cardurilor cu valoare stocată în active virtuale pentru achiziții online.

NR.	NOȚIUNE	DESCRIERE
4	FURNIZORI DE SERVICII DE ADMINISTRARE A ACTIVELOR VIRTUALE	
4.1	ADMINISTRARE DE FONDURI	Administratorii de fonduri care investesc în active virtuale.
4.2	DISTRIBUȚIE DE FONDURI	Companii care gestionează distribuția de fonduri ce investesc (integral sau parțial) în active virtuale.
4.3	CONFORMITATE, AUDIT ȘI MANAGEMENTUL RISCURILOR	Sprijin și îndrumare privind gestionarea riscurilor, administrarea capitalului lichid, segregarea activelor, custodia, structura fondurilor și alte aspecte juridice.
5	FURNIZORI DE SERVICII PENTRU OFERTA INIȚIALĂ DE MONEDE (ICO)	Emiterea și vânzarea de active virtuale către public. Poate implica participarea și furnizarea de servicii financiare legate de ICO (Oferta Inițială de Monede).
5.1	FIAT-TO-VIRTUAL	Colectarea de fonduri pentru ICO-uri care atrag investiții în monede fiduciare convertite în active virtuale.
5.2	VIRTUAL	Colectarea de fonduri pentru ICO-uri care atrag investiții în active virtuale.
5.3	DEZVOLTAREA PRODUSELOR ȘI SERVICIILOR	Fondurile colectate sunt utilizate ca investiție pentru dezvoltarea de produse și servicii.
5.4	OFERTE INIȚIALE DE SCHIMB (IEO-uri)	Oferte Inițiale de Schimb (IEOs): IEO-ul este găzduit de echipa proiectului împreună cu o platformă de schimb de criptomonede.
5.5	OFERTE DE TOKENURI DE SECURITATE (STO-uri)	Oferte de Tokenuri de Securitate (STOs): STO-urile oferă participării sub formă de tokenuri.
6	FURNIZORI DE SERVICII DE INVESTIȚII	Furnizarea unui vehicul de investiții care permite investirea în/ achiziționarea de active virtuale (de exemplu, printr-un sistem de investiții gestionat, un emitent de instrumente financiare derivate care oferă opțiuni pe active virtuale sau printr-un vehicul de capital privat care investește în active virtuale).
6.1	PLATFORME DE TRANZACȚIONARE	Platforme online care facilitează tranzacționarea activă (contracte futures) cu active virtuale, având în mod inerent o bază largă de clienți, o prezență locală semnificativă și fiind considerate a avea o structură solidă de guvernare corporativă. Spre deosebire de platformele automate de tranzacționare sau bursele de acțiuni și „contracte futures”, unde investitorii tranzacționează prin intermediari licențiați, platformele de tranzacționare a activelor virtuale interacționează direct cu publicul. Mediu reglementat: Investitorii au claritate asupra standardelor și controalelor pe care trebuie să le respecte platformele licențiate și există o bază clară pentru a face distincția între platformele licențiate și cele nelicențiate. Produsele care urmează să fie incluse pe o platformă sunt licențiate de un organism de reglementare și trebuie să respecte cerințele specificate în cadrul normativ de reglementare. Mediu nereglementat: Platformele de tranzacționare nereglementate prezintă preocupări inerente legate de custodia sigură a activelor, cerințele de cunoaștere a clientului, combaterea spălării banilor și finanțării terorismului, manipularea pieței, contabilitatea și auditul, gestionarea riscurilor, conflictele de interese și acceptarea activelor virtuale pentru tranzacționare.

NR.	NOȚIUNE	DESCRIERE
6.2	ACTIVE ÎN CUSTODIE	Platformele de tranzacționare a activelor virtuale pot deține active virtuale în numele clienților și pot funcționa ca piețe care facilitează interacțiunea dintre cumpărători și vânzători. Mediu reglementat: Într-un mediu reglementat, o entitate are mai multe șanse să stabilească relații bancare care să faciliteze conversia între criptomonede și monedă fiduciară. Totodată, entitatea trebuie să îndeplinească cerințele de cunoaștere a clientului (KYC), combaterea spălării banilor (AML) și finanțării terorismului (CFT) și să verifice sursa fondurilor și a averii clienților care dețin activele. De asemenea, platformele de tranzacționare a activelor virtuale care operează într-un mediu reglementat sunt așteptate să ofere protecția clienților la un nivel comparabil cu cel al instituțiilor financiare tradiționale din sectorul valorilor mobiliare. Mediu nereglementat: Mediul nereglementat oferă protecție redusă sau inexistentă pentru investiții, permițând anonimul și neîndeplinirea cerințelor legate de cunoașterea clientului (KYC), combaterea spălării banilor (AML) și finanțării terorismului (CFT).
6.3	INVESTIȚII ÎN ACTIVITĂȚI COMERCIALE LEGATE DE VA	Mărfuri legate de active virtuale (cum ar fi dispozitivele de minerit).
6.4	TOKENURI NON-VALORI MOBILIARE ȘI ACTIVITĂȚI DE TRANZACȚIONARE HIBRIDE	O valoare mobilă tokenizată poate oferi deținătorului său drepturi asupra unui token non-valoare mobilă – sau un așa-numit „token utilitar,” care permite deținătorului să utilizeze sau să răscumpere tokenul pentru un bun sau un serviciu într-un sistem funcțional, fie un token criptomonedă, care există exclusiv ca mijloc de schimb, rezervă de valoare sau unitate de cont, precum bitcoin.
6.5	MONEDE STABILE (Stablecoins)	Stablecoins susțin, în general, că utilizează un mecanism menit să stabilizeze valoarea lor prin sprijinirea cu monede fiduciare, mărfuri sau un coș de criptomonede. Aceste active virtuale au ridicat preocupări majore în rândul bancherilor centrali și al autorităților de reglementare financiară din întreaga lume, în special atunci când se intenționează adoptarea lor la nivel global.
6.6	SERVICII CRYPTO ESCROW	Într-un serviciu de escrow pentru criptomonede, activele virtuale sunt deținute de o terță parte până când toate părțile implicate într-o tranzacție finalizează tranzacția și confirmă că sunt mulțumite de aceasta. Escrow-ul este utilizat, de obicei, din cauza lipsei de încredere, unde vânzătorul dorește să fie sigur că banii vor fi transferați de cumpărător după ce acesta a primit bunurile sau serviciile. Escrow-ul asigură că cumpărătorul va primi produsul achiziționat conform comenzii, în termenul și condițiile specificate. Serviciile de escrow pentru criptomonede sunt deosebit de importante în tranzacțiile online, unde părțile trebuie să rămână anonime una față de cealaltă; părțile pot fi în locații geografice diferite, iar anumite factori pot împiedica finalizarea tranzacțiilor. Pot apărea dezacorduri între părți în timpul sau după livrarea serviciilor; de asemenea, pot exista situații în care tranzacțiile nu sunt reglementate de lege din cauza problemelor legate de locație, jurisdicții legale sau alte probleme similare.
6.7	SERVICII CRYPTO- CUSTODIE	Serviciile de custodie pentru criptomonede oferă sisteme independente de stocare și securitate utilizate pentru a deține cantități mari de tokenuri/active virtuale. Soluțiile de custodie reprezintă unul dintre serviciile emergente ale ecosistemului criptomonedelor, sprijinind intrarea capitalului instituțional în industria activelor virtuale.

NR.	NOȚIUNE	DESCRIERE
7	VALIDATORI / MINERI / ADMINISTRATORI	Furnizori de echipamente de minerit (de exemplu, Butterfly Labs) Companii de minerit bazate pe cloud (de exemplu, Genesis Mining)
7.1	COMISIOANE	Unitățile instituționale care validează și confirmă tranzacțiile sunt numite mineri. Minerii sunt considerați contabili sau actualizatori ai registrelor distribuite într-o tranzacție cu monedă virtuală. O tranzacție poate fi considerată sigură și completă doar după ce este inclusă într-un bloc. Mineritul poate fi realizat individual de către mineri (solo mining) sau ca parte a unui grup (pool mining). Minerii pot primi un comision pentru acest serviciu și, de asemenea, pot fi deținători de portofele.
7.2	ACTIVE NOI	Într-un sistem Proof of Work (Dovada Muncii), participanții din rețea trebuie să rezolve puzzle-uri criptografice pentru a adăuga noi blocuri în blockchain. Primul miner care reușește să producă dovada muncii (PoW) este recompensat cu monede/active virtuale nou-emise.

2.3.2. Evaluarea amenințărilor, vulnerabilităților și măsurilor de atenuare

a. Variabile de intrare pentru evaluarea amenințărilor⁶ de SB/FT

Pentru a determina nivelul de amenințare de SB/FT asociat cu VA/VASP, fiecare canal VASP identificat în *Tabelul 1* a fost evaluat pe baza următoarelor șase variabile intermediare:

Figura 1: Variabile de intrare pentru evaluare amenințărilor de SB/FT

⁶ FATF/GAFI definește amenințările ca fiind orice persoană, obiect sau activitate care are potențialul de a produce daune, de exemplu, asupra statului, societății, economiei etc.

Pentru evaluarea amenințărilor, nivelurile de risc au fost împărțite în următoarele categorii:

Foarte Înalt, Înalt, Mediu, Scăzut și Foarte Scăzut.

Nivelul general de amenințare de SB/FT a fost calculat prin consolidarea nivelurilor de amenințare SB/FT pentru fiecare canal aplicabil.

b. Variabile de intrate pentru evaluarea vulnerabilităților 7 de SB/FT

Vulnerabilitatea inerentă de SB/FT pentru fiecare canal VASP aplicabil, indicat în *Tabelul 1*, a fost analizată în funcție de **natura produselor și serviciilor și de tipurile de VA**, incluzând următoarele variabile de intrare:

Tabel 3: Variabile de intrare pentru evaluarea vulnerabilităților de SB/FT

	Variabile Intermediare	Variabile de Intrare
VULNERABILITATE – DIMENSIUNEA ENTITĂȚII	Produsele și serviciile oferite și tipurile de VA	Licențiat în țară sau în străinătate
		Natura, dimensiunea și complexitatea afacerii
		Produse și servicii
		Metodele de livrare a produselor/serviciilor
		Tipuri de clienți
		Riscul țării
		Instituții care interacționează cu VASP
		VA (anonimitate și pseudonimitate)
		Efectuarea rapidă a tranzacțiilor
		Interacțiunea cu VASP neînregistrați din străinătate

Pentru fiecare activitate (canal) evaluată, a fost stabilit un nivel de risc combinat (total) prin integrarea riscului de amenințare de SB/FT cu riscul de vulnerabilitate inerentă de SB/FT, înainte de a fi luate în considerare măsurile de atenuare aplicabile fiecărui canal.

c. Calcularea riscului general de SB/FT în țară pentru VA/VASP

Riscul rezidual de SB/FT a fost determinat pe baza riscului total de SB/FT (*stabilit la lit. b.*), după considerarea măsurilor de atenuare existente.

Măsurile de atenuare a riscurilor și vulnerabilităților au fost evaluate în baza următoarelor variabile:

Tabel 4: Variabile de intrare pentru măsurile de atenuare a riscurilor

	Variabile Intermediare	Variabile de Intrare
MĂSURI DE ATENUARE	Măsurile guvernamentale	Caracterul cuprinzător al cadrului legal AML/CFT
		Disponibilitatea și eficiența controalelor de intrare
		Mecanism adecvat de supraveghere și monitorizare
		Reglementări privind măsurile de precauție față de client, sursa fondurilor și disponibilitatea unei infrastructuri fiabile de identificare
		Resursele financiare și umane ale autorităților de aplicare a legii necesare pentru investigarea, urmărirea, confiscarea și păstrarea VA
		Eficacitatea cooperării internaționale
		Calitatea îndrumărilor emise pentru VASP și interacțiunea cu acestea
	Măsurile VASP	Transparența structurii acționariatului VASP
		Calitatea structurii de guvernare și nivelul de responsabilitate al VASP
		Eficiența funcției de conformitate și a mecanismelor de control intern
		Cunoștințe în domeniul AML/CFT pentru angajații VASP
	Măsurile instituțiilor financiare și DNFBP-urile	Evaluarea riscurilor și măsurilor de atenuare a riscurilor de către IF și DNFBP-uri, denumite în acest raport Entități Obligate Tradiționale
		Eficacitatea funcției de conformitate și a mecanismelor de control intern

7 FATF definește vulnerabilitățile ca elemente ce pot fi exploatate de o amenințare sau care pot susține și facilita activitățile acesteia.

Pentru evaluarea măsurilor de atenuare au fost utilizate următoarele categorii, care indică gradul de eficiență al acestora: **Foarte Eficient, Eficient, Parțial Eficient, Limitat, Ineficient și Inexistent.**

2.4. Colectarea datelor și analiza

Pentru realizarea ENR au fost utilizate următoarele surse de date și informații:

- Date colectate prin intermediul chestionarelor transmise autorităților publice și sectorului privat (bănci și PSP);
- Rapoarte de analiză pe blockchain și traficul web, care au oferit informații despre fluxurile de criptomonede în Moldova și în regiunile învecinate;
- Statistici relevante, atât la nivel național, cât și internațional;
- Analize și investigații efectuate de UIF;
- Rapoarte întocmite de organele de aplicare a legii;
- Ședințe și ateliere de lucru cu autoritățile relevante;
- Discuții informale cu reprezentanți ai entităților raportoare;
- Articole și studii bazate pe cercetări academice;
- Rapoarte emise de organisme internaționale de profil (de exemplu, FATF/GAFI);
- Studii de caz și tipologii identificate la nivel local și internațional;
- Rapoarte guvernamentale specifice;
- Surse publice de informații, inclusiv mass-media, rețele de socializare și internet.

Una dintre sarcinile fundamentale ale Grupului de Lucru (GL) a fost colectarea de date cantitative și calitative din surse variate pentru a realiza o evaluare consistentă și bine fundamentată a riscurilor de SB/FT asociate VA/VASP cu care se confruntă Republica Moldova. Pentru a eficientiza procesul de colectare a datelor, GL a dezvoltat un set de chestionare care au fost distribuite mai multor respondenți, inclusiv organelor de aplicare a legii, organelor cu funcții de supraveghere și entităților raportoare din sectorul privat. Chestionarele au abordat mai multe subiecte legate de VA, cum ar fi percepția riscurilor; politicile interne; instrumentele IT disponibile; cunoștințele personalului; instruirile relevante; și date statistice. GL a recepționat un total de 29 de răspunsuri completate, care au furnizat informații valoroase pentru analiza ulterioară. Rezultatele colectării de date sunt prezentate în detaliu în secțiunile următoare, evidențiind perspectivele oferite de diferitele categorii de respondenți și contribuția lor la înțelegerea riscurilor.

Tabel 5: Chestionare VA/VASP – categoria respondenților

Categoria	Nr. respondenți
SECTORUL PUBLIC	
Organe de aplicare a legii, Servicii de informații	9
Regulatori	2
SECTORUL PRIVAT (Entități raportoare)	
Bănci	11
PSP	7
TOTAL	29

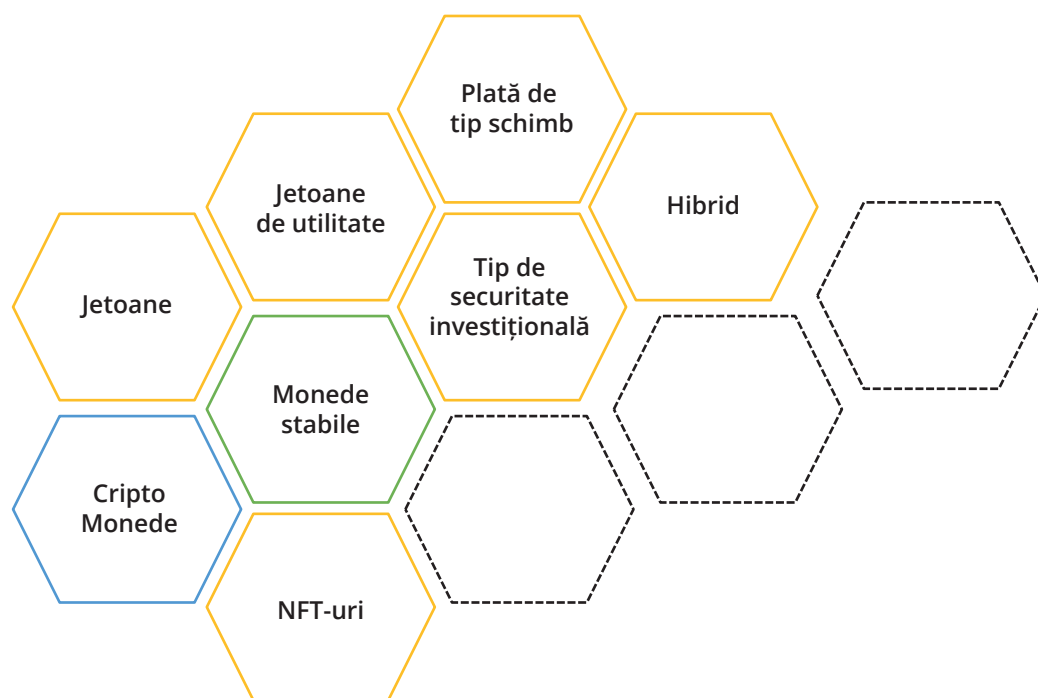
3. Privire de ansamblu asupra ecosistemelor globale de VA/VASP

Acest capitol oferă o privire de ansamblu asupra ecosistemelor de VA și VASP, evidențiind tendințele emergente, riscurile de SB/FT și cadrul de reglementare global. Totodată, capitolul include o prezentare a principalelor standarde internaționale aplicabile.

3.1. Evoluția ecosistemelor VA/VASP și riscurile de SB/FT

La 31 octombrie 2008, o persoană sau un grup de persoane sub pseudonimul „Satoshi Nakamoto” a publicat un „Whitepaper” (Cartea Albă sau Concept) intitulat „Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System”, care a introdus un mecanism de plată descentralizat, de tip peer-to-peer.⁸ Anterior, au existat numeroase încercări de a dezvolta un sistem de plată peer-to-peer care să asigure anonimitatea utilizatorilor (*de exemplu, eCash, E-Gold, Bit Gold, B-Money etc.*), evidențiind necesitatea unor soluții de plată descentralizate.

Figura 2: Evoluția ecosistemelor VA

De atunci, s-au dezvoltat numeroase criptomonede cu funcționalități inovatoare, iar procesul de diversificare continuă. Printre acestea se numără și monedele orientate spre confidențialitate (de exemplu, Monero, Zcash și Dash) și „stablecoins” (precum Tether, USDC și DAI), care sunt printre cele mai cunoscute exemple. În ultimii ani, ecosistemul VA s-a extins considerabil, evoluând de la utilizarea criptomonedelor ca mijloace de plată, care facilitează tranzacții transfrontaliere mai rapide, mai accesibile și mai eficiente prin reducerea numărului de intermediari, până la integrarea lor în scopuri de investiții. Totodată, acestea au început să fie utilizate pentru reprezentarea unor active unice și identificabile, cum ar fi opere de artă, conținut digital sau videoclipuri, care au fost tokenizate prin tehnologia blockchain, cunoscute ca jetoane nefungibile (NFT, după termenul englezesc non-fungible token).

Conform datelor statistice disponibile public, capitalizarea de piață globală a tuturor criptomonedelor a atins un

⁸ Bitcoin „Whitepaper”: https://bitcoin.org/files/bitcoin-paper/bitcoin_ro.pdf [accesat: 11.11.2024]

maxim istoric de peste 3 trilioane USD⁹, ceea ce indică tendințele de creștere a popularității și accesibilității tot mai largi a VA. La nivel global, un număr tot mai mare de persoane și entități își manifestă interesul pentru achiziționarea de criptomonede, demonstrând necesitatea extinderii utilizării VA într-un spectru divers de tranzacții.

Figura 3: Capitalizarea de piață a VA (2014 – 2024)

Sursa: CoinMarketCap

Tehnologia blockchain continuă să fie utilizată în moduri inovatoare, așa cum demonstrează popularitatea jetoanelor nefungibile (NFT-uri), care au atins un vârf în 2021, cu o dimensiune a pieței de aproximativ 41 miliarde USD¹⁰. Totuși, piața NFT-urilor prezintă vulnerabilități, fiind expusă riscurilor de SB/FT și poate oferi oportunități pentru fraudă și manipulare. Același lucru se poate spune și despre monedele stabile (stablecoins), care prezintă un alt tip de vulnerabilitate datorită stabilității percepute și potențialului de a fi utilizate în scheme de SB/FT pentru a evita fluctuațiile de valoare de pe piață. În cele din urmă, este important să menționăm popularitatea recentă a pieței imobiliare virtuale bazate pe blockchain (VRE) din metavers și utilizarea jetoanelor (tokenurilor) specifice metaversului pentru a facilita tranzacțiile în cadrul ecosistemului acestuia. Deși aceste tokenuri sunt concepute în principal pentru tranzacții în cadrul metaversului, unele dintre ele sunt disponibile pe platformele de schimb, ceea ce le poate expune riscurilor legate de utilizarea ilicită.

De asemenea, cifrele de mai sus reflectă o creștere a amenințărilor de SB/FT, întrucât criptomonedele, prin caracteristicile lor anonime¹¹ și pseudonime, combinate cu inovațiile tehnologice, au atras și continuă să atragă atenția actorilor iliciți. Criptomonedele, adesea utilizate în scheme de SB/FT și asociate cu diverse crime predicat, precum fraudă și traficul de droguri, au jucat un rol semnificativ în impulsivarea creșterii piețelor ilegale de pe darknet (DNM). Aceste platforme facilitează comerțul cu bunuri și servicii ilicite, bazându-se în mare măsură pe tranzacțiile cu criptomonede pentru a asigura anonimatul și a evita detectarea. Între 2011 și 2020, valoarea totală a tranzacțiilor cu VA pe piețele DNM a crescut de la aproximativ 6.700.000 EUR la 3.145.000.000 EUR¹². Potrivit unor estimări, Moldova, alături de alte țări, înregistrează o creștere a veniturilor generate de piețele DNM de-a lungul timpului.

Fără implicarea unei autorități centrale de supraveghere și în lipsa unui cadru de reglementare cuprinzător, tranzacțiile și activitățile suspecte desfășurate prin intermediul VA riscă să rămână nedetectate și neraportate către Unitatea de Informații Financiare. Mai mult, tranzacțiile transfrontaliere care implică VA nu sunt constrânse de granițe geografice, ceea ce complică semnificativ eforturile de monitorizare și aplicare a legislației. Această caracteristică permite transferul rapid și discret al fondurilor între jurisdicții, facilitând evitarea măsurilor de control financiar. Deși platformele de schimb de criptomonede reprezintă cel mai frecvent utilizat canal pentru obținerea inițială a criptomonedelor, acestea pot fi obținute și prin alte mijloace, precum mineritul sau vânzarea de bunuri și/sau servicii, inclusiv pe piețele DNM.

Este important de menționat că majoritatea activităților comerciale legate de VA sunt, într-o anumită măsură,

⁹ Coinmarketcap, Global Live Cryptocurrency Charts & Market Data, website: <https://coinmarketcap.com/charts/> [11.10.2024].

¹⁰ Business Insider, NFTs ballooned to a \$41 billion market in 2021 and are catching up to the total size of the global fine art market, <https://markets.businessinsider.com/news/currencies/nft-market-41-billion-nearing-fine-art-market-size-2022-1> [06.10.2024].

¹¹ Actele virtuale cu anonimitate avansată sunt create pentru a ascunde conexiunile dintre adresele de portofel, pentru a îngreuna urmărirea lor prin intermediul soluțiilor de analiză pe blockchain.

¹² Centrul European de Monitorizare a Drogurilor și Dependenței de Droguri, Cryptocurrencies, and Rugs: Analysis of cryptocurrency use on Darknet markets in the EU and Neighboring countries, Background paper commissioned by EMCDDA, 2022, p. 8, website: https://www.euda.europa.eu/drugs-library/cryptocurrencies-and-drugs-analysis-cryptocurrency-use-darknet-markets-eu-and-neighbouring-countries_en [accesat: 03 Octombrie, 2024].

centralizate. Totuși, în ecosistemul blockchain există și servicii financiare complet descentralizate. Acestea funcționează pe blockchain-uri publice, precum Ethereum, care a fost primul blockchain ce a implementat contracte inteligente descentralizate, deschizând astfel calea către noi modele de interacțiune financiară fără intermediar. În timp ce bursele tradiționale se concentrează pe conversia monedelor fiat în VA, bursele descentralizate se axează pe conversia de VA în alte monede și jetoane (tokenuri).

Actorii iliciți sunt de obicei printre primii care adoptă și exploatează tehnologii emergente, profitând de vulnerabilitățile acestora pentru a desfășura activități ilegale, iar finanțele descentralizate (DeFi) nu fac excepție. Serviciile precum bursele descentralizate (DEX), mixerele/tumblerile și pool-urile de lichiditate (liquidity pools) devin instrumente utilizate frecvent pentru stratificarea fondurilor ilicite în cadrul procesului de SB. De exemplu, veniturile provenite din activități ilegale pot fi plasate de către criminali într-un pool de lichiditate al unei platforme DeFi. Aceste fonduri sunt utilizate pentru a oferi lichiditatea necesară tranzacțiilor pe platformă, în timp ce originea lor ilicită este mascată prin volumul și complexitatea activităților tranzacționate. În acest mod, fondurile ilicite se amestecă cu cele legitime, ceea ce complică eforturile de urmărire și identificare a sursei inițiale.

Podurile între blockchain-uri (cross-chain bridges) constituie un alt mijloc frecvent exploatat de criminali pentru a-și ascunde originea ilicită a fondurilor. Aceste mecanisme permit transferul fondurilor între diferite blockchain-uri prin conversia unui activ virtual în altul. În acest mod, actorii rău intenționați reușesc să fragmenteze traseul fondurilor și să creeze un proces complex de urmărire a acestora.

Tabel 6: Analiza expunerii țărilor din Vecinătatea Estică la veniturile generate de DNM (exprimate în euro), per cap de locuitor (recepționate/expediate) și volumul total, pentru perioada aprilie 2019 - iunie 2021. Sursa: EMCDDA, 2022

Tară	Clasament	Mijloace primite	Mijloace trimise	Total mijloace	Total primite	Total trimise	Total	Populație
Ucraina	1	6.76	12.06	18.82	182.46	325.66	508.12	44.260.45
Moldova	2	4.80	9.56	14.36	129.71	258.06	387.77	2.640.54
Belarus	3	5.13	8.52	13.65	138.60	230.01	368.61	9.408.36
Georgia	4	3.78	5.26	9.04	102.06	141.94	244.00	3.717.08
Armenia	5	1.77	3.27	5.03	47.69	88.16	135.86	2.960.48
Azerbaidjan	6	0.62	1.04	1.66	16.66	28.03	44.69	10.067.20

Notă: 1) Toate datele privind veniturile și populația sunt exprimate în mii. 2) Valorile sunt rotunjite la două zecimale.

Sursa: Centrul European de Monitorizare a Drogurilor și Dependenței de Droguri

Serviciile descentralizate sunt adesea utilizate pentru a stratifica fondurile înainte ca acestea să fi transferate către platforme reglementate pentru a fi convertite în monede fiat¹³. Această practică reprezintă o provocare semnificativă pentru autorități, deoarece stratificarea este o tehnică bine cunoscută de SB, menită să ascundă proveniența ilicită a fondurilor și să evite detectarea.

Entitățile obligate să implementeze cerințele AML, inclusiv de cunoaștere a clientului (KYC), joacă un rol crucial în sprijinirea organelor de aplicare a legii pentru identificarea autorilor infracțiunilor și urmărirea tranzacțiilor până la beneficiarii din lumea reală. Potrivit Europol¹⁴, în ultimii ani, utilizarea VA în activități infracționale, inclusiv SB, a înregistrat o creștere semnificativă. În același timp, infractorii au dezvoltat metode mai avansate și sofisticate pentru a exploata VA în scopuri ilicite.

Este important de evidențiat că, deși băncile și alte instituții financiare tradiționale evită în mod direct implicarea în activități legate de VA, acestea sunt expuse riscurilor asociate VA prin intermediul clienților care pot transfera monede fiat către platforme de schimb sau pot primi transferuri de la acestea, fără ca instituția financiară să fie conștientă de aceste activități. Astfel de clienți pot acționa ca brokeri cripto peer-to-peer neautorizați sau pot deține conturi pentru companii care își maschează intenționat activitățile reale. De exemplu, companiile implicate în activități de mining pot declara că activează în domeniul IT. Cu toate acestea, anumiți indicatori, cum ar fi facturile la utilități excesiv de mari, în special la energie electrică, pot reprezenta semnale clare ale implicării în activități de mining ascuns.

¹³ ACAMS, More Illicit Cryptocurrency Moving Through 'DeFi' Systems, Research Shows, website: <https://www.moneylaundering.com/news/more-illicit-cryptocurrency-moving-through-defi-systems-research-shows/> [08.10.2024].

¹⁴ Europol, Cryptocurrencies: tracing the evolution of criminal finances, website: <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Europol%20Spotlight%20-%20Cryptocurrencies%20-%20Tracing%20the%20evolution%20of%20criminal%20finances.pdf> [accesat: 3 Octombrie, 2024].

3.2. Evoluțiile globale în reglementarea VA/VASP

În octombrie 2018, FATF/GAFI a revizuit Recomandarea 15 (R.15) pentru a include noi cerințe referitoare la VA/VASP. Ulterior, în iunie 2019, FATF/GAFI a adoptat nota interpretativă la R.15, care explică faptul că activitățile legate de VA și VASP sunt incluse în sfera de aplicare a recomandărilor FATF/GAFI.

Conform FATF/GAFI, **38% dintre jurisdicțiile care au raportat interzicerea VASP au luat această măsură fără a efectua o evaluare adecvată a riscurilor asociate cu VA/VASP în jurisdicția lor**¹⁵. Această abordare subliniază lipsa unei înțelegeri clare a riscurilor și complexității acestor activități, ceea ce poate limita eficiența interdicțiilor adoptate. Totuși, **interzicerea efectivă a VASP rămâne o provocare semnificativă**. Pentru a implementa cu succes o astfel de interdicție, este imperativ ca fiecare jurisdicție să realizeze o evaluare cuprinzătoare a riscurilor. Aceasta include analiza modului în care VASP operează în context local, identificarea vulnerabilităților specifice și evaluarea impactului potențial al interdicțiilor asupra economiei și securității financiare. **Identificarea activităților neautorizate ale VASP necesită o cooperare internațională solidă și bine coordonată**. Totodată, este esențial să existe mecanisme eficiente de sancționare pentru a preveni și combate activitățile ilegale desfășurate de aceste VASP. Un exemplu relevant îl constituie dificultățile întâmpinate în detectarea VASP neînregistrate. Identificarea acestor entități necesită cunoștințe și formare continuă la toate nivelurile.

Organele de aplicare a legii au nevoie de instruire specifică pentru a identifica semnele utilizării VASP neînregistrate, în special prin investigarea infracțiunilor predicat și realizarea unor anchete paralele privind SB. Aceste investigații ar trebui să fie susținute de o înțelegere aprofundată a modului în care funcționează tehnologiile VA/VASP. În același timp, instituțiile financiare tradiționale au nevoie de îndrumări clare pentru a identifica fluxurile de monedă fiat care se îndreaptă către astfel de VASP¹⁶.

La nivel global, există o tendință evidentă spre o reglementare mai eficientă și bine fundamentată a sectorului VA/VASP, reflectând o mai bună conștientizare a riscurilor și provocărilor pe care acestea le prezintă.

Uniunea Europeană

Uniunea Europeană (UE) reprezintă una dintre cele mai mari piețe cu un cadru avansat de reglementare a VA. Pentru a preveni abuzurile și manipulările de piață, a fost adoptat Regulamentul privind piețele activelor cripto (MiCA). Acest regulament, obligatoriu pentru toate statele membre, are scopul de a crea o piață unică pentru VA și de a asigura o abordare unitară în reglementarea acestora. MiCA este primul cadru global de reglementare și supraveghere trans-jurisdicțional, fiind integrat într-un sistem global de reglementări și nu funcționează ca un document independent.

În plus, UE, în calitate de membru al FATF/GAFI, depune eforturi pentru implementarea completă a Recomandării 16 (R.16). În acest sens, Regulamentul privind transferul de fonduri (TRF) stabilește reguli aplicabile la nivelul întregii Uniuni Europene pentru implementarea „Regulii de Călătorie” („Travel Rule”). Acesta impune colectarea informațiilor despre tranzacții pentru toate sumele, cu un prag de 1.000 EUR pentru portofelele autogăzduite. Totuși, această reglementare nu se aplică furnizorilor de portofele hardware, precum și furnizorilor de portofele software sau de autocustodie care nu dețin controlul asupra VA¹⁷.

MiCA înlocuiește reglementările individuale existente sau absența acestora în cadrul statelor membre ale UE, creând un cadru uniform pentru integrarea și adoptarea tehnologiei registrelor distribuite (DLT) și a criptoactivelor în sectorul financiar. Acest regulament utilizează și extinde cadrul legislativ deja existent, oferind o abordare coerentă la nivel european. Este important să se facă o distincție între tokenurile clasificate ca instrumente financiare și alte tipuri de VA. Instrumentele financiare sunt reglementate de legislația existentă, precum Directiva privind piețele instrumentelor financiare (MiFID), iar NFT-urile, activele digitale descentralizate și monedele digitale emise de băncile centrale (CBDC) nu intră sub incidența regulamentului MiCA.

Procesul de implementare a regulamentului MiCA a început în aprilie 2023, urmând ca regulamentul să fie aplicabil integral până la sfârșitul anului 2024. Conform dispozițiilor sale, statele membre trebuie să desemneze o autoritate națională de reglementare responsabilă pentru supravegherea și autorizarea Furnizorilor de Servicii de Cripto-Active (CASP), inclusiv pentru procesul de licențiere. **Majoritatea statelor au desemnat drept autoritate de reglementare fie autoritatea pentru piețele financiare, care acționează ca o instituție independentă, fie Banca Centrală Națională**¹⁸.

¹⁵ FATF, Implementation of the FATF Standards on Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers, June 2023, p. 12.

¹⁶ MONEYVAL, Money Laundering and Terrorist Financing Risks in the World of Virtual Assets, 2023, p. 26

¹⁷ Vedeți anexa.

¹⁸ Vedeți Tabel 25, Secțiunea 9.3.

Recomandările FATF/GAFI oferă autorităților flexibilitate în alegerea modelului de supraveghere care corespunde cel mai bine cerințelor și specificului local. La selectarea modelului trebuie să se țină cont de riscurile și importanța sectorului, precum și de structura organizațională a instituțiilor publice. Este important de subliniat că autoritatea responsabilă cu licențierea sau înregistrarea CASP nu ar trebui să coincidă cu cea responsabilă de supravegherea AML/CFT a acestora.

Deoarece regulamentul MiCA a fost conceput pentru a asigura protecția consumatorilor și integritatea pieței VA, acesta nu abordează în mod direct riscurile de SB/FT. Cu toate acestea, cerințele impuse de MiCA contribuie indirect la atenuarea riscurilor asociate acestor activități. Implementarea acestui regulament se realizează în etape, fiind aplicabil pentru „stablecoins” începând cu 30 iunie 2024, iar până la sfârșitul anului 2024, urmând să fie complet implementat.

Cerințe. MiCA stabilește noi cerințe și impune conformarea la cadrul legislativ existent. Printre acestea se regăesc:

- **„Cartea Albă” („White Paper”):** Este un document obligatoriu pentru emitenții de criptoactive, care trebuie să includă informații tehnice despre activul crypto. Cerința de a publica un „white paper” nu se aplică dacă activele sunt oferite gratuit, sunt create prin minerit sau sunt unice și nefungibile. De asemenea, nu este necesar un „white paper” dacă oferta este adresată către mai puțin de 150 de persoane fizice sau juridice per stat membru, valoarea totală a tranzacției nu depășește 1.000.000 EUR sau oferta este destinată investitorilor calificați.
- **Rezerve:** Tokenurile de referință bazate pe active și tokenurile de tip e-money trebuie să respecte cerințe suplimentare, cum ar fi transparența fondurilor de rezervă și implementarea unor sisteme interne eficiente de control.
- **CASP trebuie să respecte regulile KYC și AML și să aplice măsuri de precauție sporită privind clienții din jurisdicții cu risc ridicat.**
- Platformele de tranzacționare trebuie să interzică utilizatorilor să efectueze tranzacții cu active complet anonime.

Modificările reglementărilor pot influența semnificativ concentrarea pieței și migrarea VASP între statele vecine. Un exemplu notabil îl reprezintă Estonia, care, în 2017, a fost una dintre primele țări din UE ce a implementat un regim de licențiere dedicat VASP. Acest regim impunea adoptarea de programe solide de AML și alte măsuri de control pentru a obține autorizația de operare. În 2020, Estonia a înăspriț aceste reglementări, introducând cerințe suplimentare, precum majorarea capitalului minim necesar, obligativitatea deschiderii unui birou fizic pe teritoriul estonian și angajarea de personal local. Drept urmare, sute de VASP au fost respinse în Estonia și s-au relocat ulterior în Lituania, unde la acel moment, reglementările erau considerate mai permissive¹⁹. Armonizarea reglementărilor la nivelul UE are scopul de a preveni apariția unor astfel de situații în viitor, asigurând un mediu de reglementare uniform și echitabil pentru toate statele membre.

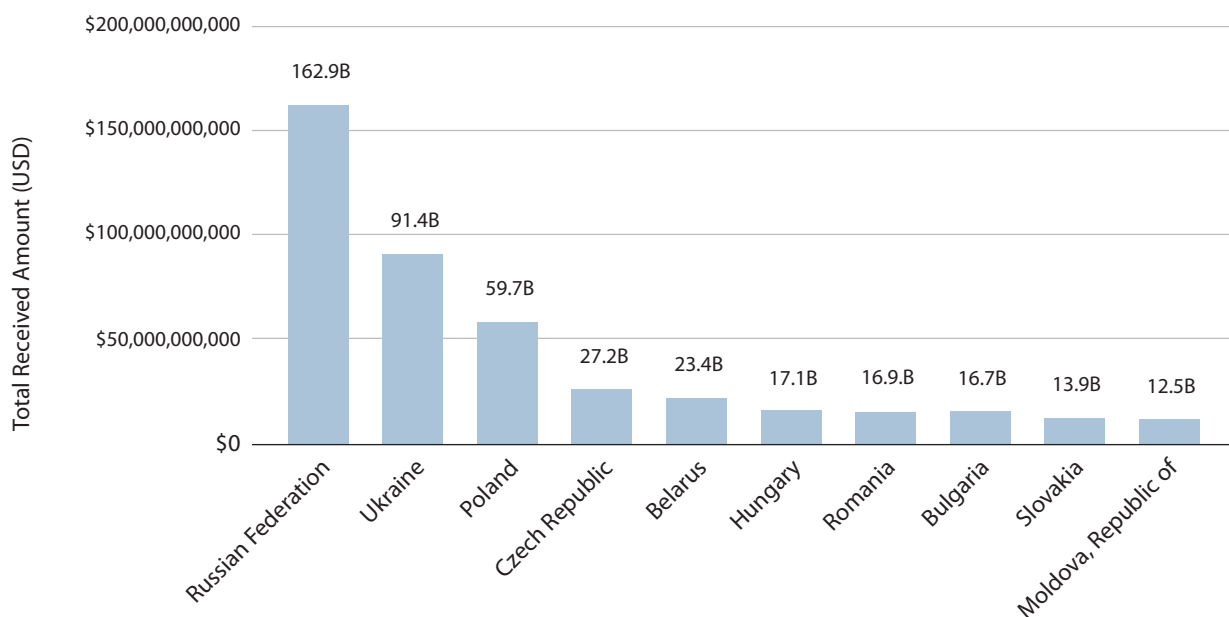
3.3. Activitatea VA în Moldova: Privire de ansamblu oferită de Chainalysis

➤ Prezentare generală asupra fluxurilor de VA în Moldova

Această secțiune prezintă o analiză asupra activităților estimate cu VA în Moldova și în regiunile învecinate, pe baza datelor furnizate de Chainalysis. Scopul analizei este de a oferi un punct de referință privind nivelul de implicare al Moldovei în utilizarea criptomonedelor, comparativ cu alte state, și de a ilustra tendințele și schimbările apărute în acest domeniu dinamic de-a lungul timpului. Datele prezentate se bazează pe statistici privind traficul web pentru perioada 1 ianuarie 2021 – 30 iunie 2024. Cele mai recente date incluse în această secțiune sunt extrase până la 30 iunie 2024, oferind o imagine actualizată a situației.

¹⁹ ACAMS, Baltic Officials Shed Light on Cryptocurrency Crackdown, Russia Sanctions Evasions, website: [MoneyLaundering.com :: Changes in Bank Regulations, Financial Compliance Regulations, Regulation Banks, Money Laundering Cases, Anti Money Laundering, Money Laundering Training](https://www.moneylaundering.com/changes-in-bank-regulations-financial-compliance-regulations-regulation-banks-money-laundering-cases-anti-money-laundering-money-laundering-training), [accesat: 15 Noiembrie, 2024].

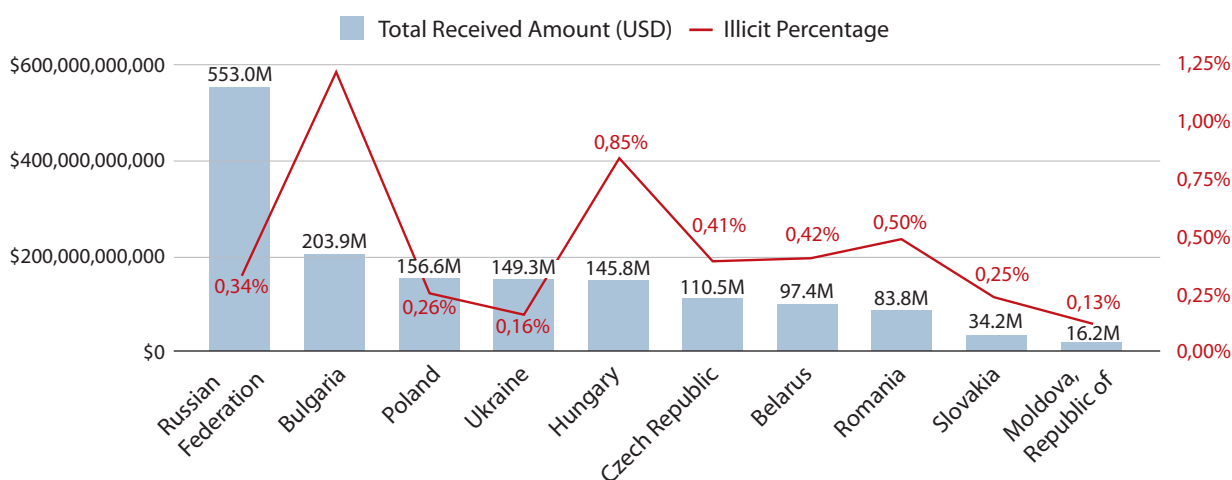
Figura 4: Fluxurile totale de VA către o selecție de țări din Europa de Est (iunie 2023 – iunie 2024)

Sursa: Chainalysis 2024 Report on Election Interference & Cryptocurrency, p.12.

Graficul prezentat mai sus ilustrează estimările comparative ale volumului activităților cu criptomonede în diferite țări din Europa de Est pe parcursul ultimului an. Estimările sunt obținute de către Chainalysis prin corelarea datelor despre traficul web, furnizate de terți pentru anumite platforme și servicii, cu volumul de criptomonede procesat prin acestea. Este important de menționat că graficul reflectă valoarea primită în fiecare țară, și nu valoarea totală deținută. Deoarece o mare parte din criptomonede sunt tranzacționate, la un moment dat, prin intermediul VASP care operează la nivel internațional, iar rezidenții acestor țări tind, la rândul lor, să utilizeze aceste platforme, valoarea primită servește drept un indicator relativ bun pentru compararea nivelurilor de activitate cu criptomonede în diferitele țări analizate²⁰.

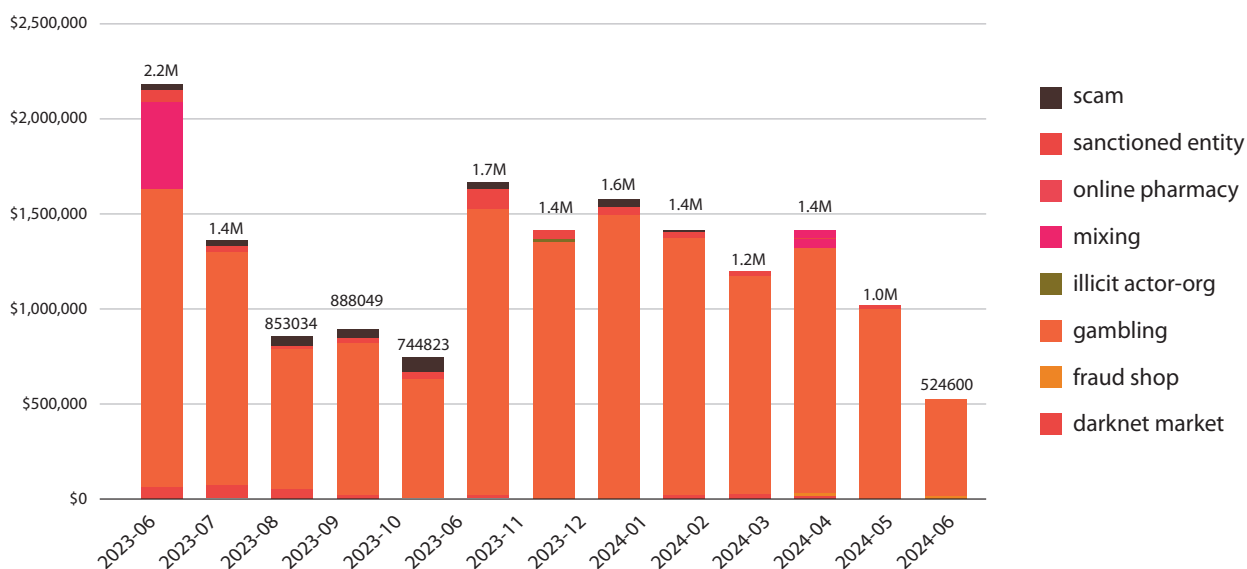
Figura 5: Valoarea totală a fluxurilor ilicite de VA primite într-o selecție de țări din Europa de Est (iunie 2023 – iunie 2024)

20 Este important de menționat că valorile prezentate în grafic nu reprezintă activele deținute, ci mai degrabă evidențiază nivelul de activitate sau fluxurile de criptomonede.

Cele două grafice de mai sus sunt strâns corelate. Primul grafic arată valoarea totală primită în anumite țări din Europa de Est aflate în proximitatea geografică a Moldovei. Linia care indică procentul de activitate ilicită este raportată la primul grafic, care prezintă valoarea totală primită de VA. Moldova prezintă un volum de activitate similar cu cel al țărilor vecine, însă nivelurile de activitate ilicită raportate sunt relativ scăzute. În ambele grafice, sumele primite sunt exprimate ca valoarea echivalentă în USD a totalului de criptomonede primite în fiecare țară. Este important de menționat că cifrele referitoare la „activitatea ilicită” se bazează pe entități pe care Chainalysis le-a detectat și clasificat explicit. Totuși, aceste date nu includ tranzacțiile cu criptomonede necategorizate, care pot fi utilizate în scopuri precum SB sau pentru facilitarea unor infracțiuni mai bine ancorate în lumea reală, precum traficul de persoane.

Figura 6: Fluxurile ilicite de VA în Moldova, pe categorii (iunie 2023 – iunie 2024)

Fluxurile „ilicite” clasificate pe categorii reprezintă o analiză detaliată a tipurilor de servicii prin care criptomonedele considerate „ilicite” au fost generate înainte de a ajunge sau circula prin Moldova, analizate lunar în perioada iunie 2023 – iunie 2024. Definiția termenului „ilicit” diferă de la o țară la alta, în funcție de legislația specifică fiecărei jurisdicții. Categoriile de mai sus reprezintă unele dintre activitățile frecvent restricționate sau interzise explicit. **Este de remarcat faptul că o mare parte din activitatea „ilicită” cu criptomonede în Moldova a fost asociată cu serviciile de jocuri de noroc.**

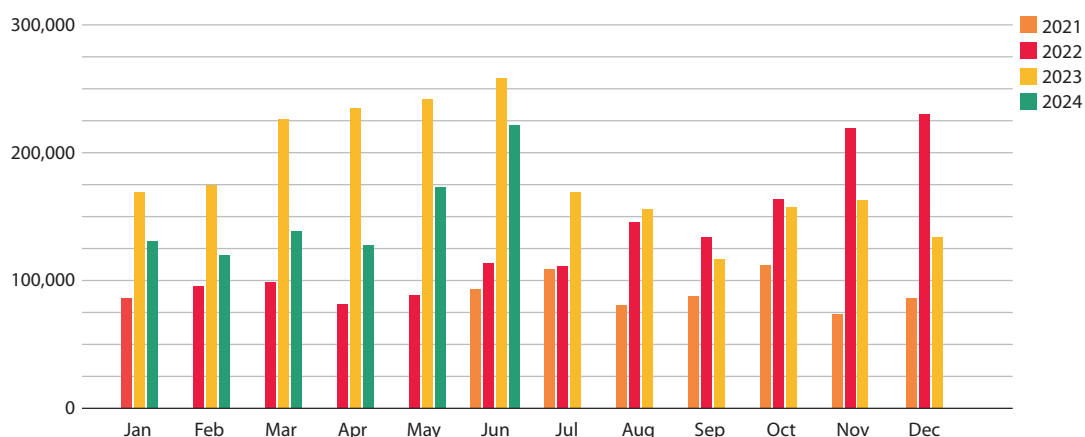
Deși jocurile de noroc sunt legale în Moldova, acestea funcționează sub forma unui monopol de stat, fiind gestionate exclusiv de întreprinderea de stat „Loteria Națională a Moldovei”, autorizată să administreze și să organizeze activități de loterie și jocuri de noroc. Orice alte companii de jocuri de noroc, inclusiv platformele de gambling online, sunt interzise, iar accesul la site-urile de jocuri de noroc neautorizate este blocat pe teritoriul țării. De asemenea, facilitarea plăților către site-urile de gambling neautorizate este considerată ilegală. Furnizorii de servicii de jocuri de noroc nereglementați pot servi drept instrumente pentru SB, fiind utilizați ca metode de stratificare a fondurilor ilicite. Prin utilizarea acestor platforme ca metode de transfer intermediar, originea criptomonedelor poate fi ascunsă, ceea ce poate complica sau chiar împiedica urmărirea originii criptomonedelor. Cu toate acestea, datele disponibile nu sugerează neapărat că activitățile de gambling analizate în acest context sunt utilizate în astfel de scopuri. Este important de menționat că acestea reprezintă doar 0,12% din activitatea totală cu criptomonede înregistrată în ultimul an.

➤ **Frecvența depunerilor de criptomonede în Moldova, iunie 2021 – iunie 2024**

Următoarele trei grafice compară frecvența tranzacțiilor de depunere din Moldova, analizată lunar, pentru perioada iunie 2021 – iunie 2024.

Analiza numărului de tranzacții de depunere, în locul valorii criptomonedelor trimise și primite, exprimată în echivalentul în USD, permite eliminarea influenței fluctuațiilor valorii diverselor criptomonede. Tendința generală ascendentă observată în frecvența tranzacțiilor de depunere poate fi atribuită creșterii adoptării criptomonedelor și acceptării acestora din punct de vedere reglementar la nivel internațional.

Figura 7: Frecvența depunerilor VA în Moldova (iunie 2021 – iunie 2024)

Graficul de mai sus indică o creștere a activității generale cu criptomonede în Moldova pe parcursul anului 2024. Deși volumul tranzacțiilor nu a atins încă nivelurile înregistrate în 2023, tendința ascendentă constantă sugerează că utilizatorii locali au găsit modalități de a ocoli restricțiile și limitările impuse de cadrul legislativ actual.

➤ **Cele mai accesate servicii în Moldova, după număr de vizitatori (iunie 2024)**

Tabelul de mai jos prezintă top 20 cele mai utilizate servicii asociate VA, accesate de pe adrese IP din Moldova, ordonate în funcție de numărul de vizite. Este important de menționat că nu toate aceste platforme sunt clasificate ca VASP, unele dintre ele permit utilizarea criptomonedelor pentru activități alternative, cum ar fi achiziționarea de servicii.

Tabel 7: Top servicii asociate VA accesate din Moldova (iunie 2024)

Anul_luna	Denumire	Categorie	Vizite	Proporție
2024-06	Reddit.com	other	1398254.29	0.00058747
2024-06	Telegram.org	wallet	860197.529	0.00254937
2024-06	Binance.com	exchange	685532.139	0.01081282
2024-06	FreeBitco.in	gambling	539785.367	0.01238618
2024-06	Whitebit.com	exchange	474728324	0.02003786
2024-06	Bitcoin.com	exchange	221472.251	0.04133182
2024-06	Bybit.com	exchange	146195.596	0.00438988
2024-06	NV.UA Donation (Ukrainian media)	other	118961.214	0.00501775
2024-06	Archive.org	other		0.0006959
2024-06	FaucetPay.io	exchange	81199.2218	0.01137306
2024-06	Rollercoin.com	gambling	79629.3225	0.0116982
2024-06	Okx.com	exchange	63597.6165	0.00219462
2024-06	Reported as etherscan.io	scam	55489.469	0.00524423
2024-06	Crypto.com	exchange	48445.5216	0.01193198
2024-06	Coinbase.com	exchange	44298.0737	0.00129343
2024-06	Bitfinex.com	exchange	42301.8787	0.04745851
2024-06	Reported as telegra.ph	scam	42198.7178	0.00175441
2024-06	AdBTC.top	scam	357341821	0.00591062
2024-06	proton.me	infrastructure as a service	33938.4751	0.00050028
2024-06	Pancake Swap V2: MAV USDT Ox1b0d5e- 0x55d398 [BNB Smart Chain]	dexchange	31778.5438	0.00907544

Lista din tabel este bazată pe datele deținute de Chainalysis pentru luna iunie 2024. Este de notat faptul că unul dintre serviciile enumerate este **proton.me**, un furnizor de servicii avansate de confidențialitate online, descris de Chainalysis ca un furnizor de „infrastructură ca serviciu” („Infrastructure as a Service” sau IaaS), ceea ce sugerează utilizarea sa în susținerea altor activități digitale, inclusiv cele care necesită un grad ridicat de securitate și anonim.

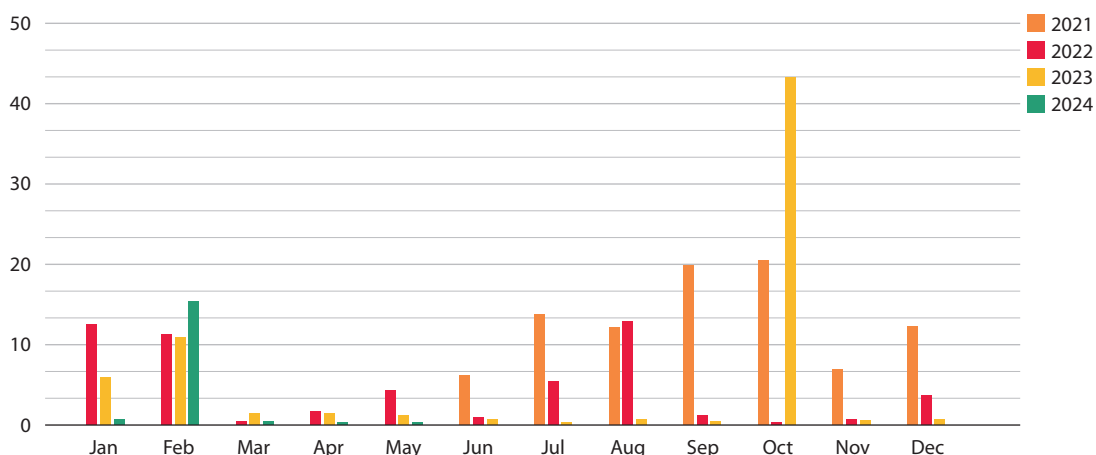
➤ Frecvența utilizării platformelor de tip IaaS (iunie 2023 – iunie 2024)

Platformele de tip IaaS pot fi utilizate pentru **găzduirea site-urilor web care răspândesc dezinformări, oferind anonim și mascând sursa reală a informațiilor false**. De asemenea, acestea pot fi folosite pentru crearea în masă a adreselor de email utilizate în campanii de dezinformare sau pentru generarea de conturi pe rețelele sociale și numere de telefon virtuale la scară largă, elemente esențiale în construirea unei rețele de influență digitală.

Graficele de mai jos oferă o perspectivă asupra valorii tranzacționale direcționate către categoria „infrastructură ca serviciu” în Moldova în ultimul an.

Figura 8 de mai jos analizează expunerea la transferuri (din țară către IaaS), ca un indicator al potențialelor servicii de găzduire achiziționate de subiecți din Moldova, pe baza datelor privind traficul web. Graficul prezintă numărul de tranzacții independente efectuate lunar, care este, cel mai probabil, echivalent cu achizițiile de servicii de infrastructură efectuate în fiecare lună. Spre deosebire de platformele de schimb de criptomonede, care tind să aibă un raport aproximativ egal între depuneri și retrageri, furnizorii de IaaS se caracterizează printr-un volum considerabil mai mare de depuneri provenite, în principal, de la utilizatorii care achiziționează astfel de servicii. În schimb, retragerile reflectă, în cele mai multe cazuri, fondurile controlate de furnizorii IaaS și nu de utilizatorii lor, evidențiind diferențele de model operațional între aceste categorii de servicii.

Figura 8: Frecvența transferurilor către IaaS realizate de utilizatori din Moldova (iunie 2021 - iunie 2024)

➤ Raportul Chainalysis privind indicele global de adopție a VA în 2024

Recent, compania de analiză blockchain Chainalysis a clasat Moldova pe **locul 59 dintr-un total de 151 de țări** în cadrul **indicelui global de adopție a criptomonedelor pentru anul 2024**²¹. Această clasare reprezintă o creștere semnificativă comparativ cu clasamentul din 2020, când indicele a fost introdus pentru prima dată, iar Moldova ocupa locul 88.

Poziția țării în clasamentul global reflectă niveluri diferite de implicare în diverse segmente ale ecosistemului activelor virtuale:

- Valoarea primită prin servicii centralizate:** Moldova se clasează pe locul 37, ceea ce indică o utilizare relativ ridicată a platformelor centralizate pentru tranzacții și servicii cu criptomonede.
- Valoarea primită de utilizatorii retail prin servicii centralizate:** Cu locul 38, Moldova demonstrează un nivel ridicat de adopție printre utilizatorii individuali care
- Valoarea primită prin platforme DeFi:** Moldova se clasează pe locul 94 în ceea ce privește valoarea primită

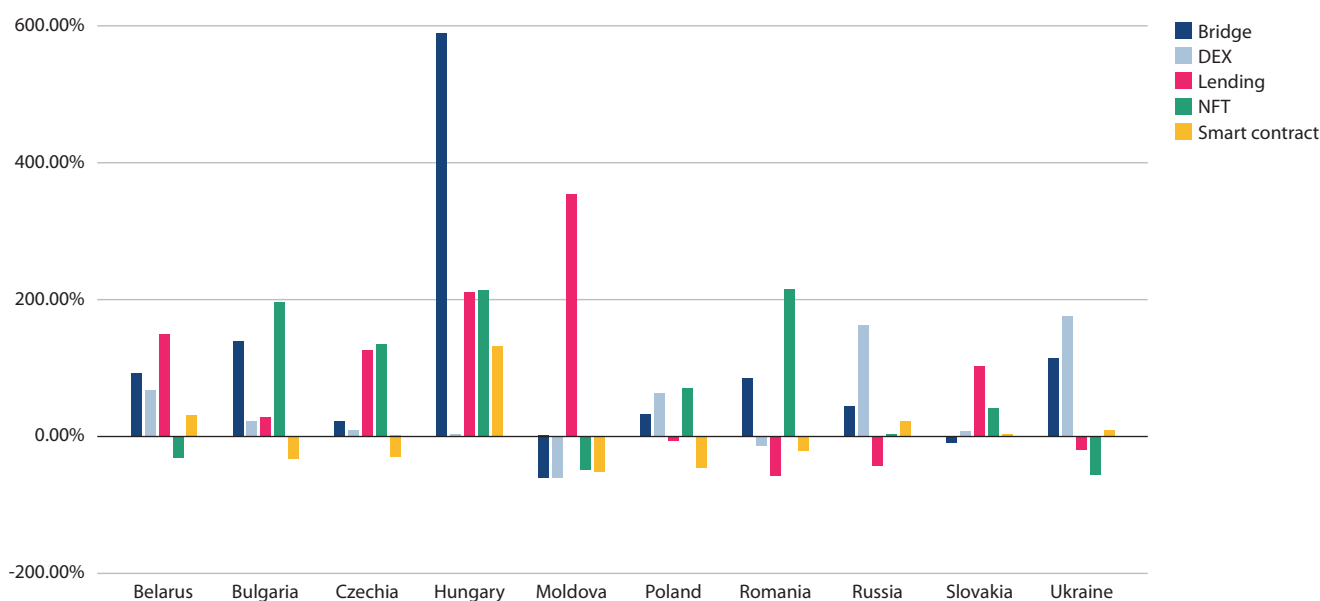
²¹ Chainalysis, The 2024 Geography of Crypto Report, 2024 October, p. 63, 128. <https://www.chainalysis.com/blog/2024-global-crypto-adoption-index/>, accesează servicii centralizate, ceea ce sugerează o implicare semnificativă a persoanelor în utilizarea platformelor mainstream.

prin platforme de finanțe descentralizate. Această poziție mai joasă indică o utilizare limitată a protocoalelor DeFi.

- d. **Valoarea primită de utilizatorii retail prin platforme DeFi:** Fiind clasată pe locul 88, Moldova deține o participare modestă în activitățile retail prin platformele DeFi, ceea ce evidențiază o adopție limitată a serviciilor DeFi de către utilizatorii individuali.

În ansamblu, clasamentele evidențiază o dependență mai mare față de serviciile centralizate de criptomonede, în comparație cu cele descentralizate, cu un nivel semnificativ de implicare al utilizatorilor retail, în special pe platformele centralizate.

Figura 9: Creșterea serviciilor DeFi în Europa de Est, după țară și categorie

Sursa: Chainalysis, *The 2024 Geography of Crypto Report*, p.63.

Conform graficului prezentat mai sus, Chainalysis a observat că **Moldova a înregistrat o creștere explozivă a tranzacțiilor de împrumuturi prin intermediul platformelor DeFi („DeFi lending transactions”)** în perioada iulie 2023 – iunie 2024, comparativ cu intervalul similar al anului precedent (iulie 2022 – iunie 2023). În pofida acestei expansiuni rapide, dimensiunea relativ mică a pieței Moldovei face ca intrările de criptomonede în platformele DeFi de împrumuturi să reprezinte doar **o fracțiune modestă din volumul total DeFi din regiune**.

3.4. Riscuri de SB/FT asociate cu VA/VASP

Conform Legii AML/CFT nr. 307/2017, furnizorul de servicii privind activele virtuale este definit ca persoană fizică sau juridică care prestează în calitate de profesionist, pentru/sau în numele altei persoane fizice sau juridice, una sau mai multe dintre următoarele activități sau operațiuni: 1) schimb între activele virtuale și monedele fiduciare; 2) schimb între una sau mai multe forme de active virtuale; 3) transfer de active virtuale; 4) păstrare și/sau administrare a activelor virtuale sau a instrumentelor care conferă dreptul de control asupra activelor virtuale; 5) participare la și prestare de servicii financiare privind oferta unui emitent și/sau vânzarea unui activ virtual.

Activitatea de prestare a serviciilor privind VA este interzisă pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv în cazurile în care această activitate este auxiliară/suplimentară activității de bază.²² De asemenea, entităților raportoare le este interzis să deschidă și să țină conturi pentru/la furnizorii de servicii privind activele virtuale din alte state. **Totuși, aceștia pot deschide conturi „speciale” pentru clienții rezidenți care doresc să efectueze tranzacții în/din adresa furnizorilor de servicii privind activele virtuale autorizați în alte state**, respectând anumite măsuri de precauție sporită prevăzute la art. 8 din Legea AML/CFT nr. 308/2017.

22 Art. 4 alin. (1) din Legea AML/CFT nr. 308/2017, site: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136906&lang=ro

Este important de menționat că cetățenii Republicii Moldova sunt eligibili și pot deține multiple cetățenii. Cele mai răspândite sunt cetățenia română, obținută pe baza descendenței românești, precum și cetățeniile Federației Ruse și Ucrainei, în special în cazul locuitorilor din regiunea transnistreană. Acest statut le permite să acceseze servicii legate de VA fără a fi necesar să își dezvăluie cetățenia moldovenească, aspect care complică cooperarea internațională și colectarea datelor statistice. Deși prestarea serviciilor privind VA este interzisă în Moldova, riscurile de SB/FT asociate cu VA/VASP persistă, atât prin mijloace directe (prin canale neoficiale), cât și prin mijloace indirecte (prin conturi speciale).

Descrierea riscurilor de SB/FT asociate cu VA/VASP la nivel global:

a. Riscurile de SB/FT asociate platformelor de schimb VA:

- **Exploatarea platformelor de schimb neconforme** – Platformele de schimb neconforme reprezintă un punct vulnerabil în ecosistemul criptomonedelor, pe care infractorii îl pot exploata pentru a facilita conversia între monedele fiat și activele virtuale. Aceste platforme fie nu respectă cerințele AML/CFT, fie le aplică superficial, facilitând desfășurarea activităților financiare ilicite.
- **Exploatarea platformelor de schimb din jurisdicții cu risc sporit** – Platformele de schimb situate în jurisdicții cu risc ridicat reprezintă o vulnerabilitate majoră în combaterea criminalității financiare, fiind frecvent utilizate pentru spălarea banilor și finanțarea terorismului. Aceste jurisdicții, care sunt adesea incluse pe „lista gri” a FATF/GAFI, prezintă riscuri semnificative din cauza controalelor financiare insuficiente.

b. Riscuri de SB/FT asociate cu servicii de intermediere și portofele (mixere, schimburi instantanee, diverse tipuri de protocoale DeFi și alte servicii de natură atât legitimă, cât și ilicită) – Aceste servicii contribuie la mascarea traseului tranzacțiilor pe blockchain, făcând dificilă identificarea legăturii dintre adresa sursă și cea de destinație. De exemplu, utilizarea mixerelor precum Tornado Cash²³ sau Chip Mixer²⁴, ori a portofelelor care oferă funcții avansate de confidențialitate, cum ar fi Samourai Wallet²⁵, sunt metode bine cunoscute prin care infractorii încearcă să ascundă originea sau destinația fondurilor ilicite. Aceste instrumente sunt utilizate pentru a fragmenta și a regrupa tranzacțiile, reducând astfel vizibilitatea și trasabilitatea acestora pe blockchain. Conform Chainalysis²⁶, în anul 2023, mixerele au continuat să joace un rol semnificativ în SB proveniți din activități ilicite, reprezentând o parte considerabilă a tranzacțiilor asociate atacurilor ransomware. Această tendință subliniază că mixerele sunt o metodă preferată pentru ascunderea originii fondurilor rezultate din astfel de atacuri.

c. Riscurile de SB/FT asociate serviciilor de schimb P2P, birourilor OTC, serviciilor de jocuri de noroc online și ATM de criptomonede - Aceste tipuri de servicii facilitează conversia între moneda fiat - crypto și crypto - fiat. Schimburile P2P și operatorii de jocuri de noroc online care acceptă depozite în criptomonede oferă un anumit nivel de anonimat, ceea ce le face atractive pentru infractori. Utilizând aceste canale, infractorii pot transfera fonduri provenite din activități ilegale către schimburi P2P, obținând astfel criptomonede noi, cu aparență legală.

d. Riscurile de SB/FT asociate utilizării monedelor stabile („stablecoins”) - Deși stablecoin-urile pot oferi o serie de beneficii, acestea implică, totodată, riscuri semnificative. Rolul acestor tipuri de monede în activitățile ilicite și potențialul de a afecta stabilitatea financiară ridică îngrijorări²⁷. Datorită faptului că valoarea stablecoin-urilor este legată de alte active, acestea sunt percepute ca fiind mai stabile, ceea ce le face atrăgătoare pentru infractori care intenționează să camufleze proveniența fondurilor ilicite. Deși emitenții de stablecoin-uri precum USDT și USDC dispun de mecanisme pentru a îngheța fondurile implicate în activități ilegale, conform raportului Chainalysis, stablecoin-urile au ajuns să domine volumul tranzacțiilor ilicite²⁸.

e. Riscurile de SB/FT asociate monedelor cu confidențialitate sporită – Monedele cu confidențialitate, precum Monero, Dash și Zcash, oferă funcții avansate de anonimitate prin utilizarea unor tehnologii precum „dovada de cunoaștere zero” („zero-knowledge proof”) și „semnătura de inel” („ring signature”)²⁹. Aceste caracteristici pot facilita procesul de stratificare în activitățile ilicite. Criminalii pot converti câștigurile obținute din Bitcoin sau alte criptomonede în monede cu confidențialitate sporită prin intermediul schimburilor nereglementate. De asemenea, persoanele implicate în activități ilicite pot genera venituri direct în monede cu confidențialitate, pe care ulterior le schimbă în criptomonede mai transparente, precum Bitcoin, Ether, Solana sau Ripple, utilizând platforme care permit astfel de tranzacții. Mai mult, persoanele vizate de sancțiuni internaționale pot utiliza monedele cu confidențialitate pentru a ocoli regimul de sancțiuni. Datorită funcțiilor avansate de confidențialitate ale acestor monede, urmărirea fluxului de fonduri devine extrem de dificilă și, în unele cazuri, aproape imposibilă.

23 U.S. Department of the Treasury, U.S. Treasury Sanctions Notorious Virtual Currency Mixer Tornado Cash, website: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0916>, [ultima accesare: 27 Octombrie 2024].

24 DOJ, Justice Department Investigation Leads to Takedown of Darknet Cryptocurrency Mixer that Processed Over \$3 Billion of Unlawful Transactions [ultima accesare: 27 Octombrie 2024].

25 DOJ, Founders and CEO of Cryptocurrency Mixing Service Arrested and Charged with Money Laundering and Unlicensed Money Transmitting Offenses, website: <https://www.justice.gov/usao-sdny/pr/founders-and-ceo-cryptocurrency-mixing-service-arrested-and-charged-money-laundering> [ultima accesare: 27 Octombrie 2024].

26 Chainalysis, The 2024 Crypto Crime Report. The latest trends in ransomware, scams, hacking, and more. February 2024, p.20

27 BIS, FSI Insights on policy implementation No 57, Stablecoins: regulatory responses to their promised stability, April 2024, website: <https://www.bis.org/fsi/publ/insights57.pdf>, [ultima accesare: 27 Octombrie 2024].

28 Chainalysis - The 2024 Crypto Crime Report, p. 7

29 Monero also employs Ring Confidential Transactions (RingCT) to hide transaction amounts. Introduced in 2017, this cryptographic method ensures that the sent amounts are completely hidden from view. Even though all transactions are recorded on the blockchain, there is no way for observers to know exactly how much Monero is being sent. Source: TRM LABS, website: <https://www.trmlabs.com/post/the-rise-of-monero-traceability-challenges-and-research-review> [ultima accesare: 1 Noiembrie 2024].

- f. **Riscurile de SB/FT asociate utilizării cardurilor preplătite și voucherelor** – Cardurile preplătite și voucherelor reprezintă instrumente care pot fi exploatate de criminali în scop de SB³⁰. Aceștia pot încărca cardurile cu VA obținute din activități
- g. **Riscurile de SB/FT asociate jetoanelor nefungibile (NFT-uri)** – Utilizatorii platformelor de comercializare a NFT-urilor pot achiziționa aceste active folosind mijloace financiare provenite din activități ilicite. Platformele de tranzacționare NFT facilitează schimbul de jetoane nefungibile, care sunt unice și nu pot fi înlocuite. În plus, NFT-urile pot reprezenta versiuni tokenizate ale bunurilor fizice, precum proprietăți imobiliare sau metale prețioase. Ușurința cu care NFT-urile pot fi transferate și lipsa de transparență în tranzacții le fac atrăgătoare pentru activități de SB. De asemenea, infractorii pot manipula valoarea NFT-urilor pentru a pune în aplicare scheme de fraudă, păcălind cumpărători care nu sunt bine informați. Deși unele jurisdicții au înregistrat o scădere a riscurilor în acest domeniu după boom-ul pieței din 2021, NFT-urile continuă să prezinte vulnerabilități semnificative în contextul spălării banilor (SB) și finanțării terorismului (FT).³¹
- h. **Riscurile de SB/FT asociate cu „pool-urile” de minerit (în traducere aproximativă: grupuri de minerit)** – Un pool de minerit reprezintă o platformă care oferă servicii minerilor pentru a-și spori șansele de a obține recompense prin combinarea puterii de minerit. Pool-urile de minerit au, de obicei, mecanisme de distribuire a recompenselor și structuri de taxe bine definite. Aceste pool-uri pot fi utilizate ca mijloace de autofinanțare³² pentru activități ilicite sau pentru SB.
- i. **Alte preocupări (Metaversul)** – Metaversul evoluează într-o lume digitală tridimensională, care transcende limitele geografice și care, în prezent, nu are reguli și reglementări clare. Se estimează că, până în 2030, numărul utilizatorilor de metavers la nivel global va depăși 1,4 miliarde, iar rata de penetrare va crește de trei ori, ajungând la 18%³³. În acest scenariu, metaversul devine un spațiu dinamic, marcat de tendințe emergente în domeniul economiei, guvernantei și experienței utilizatorilor, dar și de apariția unor forme noi de infracționalitate, specifice acestui mediu virtual. Un aspect notabil este dezvoltarea proprietăților imobiliare virtuale (Virtual Real Estate - VRE) bazate pe blockchain în metavers, precum și utilizarea tokenurilor dedicate pentru a facilita tranzacțiile în acest ecosistem. Deși aceste tokenuri sunt concepute în principal pentru utilizarea în metavers, o parte dintre ele sunt incluse și pe platformele de schimb, extinzând astfel posibilitățile lor de utilizare.

30 Între 2019 și 2023, investigațiile realizate de UIF Franței au demonstrat cum activele cripto pot fi utilizate ca un instrument eficient de finanțare a terorismului, prin care vouchere achiziționate anonim sunt convertite în active cripto. Ca rezultat al analizei efectuate ilicite sau pot folosi VA de proveniență ilicită pentru a achiziționa carduri în moneda fiat, facilitând astfel procesul de SB.

31 FATF, Targeted Update on Implementation of the FATF Standards on VAs/VASPs, June, 2023, website: [Virtual Assets: Targeted Update on Implementation of the FATF Standards](#) de Tracfin, a fost identificată o schemă complexă nouă de finanțare a terorismului (combinând diverse instrumente financiare). Sursa: Grupul Egmont, BEST EGMONT CASES, 2021-2023, p. 25

32 Al treilea cel mai mare partener al serviciilor cripto iraniene sunt pool-urile de minerit, reprezentând 3,16% din volumul total al tuturor activelor și 29,1% din fluxurile de Bitcoin. Iranul a legalizat mineritul de criptomonede în 2019 și este, de asemenea, al optulea cel mai mare producător de petrol din lume, cu 4% din producția globală de petrol. Având în vedere sancțiunile extinse împotriva Iranului și accesul său la energie la prețuri accesibile, experții au avertizat că Iranul ar putea folosi mineritul de criptomonede ca un instrument de generare de venituri pentru a atenua impactul sancțiunilor globale. Sursa: Chainalysis, The 2024 Crypto Crime Report, The latest trends in ransomware, scams, hacking, and more, februarie, 2024, p. 78.

33 Techreport, Metaverse Statistics 2024: Latest User & Market Trends, website: [Metaverse Statistics 2024: Latest User & Market Trends](#)[ultima accesare: 3 Noiembrie 2024].

4. Rezultatele chestionarelor

4.1. Răspunsurile oferite de organele de aplicare a legii (LEAs) și serviciile de informații la chestionarele privind VA/VASP

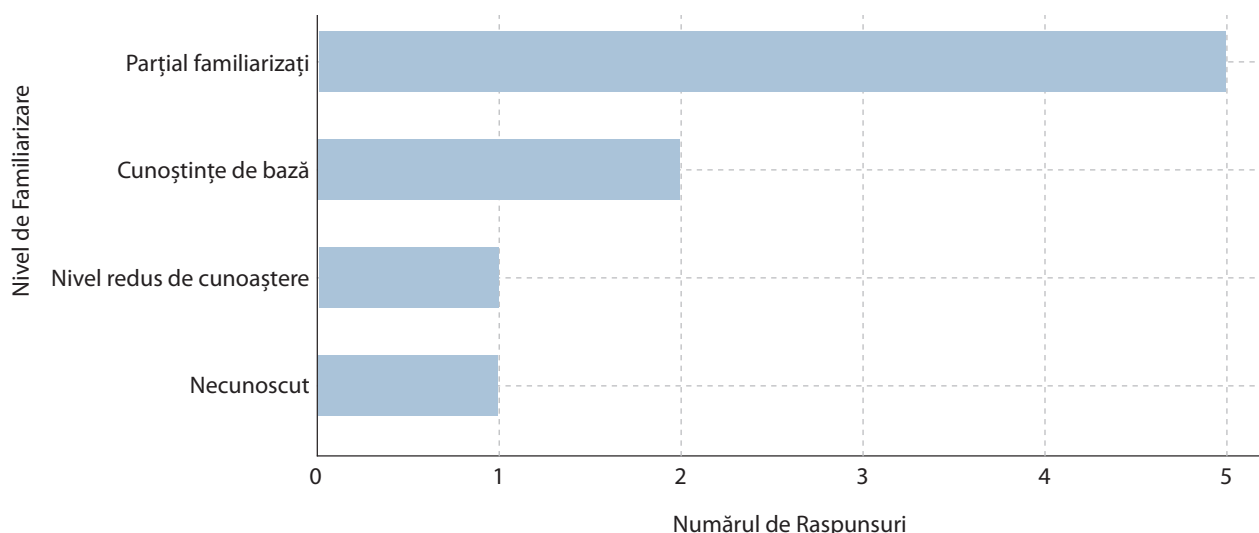
Respondenți:

- Procuratura Generală
- Inspectoratul Național de Investigații al IGP al MAI
- Poliția de Frontieră
- Centrul Național Anticorupție (Agenția pentru Recuperarea Bunurilor Infracționale)
- Serviciul Vamal
- Serviciul Fiscal de Stat
- Serviciul de Informații și Securitate
- Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor
- Autoritatea Națională de Integritate

Sinteza informațiilor obținute

Majoritatea respondenților (cinci autorități) au raportat un **nivel scăzut** de familiarizare cu VA/VASP, ceea ce sugerează un deficit semnificativ de cunoștințe în acest domeniu. Un segment mai mic (două autorități) au raportat că dețin **cunoștințe de bază**, indicând o înțelegere limitată, insuficientă pentru a asigura un nivel adecvat de expertiză în domeniu. Este relevant de subliniat că doar două autorități au raportat un nivel de familiarizare fie **foarte** înalt, fie **parțial**, în timp ce nicio autoritate nu a declarat o lipsă totală de cunoștințe referitoare la VA/VASP.

Figura 10: Nivelul de familiarizare a LEAs și serviciilor de informații cu domeniul VA/VASP

În ceea ce privește capacitatea de analiză și investigare, **majoritatea autorităților (55%) au indicat că dispun de expertiză limitată în domeniul investigării, urmăririi, punerii sub acuzare, sechestrării și confiscării activelor virtuale (VA)**. În plus, un procent semnificativ de **77% dintre respondenți au menționat lipsa resurselor și instrumentelor tehnologice necesare** pentru gestionarea eficientă a cazurilor asociate cu VA/VASP.

Doar trei autorități au raportat utilizarea unor instrumente comerciale de analiză pe blockchain, însă fiecare dispune de o licență limitată la un singur utilizator per instituție. Accesul restrâns la instrumentele de analiză blockchain împiedică personalul organelor competente să lucreze simultan la mai multe cazuri. Mai mult, această limitare afectează cooperarea interinstituțională, îngreunând desfășurarea investigațiilor comune între diferite subdiviziuni. Deși urmărirea tranzacțiilor

blockchain transfrontaliere ar putea fi realizată, în mod obișnuit, în doar câteva minute, aceste constrângeri împiedică atingerea unei asemenea eficiențe.

De asemenea, s-a stabilit că doar o singură autoritate dispune de portofel de VA dedicat stocării și securizării VA sechestrate. Această situație pune sub semnul întrebării capacitatea autorităților de a aplica rapid sechestrul asupra acestor active. Pentru a îmbunătăți acest aspect, organele de aplicare a legii ar trebui să dispună de infrastructura necesară, inclusiv portofele digitale dedicate pentru stocarea VA și protocoale clare de operare cu acestea.

Dintr-o perspectivă pozitivă, **toate autoritățile au semnalat o creștere semnificativă a activităților de instruire și a atelierelor de lucru desfășurate în ultimii trei ani**, organizate de diverse organizații și proiecte internaționale. Aceste sesiuni de instruire au abordat o gamă largă de subiecte esențiale pentru înțelegerea și gestionarea provocărilor aduse de VA/VASP. Printre instruirile parcurse s-au numărat: investigațiile legate de cripto- active, criminalistica blockchain, analiza jetoanelor nefungibile (NFT-uri), utilizarea probelor digitale și a criptomonedelor în anchete; administrarea VA sechestrate și confiscate, precum și supravegherea și reglementarea VA/VASP. Intensificarea eforturilor de instruire în domeniul VA/VASP evidențiază o conștientizare tot mai profundă a complexității și urgenței provocărilor legate de această tehnologie. De asemenea, reflectă determinarea autorităților de a aborda și elimina lacunele existente în cunoștințe și competențe, într-un sector aflat în continuă evoluție.

Per ansamblu, **rezultatele evidențiază necesitatea critică de a dezvolta programe de instruire mai avansate, care să acopere un număr mai mare de specialiști, dar și alocarea adecvată de resurse pentru a echipa autoritățile cu instrumentele tehnologice necesare pentru a gestiona complexitatea VA**. De asemenea, consolidarea atât a cadrului de securitate național, cât și regional în acest domeniu emergent va fi esențială pentru a face față acestor provocări.

În continuare, autoritățile au semnalat existența unor lacune legislative referitor la sectorul VA/VASP, printre care se numără: lipsa unei autorități de supraveghere sau reglementare în acest sector; absența unui regim fiscal clar pentru VA; precum și un vid informațional semnificativ privind obținerea informațiilor aferente tranzacțiilor și activităților suspecte din acest sector, rezultat ca urmare a interzicerii prestării serviciilor de VA în țară.

Autoritățile au subliniat că ritmul accelerat al inovației tehnologice, coroborat cu adaptarea lentă a reglementărilor, creează vulnerabilități majore la nivel național. De exemplu, aceste inovații permit dezvoltarea de metode sofisticate pentru SB/FT, care depășesc reglementările existente. Tranzacțiile de tip peer-to-peer (P2P), prezentate în detaliu în Capitolul 5, reprezintă un exemplu relevant al modului în care aceste tehnologii pot fi utilizate pentru a ocoli cerințele și restricțiile impuse în domeniul VA/VASP. Astfel de metode le oferă infractorilor posibilitatea de a efectua tranzacții directe între utilizatori, fără implicarea unei autorități centrale sau a unui intermediar reglementat. Tehnologiile cripto emergente, precum platformele de finanțe descentralizate (DeFi), schimburile descentralizate (DEXs) și noile active digitale, se dezvoltă într-un ritm care depășește capacitatea autorităților de a adapta și actualiza cadrul juridic. Această discrepanță creează lacune legislative și operaționale pe care infractorii le pot exploata cu ușurință.

Pentru a atenua aceste riscuri, autoritățile au subliniat importanța unei cooperări internaționale sporite și a dezvoltării unor reglementări clare și coerente, aliniate la standardele UE. Aceste măsuri ar reduce semnificativ riscurile de SB/FT în sectorul VA/VASP.

LEAs au identificat următoarele categorii de VA și servicii VASP cu risc ridicat de exploatare în scopuri de SB/FT:

- Criptomonede cu anonimitate sporită (ex.: Monero, Zcash);
- Tokenuri nefungibile (NFTs – Non-Fungible Tokens)
- Servicii de schimb descentralizate (DEXs – Decentralized exchanges, ex.: Uniswap, PancakeSwap);
- Mixere și tumblere (ex.: Tornado Cash, Wasabi Wallet);
- Platforme de tranzacționare peer-to-peer (P2P), precum LocalBitcoins³⁴ și Paxful, care facilitează schimburi directe între utilizatori fără intermediari.

Raportarea tranzacțiilor și activităților suspecte (STR/SAR) asociate VA/VASP

Între 2021 și 2024, Unitatea de Informații Financiare (UIF) din Republica Moldova a înregistrat o creștere semnificativă a numărului de STR/SAR asociate cu VA/VASP, raportate în principal de bănci și PSP. Aceste rapoarte au fost declanșate de multiple semnale de alertă („red flags”) și scenarii automatizate, indicând posibile activități suspecte asociate tipologiilor de SB, fraude, trafic de droguri și alte activități ilicite de utilizare a VA.

Statistica STR/SAR raportate

Datele din STR/SAR asociate VA/VASP indică o creștere constantă a raportărilor, în special din partea sectorului bancar.

34 LocalBitcoins și-a sistat activitatea în luna februarie, 2023, site: <https://localbitcoins.com/>

Această tendință evidențiază o vigoare sporită din partea instituțiilor financiare, care își adaptează mecanismele de supraveghere și raportare la provocările generate de acest sector dinamic. Mai jos este prezentat un rezumat al STR/SAR raportate de bănci și PSP:

Tabel 8: Numărul de STR/SAR asociate VA/VASP (2021 – 2024)

Anul	Bănci	PSP	Total
2021	6	10	16
2022	6	12	18
2023	11	1	12
2024	32	1	33

Indicatori cheie și semnale de alertă care au condus la întocmirea STR/SAR

Au fost identificați mai mulți indicatori cheie care declanșează frecvent raportarea STR/SAR legate de VA/VASP. Acești indicatori sunt asociați cu utilizarea unor tactici complexe de stratificare și comportamente financiare adesea asociate cu activitățile ilicite. Mai jos sunt prezentate principalele motive și semnale de avertizare observate:

- **Utilizarea „cărașilor de bani” („money mules”) sau a „conturilor fantomă” („drop accounts”):**
În cadrul analizei a fost identificată o posibilă rețea de „conturi fantomă”, deținute în general de indivizi cunoscuți ca „drop-i” sau „cărași” – ale căror carduri au fost folosite de infractori pentru efectuarea multiplelor tranzacții de transfer (P2P) de la/către diferiți destinatari. Aceste persoane facilitează transferul fondurilor, de obicei în schimbul unei remunerații, fără a cunoaște pe deplin natura activităților. Această schemă implică multiple transferuri care au scopul de a ascunde originea și destinația fondurilor.
- **Profilul deținătorilor de conturi suspecte:**
Persoanele implicate în tranzacții suspecte, de obicei asociate cu stratificarea fondurilor provenite din activități ilicite precum: fraude financiare, scheme cu carduri sau activități de spălarea banilor provenite din operațiuni pe Darknet, se regăsesc frecvent în anumite grupuri demografice. Aceste grupuri includ studenți, șomeri și pensionari, care pot fi mai vulnerabili la manipulare sau mai puțin conștienți de cerințele de conformitate.
- **Deschiderea de multiple conturi bancare:**
O practică frecvent observată care generează suspiciuni este deschiderea unui număr mare de conturi bancare de către aceeași persoană, fie în cadrul unei singure instituții bancare, fie în bănci diferite, fără un scop economic clar. Această activitate ridică întrebări cu privire la intențiile reale ale titularului conturilor, în special atunci când nu există o justificare logică sau economică pentru numărul mare de conturi deschise. Un semnal de alertă major este reprezentat de transferurile frecvente între aceste conturi, realizate aparent fără un motiv clar sau o finalitate economică. Astfel de tranzacții pot sugera încercări deliberate de structurare sau stratificare a fondurilor, o tehnică utilizată pentru a fragmenta sumele mari de bani în mai multe transferuri mai mici, astfel încât să se evite detectarea de către sistemele automate de monitorizare.
- **Dificultăți în identificarea sursei fondurilor:**
Entitățile raportoare se confruntă adesea cu dificultăți majore în stabilirea sursei fondurilor implicate în tranzacții financiare, mai ales în cazul celor care implică platforme de criptomonede. Lipsa de transparență privind sursa fondurilor poate fi un semnal al unor încercări deliberate de a ascunde originea ilicită a acestora.

Majoritatea rapoartelor de tip STR/SAR legate de VA, odată primite și analizate de către UIF, au fost ulterior transmise către Inspectoratul Național de Investigații al IGP al MAI pentru acțiuni investigative suplimentare.

Informații spontane sau solicitări parvenite de la serviciile similare străine:

În ultimii trei ani, UIF Moldova a înregistrat **o creștere semnificativă a numărului de informații spontane și solicitări parvenite de la UIF din alte jurisdicții**, legate de cetățeni moldoveni implicați în tranzacții sau activități suspecte cu VA.

Astfel, în perioada 2021–2024, UIF Moldova a primit un total de 12 rapoarte de informații spontane sau/și solicitări de informații de la UIF-uri străine, dintre care 50%, respectiv șase rapoarte, au fost primite în anul 2024. Aceste informații sau/și solicitări au venit din 10 jurisdicții distincte și au vizat un total de 83 de subiecți.

Majoritatea informațiilor primite au vizat diverse tipuri de activități suspecte, printre care:

- **Tranzacții directe sau indirecte cu piețe ilegale de pe Darknet (DNM) și magazine online frauduloase:** Cazuri în care persoanele au interacționat cu DNM sau cu magazine online frauduloase, folosind criptomonede pentru a facilita aceste interacțiuni.
- **Escrocherii legate de investiții în criptomonede:** Cazuri care implică scheme frauduloase suspecte, în care

- persoanele au fost atrase în oportunități de investiții false sau înșelătoare în criptomonede.
- **Activități anormale (stratificare):** Modele tranzacționale atipice, folosite pentru a ascunde originea fondurilor și a eluda detecția în procesul de spălare a banilor.
 - **Tranzacții cu platforme de schimb care nu aplică procedurile KYC:** Interacțiunea cu VASP care nu respectă cerințele de verificare a identității clienților, ceea ce amplifică riscul de activități financiare ilicite.
 - **Refuzul de a furniza informații KYC:** Cazuri în care persoane sau entități refuză să furnizeze informații de verificare a identității, ceea ce reprezintă un semnal de alertă pentru potențiale intenții ilicite.
 - Alte suspiciuni.

Creșterea numărului de rapoarte de informații spontane reflectă complexitatea tot mai accentuată și dimensiunea transnațională a criminalității financiare legate de VA. Această evoluție subliniază necesitatea consolidării cooperării internaționale strânse între UIF-uri, organele de aplicare a legii și entitățile raportoare. Schimbul rapid de informații, armonizarea reglementărilor și dezvoltarea unor instrumente tehnologice comune sunt esențiale pentru a identifica riscurile emergente și pentru a combate eficient activitățile financiare ilicite.

Indicatori de conformare fiscală și posibile practici de evaziune

Conform datelor obținute prin chestionare, în perioada 2021–2023, un număr total de 81 de persoane fizice rezidente au declarat voluntar venituri obținute din VA, însumând un total de 8.355.776 MDL. Așa cum se arată în *Figura 11*, numărul declarațiilor de venituri a înregistrat o scădere considerabilă în 2023, respectiv de la 56 declarații în 2022 în sumă totală de 5.582.678 MDL la doar o declarație în 2023 în sumă de 760.000 MDL. Această scădere bruscă poate fi atribuită măsurilor restrictive impuse asupra VA/VASP, care, cel mai probabil, au descurajat raportarea voluntară a veniturilor.

Figura 11: Numărul declarațiilor voluntare aferente veniturilor din VA (2021 – 2023)

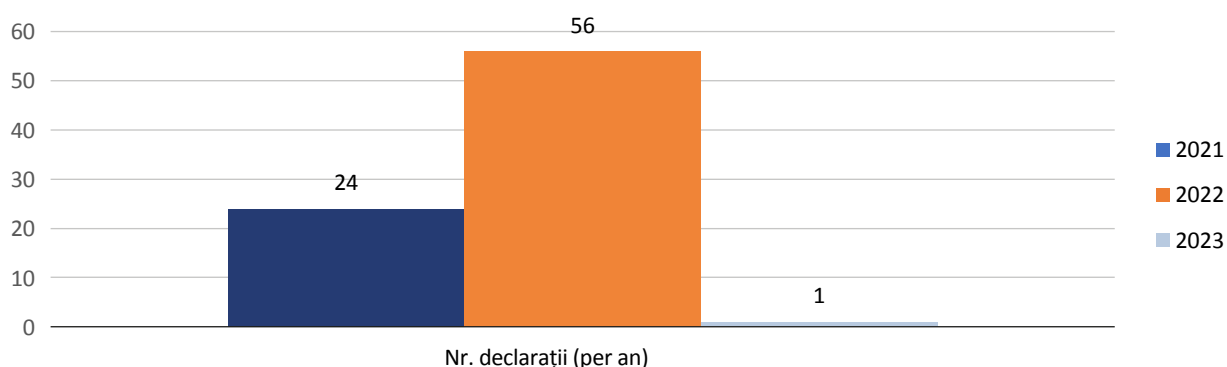
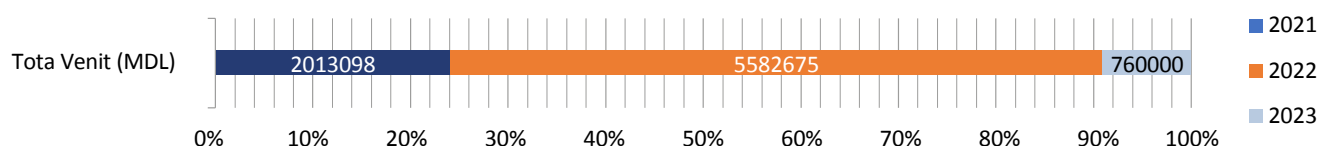

Figura 12: Total venit declarat din VA (2021 - 2023)

Infrațiuni predicat asociate cu VA/VASP

Pe baza informațiilor furnizate de autorități, în perioada 2021-2023, cele mai frecvente infrațiuni care au implicat utilizarea VA au fost: escrocheria, fraudele informatice, spălarea banilor și organizarea migrației ilegale, după cum se evidențiază în tabelul de mai jos:

Tabel 9: Nr. de cauze asociate cu VA/VASP, după infracțiuni predicat (2021 – 2023)

Tip infracțiune	Nr. de cauze ³⁵		
	2021	2022	2023
Escrocheria	140	87	139
Spălarea banilor	2	3	13
Trafic de droguri	0	0	1
Organizarea migrației ilegale	0	0	15
Frauda informatică	7	9	7
Evaziunea fiscală	0	1	0
Fals în acte	0	0	2
Finanțarea ilegală a partidelor politice	0	1	2
TOTAL	149	101	179

Figura 13: Infracțiuni predicat asociate cu VA/VASP (2021-2023), în %

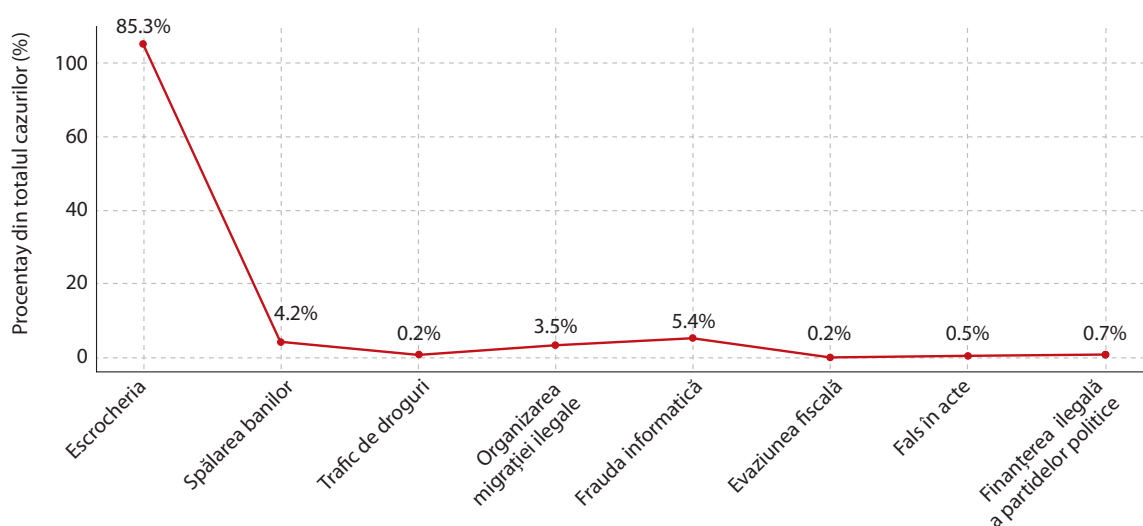
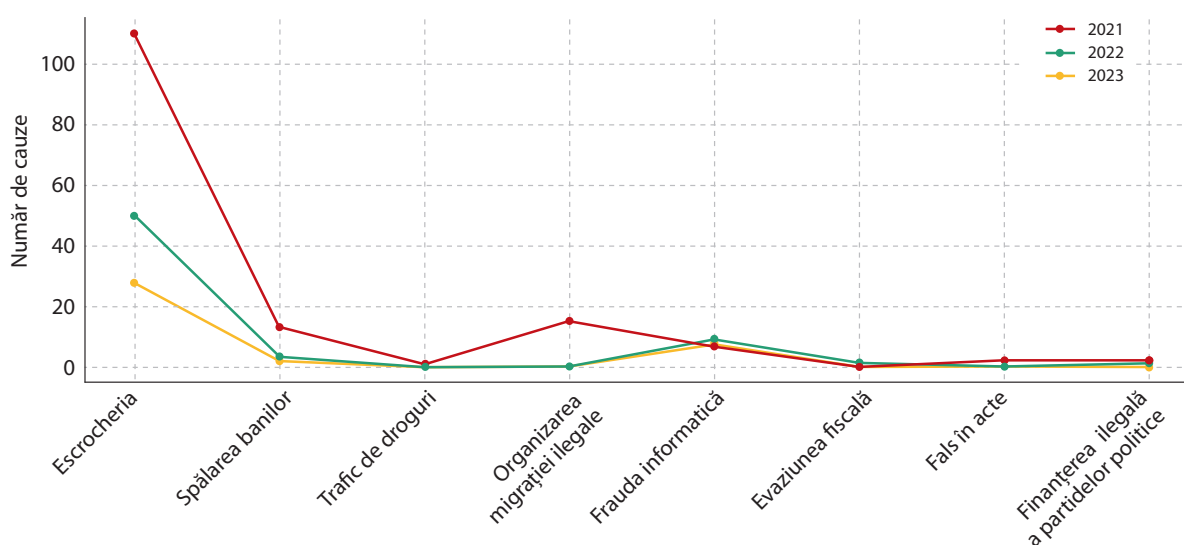

Figura 14: Infracțiuni predicat asociate cu VA/VASP (2021-2023), defalcate pe ani

Conform Tabelului 9, Figurile 13 și 14, numărul cazurilor de escrocherii asociate cu VA/VASP a înregistrat o creștere semnificativă între 2022 și 2023. **Datele indică o creștere a numărului de cazuri de la 87 în 2022 la 139 în 2023, reprezentând o majorare de 59,8%.**

35 Cauze penale și alte tipuri de investigații

Această tendință ascendentă subliniază atractivitatea tot mai mare a VA pentru infractori, în special în cadrul schemelor de escrocherie și evidențiază necesitatea unei monitorizări proactive, precum și a implementării unor măsuri preventive eficiente. Este esențial ca organele de aplicare a legii, autoritățile de reglementare și actorii din sectorul privat să colaboreze strâns pentru a atenua aceste riscuri.

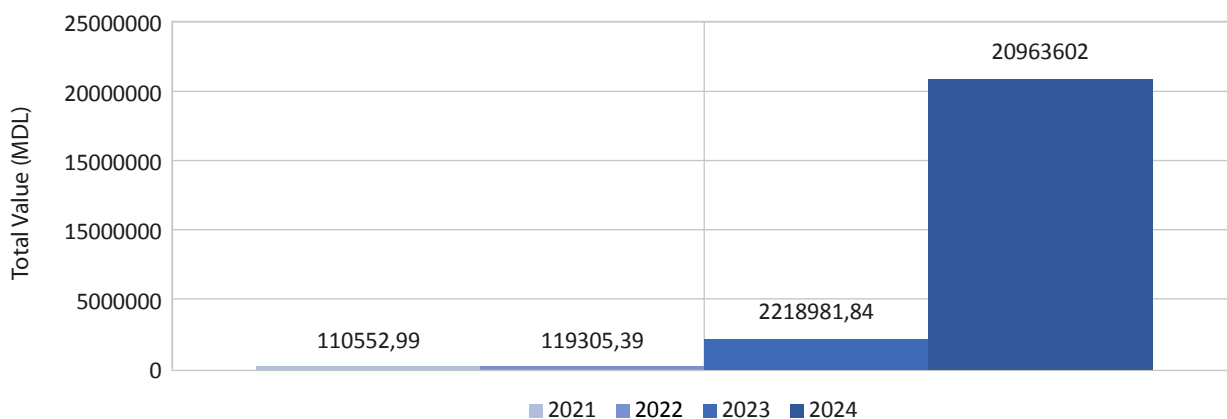
Volumul criptomonedelor sechestrate în perioada 2021-2024

Datele statistice furnizate de autorități relevă o tendință de creștere graduală a volumului de criptomonede sechestrate în perioada 2021–2023, urmată de **o creștere exponențială în anul 2024**, după cum urmează:

- În **2021**, a fost emis un singur (1) ordin de sechestru, care a dus la sechestrarea a **0,08 BTC** și **3715,07 USDT**, cu o valoare estimată totală de **667.053,56 MDL**.
- În **2022**, numărul ordinelor a crescut la două (2), rezultând în sechestrarea a **0,27 BTC**, cu o valoare estimată totală de **119.305,39 MDL**.
- În **2023**, gama activelor virtuale sechestrate s-a extins semnificativ. Au fost sechestrate mai multe tipuri de criptomonede, inclusiv **4,57 BTC**, **0,05 BUSD**, **100 ETC** și **398 de milioane LUNC**, având o valoare totală estimată de **2.218.981,84 MDL**.
- În **2024**, a fost emis un ordin semnificativ care a dus la sechestrarea unui număr mare de criptomonede, inclusiv **BNB, SHIB, PEPE, FLOKI, MANTA, AEVO, ENA, DYM, STRK** și altele, cu o valoare estimată la aproximativ **20.963.602 MDL**.

Aceste date evidențiază o creștere semnificativă atât în volumul, cât și în diversitatea activelor virtuale sechestrate, subliniind utilizarea tot mai extinsă a criptomonedelor în activități ilicite.

Figura 15: Volumul total al VA sechestrate de LEAs (2021-2024)

Tabel 10: Valoarea VA sechestrate de LEAs (2021-2024)

Anul	Nr. ordonanțe	Tip VA	Valoarea	Estimativ în MDL
2021	1	BTC USDT	0,08 BTC 3715,07 USDT	43.847,43 66.705,56
2022	2	BTC BTC	0,19 BTC 0,08 BTC	83.827,32 35.478,07
2023	1	BTC BUSD ETC LUNA LUNC	4,57161799 BTC 0,05274375 BUSD 100,1776495 ETC 8,88810025 LUNA 3.981.399,529 LUNC	2.179.875,07 0,94 32.543,25 147,63 6.414,95
2024	1	BNB; SHIB; PEPE; FLOKI; MANTA; ALT; DYM; STRK; AEVO; ENA; BANANA; BTC; ETH; USDT; TRX; XRP; DOGE; SOL	1.167.784,64 USD	~20.963.602,00

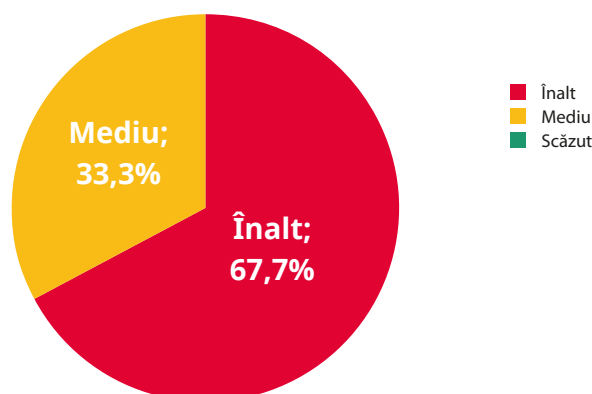
Este important de menționat că unele dintre criptomonede sechestrate prezintă riscuri inerente, în special cele care oferă caracteristici avansate de confidențialitate sau care au o recunoaștere limitată pe piață. De exemplu, criptomonede precum MANTA sunt concepute cu un accent deosebit pe anonimitate, ceea ce le face mai susceptibile de a fi utilizate în activități ilicite, cum ar fi spălarea banilor sau alte infracțiuni predicat. Monedele de confidențialitate („privacy coins”), în general, sunt adesea supuse unor măsuri mai riguroase din partea autorităților de reglementare, din cauza potențialului lor de a fi utilizate abuziv, deoarece capacitatea lor de a ascunde detaliile tranzacțiilor îngreunează eforturile de a urmări activitățile ilegale.

În afară de monedele axate pe confidențialitate, criptomonedele mai puțin cunoscute, precum AEVO, ENA, DYM și STRK, prezintă, de asemenea, riscuri semnificative. Aceste tokenuri sunt adesea extrem de speculative, având o lichiditate redusă și o încredere scăzută pe piață în comparație cu criptomonede consacrate, cum ar fi Bitcoin Cash (BCH), Ripple (XRP), Litecoin (LTC) și altele. Lipsa de notorietate le face ținte ideale pentru schemele de tip „pump-and-dump”, unde prețurile sunt artificial umflate de speculatori, doar pentru a se prăbuși rapid ulterior, lăsând investitorii cu pierderi substanțiale. Totodată, absența unei supravegheri adecvate în cazul acestor tipuri de active sporește riscul ca ele să fie implicate în proiecte frauduloase, ceea ce intensifică pericolele atât pentru investitori, cât și pentru autorități.

Un alt aspect esențial de luat în considerare este că, deși legislația penală și procesual-penală permite sechestrarea și confiscarea VA, autoritățile responsabile cu executarea hotărârilor de confiscare **nu pot valorifica activele virtuale confiscate** (transformarea acestora în FIAT), datorită constrângerilor impuse de Legea AML/CFT nr. 308/2017.

Graficul de mai jos ilustrează percepția riscului de SB/FT asociat cu VA, conform opiniei autorităților chestionate. Astfel, din numărul total de respondenți, șase autorități consideră riscul ca fiind înalt, semnalând o amenințare semnificativă în acest domeniu, în timp ce alte trei autorități au evaluat riscul ca fiind **moderat**. Este de remarcant faptul că niciuna dintre autorități nu a clasificat riscul ca fiind scăzut, subliniind recunoașterea generală a activelor virtuale ca o potențială sursă de vulnerabilitate pentru criminalitatea financiară și activitățile ilicite.

Figura 16: Percepția riscului de SB/TF asociat cu VA de către LEA (%)

Răspunsurile organelor de aplicare a legii reflectă o conștientizare tot mai profundă a riscurilor legate de VA în Republica Moldova, evidențiind o percepție clară asupra nivelului ridicat de risc. Printre măsurile propuse pentru diminuarea acestor riscuri se regăsesc: dezvoltarea unor programe de instruire specializate, investiții în instrumente tehnologice avansate, consolidarea cooperării naționale și internaționale, precum și îmbunătățirea cadrului legislativ.

Adoptarea acestor măsuri va contribui semnificativ la întărirea securității naționale și regionale, oferind autorităților din Moldova resursele și expertiza necesară pentru a combate amenințările emergente asociate activelor virtuale.

4.2. Răspunsurile oferite de regulatorii pieței financiare la chestionarele privind VA/VASP

Respondenți:

- Banca Națională a Moldovei (BNM)
- Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF)

Chestionarele completate de autoritățile de reglementare din Republica Moldova privind VA/VASP, în contextul ENR de SB/FT au scos în evidență aspecte relevante, care necesită a fi abordate.

Sinteza informațiilor obținute

Potrivit respondenților, nivelul de familiarizare cu subiectul VA/VASP este evaluat între **scăzut** și de **bază**, indicând o dezvoltare continuă a competențelor avansate în acest domeniu. Cele două autorități de reglementare au confirmat participarea la diverse programe de instruire și schimb de experiență în ultimii 3 ani, care au abordat subiecte precum reglementarea și supravegherea sectorului VA, tehnologia blockchain, investigarea activelor virtuale și alte.

De asemenea, autoritățile de reglementare au semnalat existența unor deficiențe legislative existente în domeniul VA/VASP, susceptibile de exploatare în activități de SB/FT sau alte infracțiuni conexe, oferind următoarele explicații și recomandări:

- a. Reglementarea cripto-activelor și protecția pieței (regulamentul MiCA³⁶):** Regulamentul MiCA (Markets in Crypto-Assets) reprezintă un act legislativ esențial al Uniunii Europene, având rolul de a stabili un cadru comprehensiv pentru reglementarea cripto-activelor. Acesta stabilește reguli clare privind emiterea, oferirea și promovarea cripto-activelor, având ca obiective principale protejarea investitorilor, menținerea stabilității financiare și asigurarea integrității pieței. MiCA reglementează aspecte fundamentale, cum ar fi clasificarea diverselor tipuri de cripto-active, responsabilitățile emitenților și supravegherea activităților VASP. Mai mult, regulamentul impune cerințe riguroase de operare și guvernanta pentru VASP, având scopul de a preveni abuzurile financiare și de a consolida încrederea investitorilor în sector.
- b. Armonizarea cadrului legal AML/CFT al Republicii Moldova cu cel al UE:** concomitent cu implementarea cerințelor MiCA, Moldova trebuie să alinieze legislația națională cu directivele europene fundamentale, inclusiv cea de-a 5-a și cea de-a 6-a Directivă privind prevenirea spălării banilor (AMLD5³⁷ și AMLD6³⁸), în special, obligațiile legate de înregistrare, monitorizare și raportare pentru VASP, precum și implementarea unor proceduri stricte de cunoaștere a clientului (CDD), pentru a preveni utilizarea abuzivă a activelor virtuale.
- c. Stabilirea rolurilor de supraveghere:** Cadrul de reglementare pentru sectorul VA/VASP trebuie să definească și să atribuie clar rolurile de supraveghere ale diferitelor autorități, în funcție de domeniile lor de expertiză.
- d. Remedierea deficiențelor celui de-al doilea raport de progres³⁹ al Comitetului MONEYVAL al Consiliului Europei:** Autoritățile trebuie să acorde prioritate remedierii deficiențelor și implementării recomandărilor din cel de-al doilea raport de progres al Comitetului MONEYVAL. În cadrul celei de-a 67-a reuniuni plenare de la Strasbourg, pe 24 mai 2024. O atenție deosebită trebuie acordată R.15, care se concentrează pe atenuarea riscurilor asociate noilor tehnologii, inclusiv VA/VASP. Conformitatea cu cerințele R.15 este esențială pentru consolidarea capacității Republicii Moldova în domeniul AML/CFT, precum și pentru alinierea la standardele internaționale în domeniul reglementării financiare.

Activități de informare și conștientizare

Pentru a spori conștientizarea și informarea cu privire la riscurile emergente asociate activităților cu active virtuale, ambele autorități de reglementare au implementat măsuri proactive destinate să informeze și să avertizeze atât instituțiile financiare, bancare și nebankare, cât și publicul larg. Printre aceste inițiative se regăsește:

- **Publicarea comunicatelor de presă:** BNM a avertizat⁴⁰ persoanele fizice și prestatorii de servicii de plată privind riscurile asociate activităților și tranzacțiilor cu monede virtuale, inclusiv riscurile de implicare în activități ilicite, cum ar fi spălarea banilor și finanțarea terorismului.
- **Circulare către instituțiile financiare:** Având în vedere nivelul riscurilor de SB/FT asociate activităților cu VA și, implicit, necesitatea unui grad adecvat de diligență pentru gestionarea acestora, la data de 28.10.2022, BNM a informat băncile și PSP-urile nebankare despre riscul ridicat asociat tranzacțiilor cu VASP și a dispus încetarea facilitării sau intermedierei plăților în/din conturi de plăți și monedă electronică către platforme de cumpărare și vânzare a monedelor virtuale, precum și încetarea colaborării și deservirii companiilor implicate în schimbul monedelor virtuale cu monedă fiduciară.
- **Campanii de informare și conștientizare:** În anul 2023, CNPF a publicat pe pagina sa web oficială (www.cnpf.md), două comunicate informative cu titlul „Ai grijă de banii tăi: CNPF atenționează despre riscurile investițiilor prin intermediul platformelor de tranzacționare neautorizate”⁴¹, prin care CNPF a avertizat atât despre riscurile investițiilor în produse financiare nebankare prin instituții neautorizate, cât și despre riscurile asociate utilizării instrumentelor financiare neautorizate, care pot duce la pierderi semnificative pentru persoanele fără experiență în investiții pe piața financiară).

36 <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj>

37 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32018L0843>

38 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024L1640>

39 <https://rm.coe.int/moneyval-2024-4-md-5thround-2ndenhfur/1680b05e46>

40 <https://www.bnm.md/ro/content/clarificarea-pozitiei-de-reglementare-si-autorizare-monedei-virtuale>

<https://www.bnm.md/ro/content/moneda-virtuala-si-riscuri-asociate>

<https://www.bnm.md/ro/content/banca-nationala-atentioneaza-mod-repetat-asupra-riscurilor-de-investi-criptovalute>

<https://www.bnm.md/ro/content/bnm-avertizeaza-ca-investitiile-criptovalute-implaca-riscuri-inalte>

41 https://www.cnpf.md/ro/ai-grija-de-banii-tai-cnpf-atentioneaza-despre-riscurile-investitiilor-prin-inte-6307_93595.html

https://www.cnpf.md/ro/ai-grija-de-banii-tai-cnpf-atentioneaza-despre-riscurile-investitiilor-financiar-6307_93590.html

Autoritățile de reglementare au evidențiat că anumite categorii de VA/VASP prezintă un risc sporit de a fi utilizate în scopuri de SB/FT, printre care:

- Criptomonede cu anonimitate sporită (de exemplu, Monero, Zcash)
- Tokenuri nefungibile (NFTs – Non-Fungible Tokens)
- Servicii de schimb descentralizate (DEXs – Decentralized Exchanges, de exemplu, Uniswap, PancakeSwap, etc.)
- Mixere și tumblere (de exemplu, Tornado Cash, Wasabi Wallet)
- Platforme de tranzacționare peer-to-peer (de exemplu, LocalBitcoins, Paxful, etc.).

Percepția riscului de SB/FT asociat VA/VASP: Atât BNM, cât și CNPF au subliniat că VA/VASP reprezintă un **risc înalt** pentru Moldova în contextul SB/FT.

4.3. Răspunsurile sectorului privat la chestionarele privind VA/VASP

Respondenți:

- Bănci licențiate (11)
- Prestatori de servicii de plată nebankari (PSP) (7)

Pentru a obține o înțelegere mai profundă asupra ecosistemului VA/VASP din Moldova și a expunerii sectorului financiar tradițional la riscurile de SB/FT, Grupul de Lucru a extins distribuirea chestionarelor către entitățile raportoare relevante din sectorul privat și anume: băncile comerciale și PSP. Astfel, chestionarele au fost distribuite unui total de 18 entități, respectiv 11 bănci și șapte PSP.

Percepția riscurilor de SB/FT de către ambele tipuri de entități: Optzeci la sută (**80%**) dintre respondenți au declarat că **au identificat tranzacții legate de servicii furnizate de VASP** în ultimii trei ani. Pe o scară de evaluare de la unu la trei (scăzut, mediu sau înalt), **73%** dintre respondenți percep riscul asociat VA/VASP ca fiind înalt.

4.3.1. Sectorul bancar

În contextul modificărilor din 2023 la Legea AML/CFT nr. 308/2017, care au introdus restricții și cerințe stricte pentru tranzacțiile asociate VA/VASP, **toate băncile chestionate (100%)** au declarat că **au ales să nu stabilească relații de afaceri cu clienți care doresc să efectueze tranzacții cu VASP din străinătate.**

Este important de menționat că, potrivit prevederilor actuale ale Legii AML/CFT nr. 308/2017, tranzacțiile cu VASP din străinătate pot fi efectuate de către persoanele fizice rezidente doar prin **conturi speciale** deschise la băncile comerciale sau PSP-uri din Moldova.

Conform răspunsurilor primite de la bănci, principalele motive care au fundamentat această decizie sunt:

- Politica internă a băncii:** Politicile interne ale băncii nu permit furnizarea unor astfel de servicii.
- Lipsa cererii din partea clienților:** Nu a existat o cerere semnificativă din partea clienților pentru aceste servicii.
- Lipsa unui cadru normativ clar privind VA:** Lipsa unui cadru legislativ clar pentru VA în Moldova creează incertitudini și dificultăți.
- Riscuri înalte asociate cu VA:** Băncile rămân prudente din cauza riscurilor percepute asociate tranzacțiilor cu VA/VASP.
- Necesitatea implementării soluțiilor IT specializate:** Unele bănci au indicat că nu pot oferi un astfel de serviciu clienților, deoarece prevederile Legii nr. 308/2017 obligă entitățile la implementarea soluțiilor IT specializate în scopul asigurării monitorizării sporite a acestui tip de tranzacții, inclusiv pentru a stabili sursa bunurilor și a asigura trasabilitatea tranzacțiilor.

Acești factori, luați fie împreună, fie în particular, au determinat băncile să se abțină de la oferirea de conturi speciale clienților care doresc să efectueze tranzacții cu VASP din străinătate. Această decizie reflectă, pe de o parte, abordarea prudentă a sectorului financiar față de riscurile asociate VA/VASP, iar pe de altă parte, cerințele excesiv de stricte și costisitoare legate de implicarea în astfel de tranzacții.

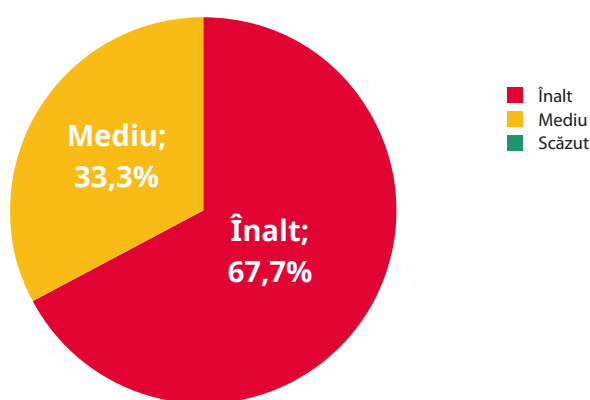
Evaluarea internă a riscurilor de SB/FT aferente VA/VASP

Rezultatele chestionarelor arată că **45% dintre băncile comerciale** din Moldova nu au întreprins încă acțiuni

specifice pentru identificarea și evaluarea riscurilor de SB/FT asociate cu VA/VASP. În schimb, **36%** dintre bănci au realizat o anumită formă de evaluare, iar **18%** au menționat că se află în prezent în proces de efectuare a unor astfel de evaluări. Este important de notat că, deși băncile pot alege să nu se implice direct în tranzacții cu VA din cauza riscurilor înalte asociate acestora, este esențial să evalueze și să înțeleagă riscurile asociate expunerii indirecte la aceste active. Neglijarea acestor riscuri ar putea expune băncile la implicarea neintenționată în scheme potențiale de SB/FT care implică VA.

În ceea ce privește percepția riscurilor, **87,5%** dintre respondenți au evaluat riscul asociat VA ca fiind „**înant**” pe o scară de la unu la trei (scăzut, mediu și înalt). Acest procent evidențiază o abordare prudentă din partea sectorului bancar, care consideră VA drept o zonă cu risc înalt, în special în contextul vulnerabilităților potențiale la activități de SB/FT și al unui cadru de reglementare în evoluție. De asemenea, este important de menționat că **13%** dintre respondenți percep riscul asociat VA ca fiind scăzut, ceea ce, în context, este un factor îngrijorător. Aceasta poate indica o deficiență în procesele interne de evaluare a riscurilor, lăsând astfel un segment al sectorului bancar vulnerabil la expunerile indirecte la VA/VASP și la riscurile legate de utilizarea abuzivă a serviciilor lor în scheme de SB/FT.

Figura 17: Percepția băncilor asupra riscurilor SB/FT asociate VA/VASP (%)

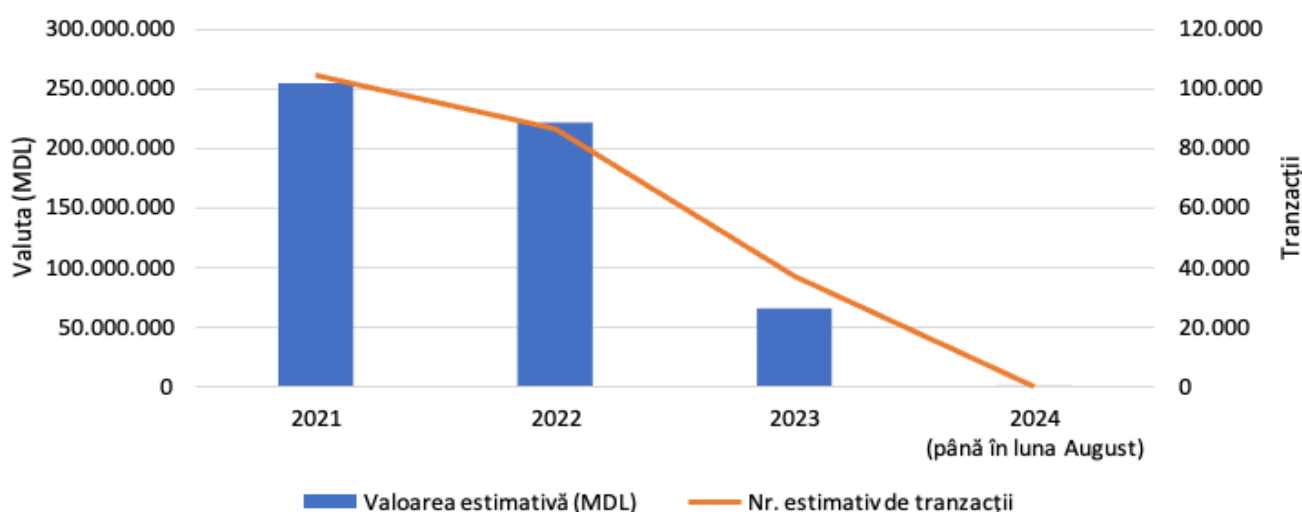

Capacități tehnologice

Rezultatele chestionarului arată că, în prezent, niciuna dintre băncile respondente nu dispune de soluții IT specializate pentru analiza blockchain-ului sau screening-ul AML a adreselor și tranzacțiilor legate de VA/VASP. Această situație generează provocări semnificative în efectuarea unei investigații interne cuprinzătoare privind originea fondurilor și limitează capacitatea de a urmări operațiunile în rețea (on-chain) și de a verifica corectitudinea informațiilor referitoare la sursa averii clienților.

Date statistice

Figura 18: Volumul estimativ al tranzacțiilor efectuate prin conturile băncilor autohtone în/din adresa VASP străine (2021 – 2024)

Tabel 11: Volumul estimativ al tranzacțiilor efectuate prin conturile băncilor autohtone în/din adresa VASP străine (2021-2024)

Banca	Anul								
	2021		2022		2023		2024		
	Nr. tranz.	Suma (MDL)	Nr. tranz.	Suma (MDL)	Nr. tranz.	Suma (MDL)	Nr. tranz.	Suma (MDL)	
A	776	2.375.855,9	966	3.238.610,35	111	428.513,99	0	0	
B	1	209.259,27	0	0	0	0	0	0	
C	875	3.036.177	1.530	3.920.626	373	565.135	14	23.080	
D	425	3.069.103,26	551	4.151.333,57	74	384.109,67	1	210,4	
E	38	190.548,74	967	2.534.826,21	126	346.455,7	0	0	
F	3.932	5.351.731	4.055	10.710.597	488	447.419	33	35.096	
G	0	0	0	0	0	0	0	0	
H	47.969	110.521.982,3	23.216	52.964.806,92	32.919	57.622.507,64	0	0	
I	17.144	39.033.962	11.693	34.660.182	796	1.311.893	65	40.244	
J	537	1.496.375,6	283	1.235.385,18	4	219,56	0	0	
K	32.681	88.225.374	43.227	107.182.218	2.211	3.574.672	0	0	
TOTAL	104.378	253.510.369	86.488	220.598.585,2	37.102	64.680.925,56	113	98.630,4	
Inc/Dec (%)	vs 2021	-	-	-17,13%	-13%	-64,45%	-74,48%	-99,89%	-99,96%
	vs 2022	-	-	-	-	-57,00%	-70,67%	-99,86%	-99,95%
	vs 2023	-	-	-	-	-	-	-99,69%	-99,84%

Figura 18 și Tabelul 11 de mai sus evidențiază o scădere considerabilă a tranzacțiilor efectuate de clienții bancari din Moldova cu furnizorii de servicii privind activele virtuale din străinătate, înregistrându-se chiar situații de încetare completă a acestor activități. În 2023, volumul tranzacțiilor a scăzut semnificativ, cu aproximativ 64,45% față de 2021 și cu 57% față de 2022. Această tendință este în principal atribuită măsurilor restrictive și de avertizare implementate pentru a proteja sectorul bancar și societatea.

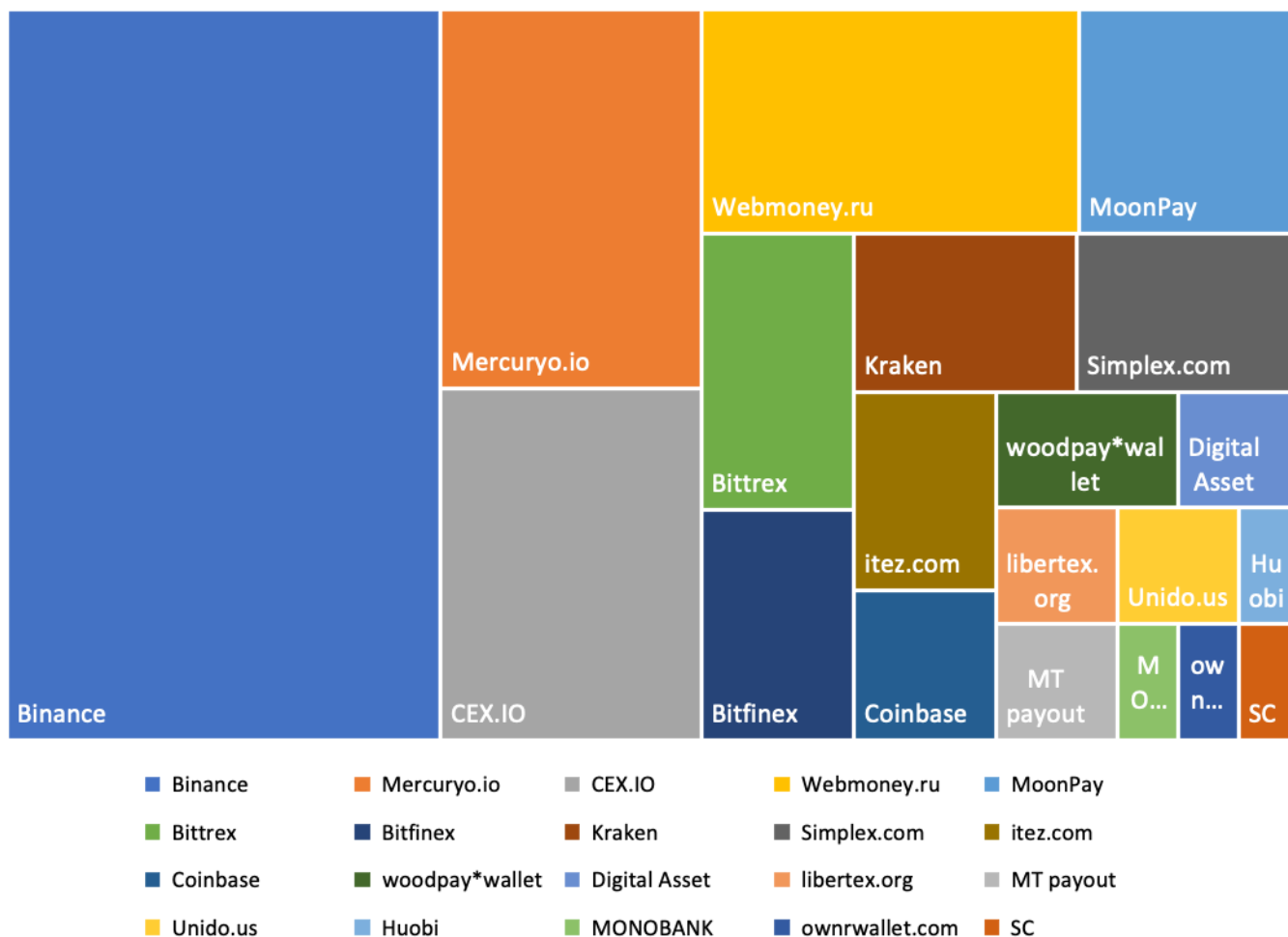
Aceste măsuri au debutat cu campanii de informare și avertismente adresate instituțiilor financiare și societății, fiind consolidate ulterior prin amendamentele operate la Legea AML/CFT nr. 308/2017, în martie 2023, care au interzis serviciile VASP pe teritoriul Republicii Moldova. Cu toate acestea, au fost introduse excepții pentru tranzacțiile efectuate de clienții rezidenți în/din adresa VASP autorizați în alte state, doar cu aplicarea măsurilor de precauție sporită, care includ: deschiderea conturilor speciale și limitarea tranzacțiilor la un volum ce nu depășește echivalentul a 50.000 MDL pe parcursul unei luni.

Până în septembrie 2024, volumele tranzacțiilor au înregistrat o **scădere și mai drastică – de 99,89%** comparativ cu anul 2021. Totuși, **unele bănci continuă să identifice sporadic tranzacții care implică VASP**, în principal din cauza apariției unor entități noi care **fie au reușit să eludeze verificările inițiale, fie nu au fost identificați explicit ca VASP**. Acești furnizori emergenți își diversifică frecvent gama de servicii, combinând serviciile tradiționale de plată nebancaară (PSP), cu cele legate de VASP, ceea ce complică procesele de clasificare și monitorizare. Această dublă activitate a unor VASP complică sarcina băncilor de a separa și restricționa tranzacțiile și activitățile legate de VA, subliniind necesitatea dezvoltării unor mecanisme de monitorizare mai avansate, capabile să răspundă acestor provocări complexe și în continuă evoluție.

Deși tranzacțiile cu VASP prin intermediul sectorului bancar au scăzut dramatic, această evoluție nu indică neapărat un rezultat pozitiv. În ultimii doi ani, **Republica Moldova a înregistrat o creștere semnificativă a activităților informale și a „piețelor subterane” legate de VA și serviciile asociate acestora**. Conform datelor furnizate de organele de aplicare a legii, infracțiunile legate de VA au crescut cu 56,43% în 2023 față de anul precedent. Aceste evoluții sugerează că, deși măsurile de reglementare, axate pe limitarea interacțiunii cu VA, au reușit să reducă volumul tranzacțiilor facilitate de bănci pentru VASP, ele au condus, în mod neintenționat, la extinderea piețelor nereglementate. Pentru a combate eficient aceste provocări, este imperativă adoptarea unei strategii integrate, care să vizeze nu doar reglementarea, ci și prevenirea și combaterea activităților ilegale.

Conform respondenților, din volumul total de tranzacții reflectat în *Tabelul 11*, următorii VASP au fost cel mai frecvent utilizați:

Figura 19: Top cei mai frecvenți VASP observați în tranzacțiile desfășurate prin conturile bancare autohtone (2021-2024)

4.3.2. Prestatorii de servicii de plată nebankari (PSP)

Chestionarul adresat PSP-urilor a evidențiat o abordare variată față de activitățile legate de VA/VASP. Spre deosebire de băncile comerciale, unu dintre cei șapte respondenți PSP a raportat că, începând din aprilie 2024, a implementat o soluție care le permite clienților opțiunea de a efectua tranzacții cu VASP autorizați în alte state prin intermediul unor conturi dedicate („speciale”), asigurând conformitatea cu prevederile legale AML/CFT. În schimb, ceilalți PSP au decis să nu ofere astfel de servicii, invocând motive precum politicile interne, cadrul reglementar neclar și riscurile înalte asociate activelor virtuale.

Singurul PSP care oferă posibilitatea deschiderii de conturi speciale a raportat că, în 2024, entitatea a deschis 1.595 de astfel de conturi pentru clienți interesați de transferuri de fonduri în/din adresa VASP din alte state. Între aprilie și august 2024, aceste conturi au înregistrat un total de 3.673 de tranzacții, însumând o valoare totală de 2.634.387 MDL. Cele mai multe tranzacții au implicat platforme de VASP cu prezență globală, precum PAYWRX și Binance.

Tabel 12: Volumul total de tranzacții efectuate prin conturi speciale în/din adresa VASP din alte state (Aprilie–August 2024)

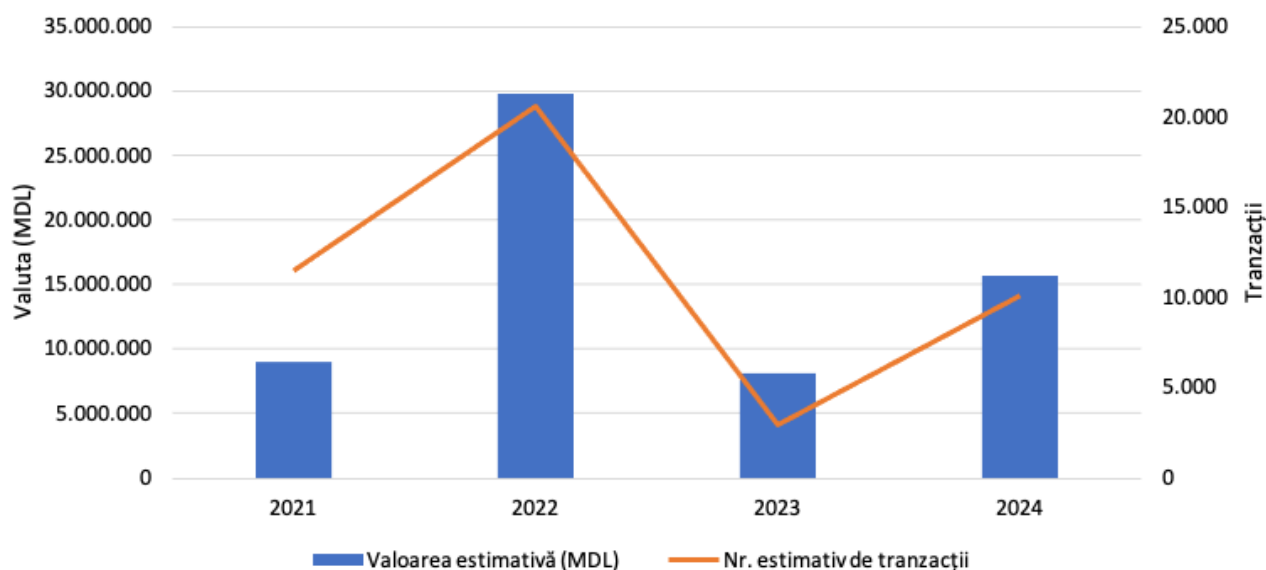
Luna/anul	Nr. transferuri efectuate către VASP	Suma (MDL)	Nr. transferuri recepționate de la VASP	Suma (MDL)
Aprilie/2024	82	15.500	40	11.510
Mai/2024	258	146.700	180	348.930
Iunie/2024	818	447.480	314	174.390
August/2024	1.444	816.947	537	672.930
Total	2.602	1.426.627	1.071	1.207.760

Evaluarea internă a riscurilor de SB/FT asociate VA/VASP

Conform răspunsurilor din chestionar, s-a stabilit că doar **un singur (1) PSP** a întreprins acțiuni specifice pentru identificarea și evaluarea riscurilor de SB/FT asociate cu VA/VASP, în timp ce alți doi (2) respondenți au adoptat politici și proceduri personalizate pentru atenuarea riscurilor legate de VA. Similar cu sectorul bancar, această situație generează îngrijorări, deoarece PSP-urile pot fi, de asemenea, expuse indirect la VA/VASP și, fără să fie conștiente, pot fi exploatate în scopuri de SB/FT.

În ceea ce privește percepția riscurilor, **57%** dintre respondenți au evaluat riscul asociat activelor virtuale ca fiind „**înalt**” pe o scară de la unu la trei (scăzut, mediu și înalt), în timp ce 43% au indicat un nivel de risc „mediu”.

Figura 20: Estimarea volumului de tranzacții efectuate prin conturile PSP în/din adresa PSP (2021–2024)

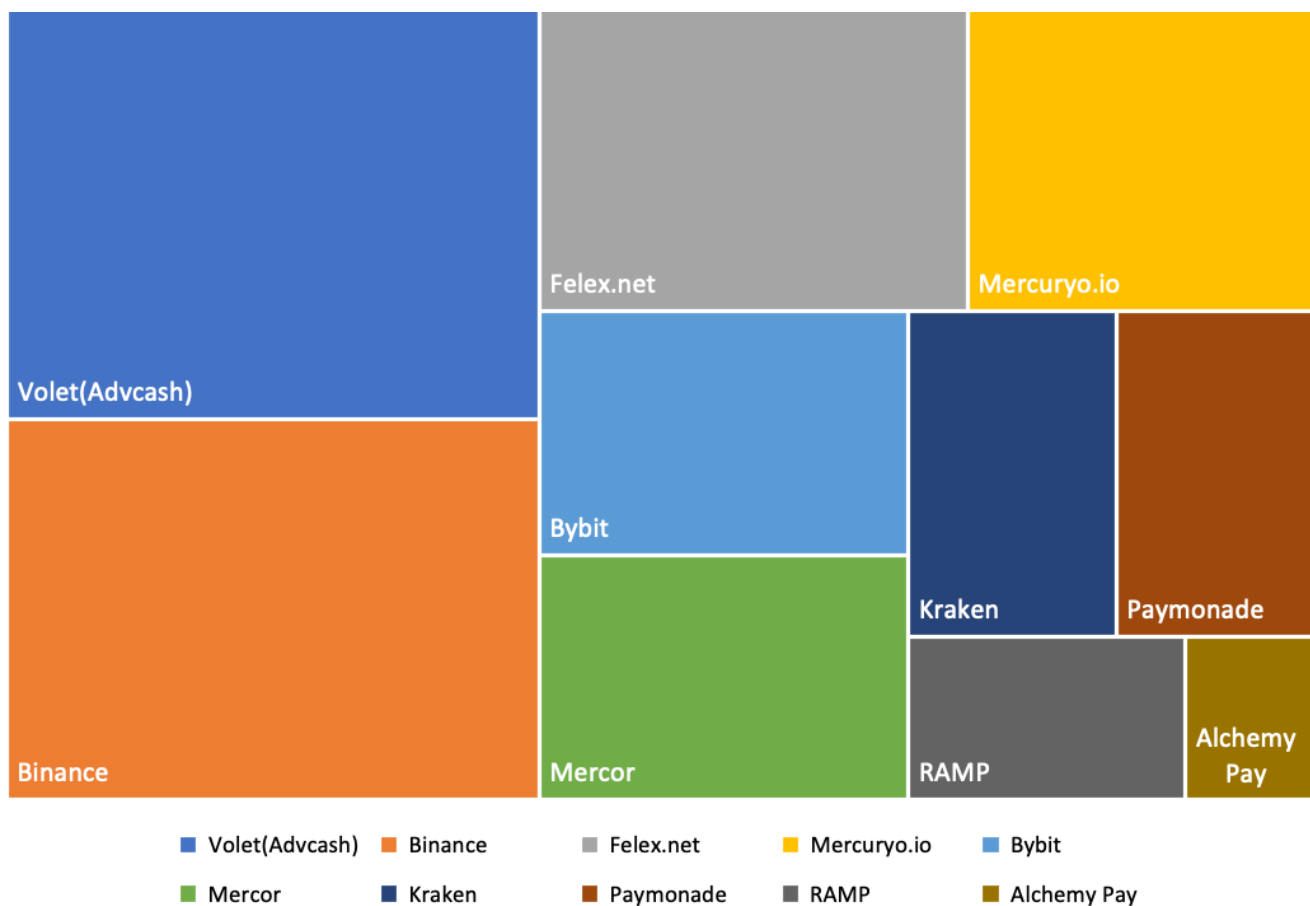

Tabel 13: Estimarea volumul de tranzacții efectuate prin conturile PSP în/din adresa VASP străine

PSP	Anul							
	2021		2022		2023		2024 (până în August)	
	Nr. tranz.	Suma (MDL)	Nr. tranz.	Suma (MDL)	Nr. tranz.	Suma (MDL)	Nr. tranz.	Suma (MDL)
A	8.755	7.448.882	16.338	26.044.616	0	0	0	0
B	665	973.110	1.108	1.304.950	0	0	0	0
C	0	0	0	0	0	0	0	
D	33	271.386	769	753.007,55	342	1.891.986,9	853	1.243.678,2
E	16	282.612,7	347	1.630.021,66	598	6.195.450,14	7.234	14.397.844
F	0	0	0	0	0	0	0	0
G	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAL	9.469	8.975.990,7	18.562	29.732.595,2	940	8.087.437,04	8.087	15.641.522
Inc/Dec (%)	vs 2021	-	96,00%	231%	-90,00%	-9,89%	-14,59%	74,25%
	vs 2022	-	-	-	-94,93%	-72,79	-56,43	-47,39
	vs 2023	-	-	-	-	-	760%	93,40%

Respondenții PSP au raportat că, din volumul total de tranzacții prezentat în Tabelul 13, următorii VASP au fost cei mai frecvent observați:

Figura 21: Top cei mai frecvenți VASP observați în tranzacțiile desfășurate prin conturile PSP autohtone (2021-2024)

5. Interacțiunea VA/VASP cu sectoarele formale și informale din Moldova

Grupul de lucru pentru ENR a analizat interacțiunea canalelor VASP în cadrul a două ecosisteme distincte:

- Primul este sectorul formal, compus din instituțiile financiare bancare și nebancale, care funcționează sub reglementări stricte și cerințe AML/CFT, având implementate politici de conformitate bine definite.
- Al doilea este sectorul informal, care operează în afara reglementărilor AML/CFT convenționale, facilitând astfel finanțarea activităților ilicite.

În urma analizei diferitelor categorii de entități din economia formală, în raport cu toate cele 27 de canale de VASP, s-a constatat că doar două sectoare formale – băncile și PSP-urile – interacționează direct și/sau indirect cu patru (4) canale VASP, așa cum este detaliat în *Tabelul 14* de mai jos.

Tabel 14: Interacțiunea sectoarelor cu canalele VASP

27 canale (activități)			Interacțiune cu sectorul bancar	Interacțiune cu PSP	Interacțiune cu sectorul informal
FURNIZORI DE PORTOFELE PENTRU ACTIVE VIRTUALE	1	Hot Wallet (Portofel Fierbinte)	DA	DA	DA
	2	Cold Wallet (Portofel Rece)	N/A ⁴²	N/A	DA
FURNIZORI DE SERVICII DE SCHIMB A ACTIVELOR VIRTUALE	3	P2P	DA	DA	DA
	4	P2B	N/A	N/A	N/A
	5	Fiat-to-VA	DA	DA	DA
	6	VA-to-Fiat	DA	DA	DA
	7	VA-to-VA	N/A	N/A	N/A
FURNIZORI DE SERVICII DE INTERMEDIERE VA / PROCESARE PLĂȚI	8	ATM-uri	N/A	N/A	N/A
	9	Comercianți	N/A	N/A	N/A
	10	Carduri	N/A	N/A	N/A
FURNIZORI DE SERVICII DE ADMINISTRARE A ACTIVELOR VIRTUALE	11	Administrare de Fonduri	N/A	N/A	N/A
	12	Distribuție de Fonduri	N/A	N/A	N/A
	13	Conformitate, Audit și Managementul Riscurilor	N/A	N/A	N/A
FURNIZORI DE SERVICII PENTRU OFERTA INIȚIALĂ DE MONEDE (ICO)	14	Fiat-to-VA	N/A	N/A	N/A
	15	VA-to-VA	N/A	N/A	N/A
	16	Dezvoltarea Produselor și Serviciilor	N/A	N/A	N/A
	17	Oferte de Tokenuri de Securitate (STO-uri)	N/A	N/A	N/A
	18	Oferte Inițiale de Schimb (IEO-uri)	N/A	N/A	N/A
FURNIZORI DE SERVICII DE INVESTIȚII ÎN ACTIVE VIRTUALE	19	Operatori de Platforme	N/A	N/A	N/A
	20	Active în Custodie	N/A	N/A	N/A
	21	Investiții în Activități Comerciale legate de VA	N/A	N/A	N/A
	22	Tokenuri Non-Valori Mobiliare și Activități de Tranzacționare Hibride	N/A	N/A	N/A
	23	Stablecoins (Monede Stabile)	N/A	N/A	N/A
	24	Servicii Crypto Escrow	N/A	N/A	DA
	25	Servicii de Cripto-Custodie	N/A	N/A	N/A
VALIDATORI / MINERI / ADMINISTRATORI	26	Comisioane	N/A	N/A	N/A
	27	Active Noi	N/A	N/A	N/A

42 N/A – Nu este aplicabil sau informație insuficientă

5.1 Sectorul formal

5.1.1. Băncile licențiate

Prezentare generală

Sistemul bancar din Moldova funcționează în conformitate cu Legea nr. 202 din 06.10.2017 *privind activitatea băncilor*⁴³ și este sub supravegherea Băncii Naționale a Moldovei (BNM). BNM este responsabilă de licențierea, monitorizarea și asigurarea conformității băncilor cu reglementările financiare naționale, cerințele prudențiale și legislația în domeniul AML/CFT.

Potrivit datelor din septembrie 2024⁴⁴, piața bancară din Republica Moldova include 11 bănci licențiate și operaționale, dintre care patru sunt parte a unor grupuri financiare internaționale, cu investitori majoritari străini și sucursale în Europa. Băncile comerciale dețin un rol esențial în economia țării, furnizând o gamă largă de servicii financiare și susținând majoritatea activităților de creditare la nivel național.

Interacțiunea sectorului bancar cu VA/VASP

Dintre cele șase (6) canale identificate în sectoarele formale și informale, patru (4) canale - și anume: Portofel Fierbinte (*Hot Wallet*), P2P, Conversia Fiat-în-VA (*Fiat-to-Virtual*) și Conversia VA-în-Fiat (*VA-to-Fiat*) - interacționează sau au potențialul de a interacționa cu sectorul bancar. Aceste canale sunt asociate în principal cu servicii de conversie și stocare oferite de obicei de furnizorii de schimb de active virtuale (*Virtual Asset Exchanges*) și furnizorii de portofele pentru active virtuale (*Virtual Asset Wallet Providers*).

Chestionarele realizate în cadrul ENR⁴⁵ arată că băncile din Moldova sunt, în general, reticente să se implice în activități legate de VA/VASP. Această reticență este determinată de mai mulți factori, inclusiv politici interne restrictive, absența unui cadru de reglementare bine definit pentru VA/VASP și limitările operaționale care impun constrângeri asupra clienților, conturilor și sumelor tranzacționate lunar. Totodată, costurile ridicate asociate cerințelor tehnice și riscurile de SB/FT asociate cu VA contribuie la această abordare prudentă a băncilor.

Cu toate acestea, s-a observat că, în anii precedenți, un număr tot mai mare de tranzacții bancare (*vezi Tabelul 11*) au fost efectuate utilizând instrumente de plată tradiționale, precum cardurile de debit și de credit, pentru a cumpăra sau vinde VA online de la VASP din străinătate.

Ca urmare a amendamentelor aduse în 2023 Legii nr. 308/2017, care au impus restricții și limitări stricte asupra serviciilor legate de VA, 100% din băncile chestionate au raportat că au decis să se abțină de la stabilirea relațiilor de afaceri cu clienții care intenționează să tranzacționeze cu VASP din străinătate. Este de menționat că, în conformitate cu cerințele actuale ale Legii nr. 308/2017, băncile care intră în relații de afaceri cu clienți rezidenți ce tranzacționează cu VASP autorizați în alte state sunt obligate să aplice măsuri de precauție sporită. Printre aceste măsuri se numără deschiderea de conturi bancare speciale pentru astfel de tranzacții, care sunt plafonate la 50.000 MDL pe lună pentru fiecare client.

Conform datelor statistice furnizate de bănci, volumele tranzacțiilor cu VASP au înregistrat o scădere drastică de 99,69% până în septembrie 2024, comparativ cu anul 2023. Cu toate acestea, unele bănci continuă să identifice ocazional tranzacții între clienții lor și VASP autorizate în alte state, în principal din cauza apariției unor entități noi care fie au reușit să eludeze verificările inițiale, fie nu au fost identificați explicit ca VASP. Acești furnizori emergenți își diversifică frecvent gama de servicii, combinând serviciile tradiționale de plată nebancaară (PSP) cu cele legate de VASP, ceea ce complică procesele de clasificare și monitorizare.

Deși tranzacțiile directe cu VASP prin intermediul sectorului bancar au dispărut aproape complet, această evoluție nu reflectă neapărat un progres pozitiv în gestionarea riscurilor de SB/FT asociate VA. De fapt, în ultimii doi ani, activitățile informale de pe piața tenebră legate de servicii VA au înregistrat o creștere substanțială. Această evoluție sugerează migrarea activităților către canale mai puțin reglementate, complicând eforturile autorităților de a controla și reduce utilizarea abuzivă a activelor virtuale. O mare parte dintre aceste tranzacții legate de active virtuale sunt camuflate sub forma unor plăți

43 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128663&lang=ro

44 <https://www.bnm.md/en/content/financial-situation-banking-sector-first-semester-2024>

45 Rezultatele chestionarelor realizate pentru sectorul bancar sunt detaliate în Capitolul 4, secțiunea 4.3.1.

obișnuite de tip peer-to-peer (P2P) în cadrul sectorului bancar, ceea ce face dificilă pentru bănci identificarea unei legături cu activitatea cripto și le expune la riscuri potențiale (*mai multe detalii sunt prezentate în Secțiunea 5.2 „Sectorul Informal”*).

Evaluarea internă a riscurilor

Așa cum a fost descris în *Capitolul 4*, 64% dintre băncile comerciale autohtone au indicat că nu dispun de o evaluare a riscurilor de SB/FT asociate cu VA/VASP. Acest lucru sugerează că majoritatea băncilor nu dispun de o înțelegere completă a riscurilor legate de aceste tehnologii. Lipsa unor astfel de evaluări ar putea semnală, de asemenea, că aceste bănci nu implementează mecanisme eficiente pentru monitorizarea tranzacțiilor legate de VA, camuflate sub forma unor plăți obișnuite. În absența unor practici de monitorizare specializate, băncile riscă să fie expuse indirect la activități ilicite, cum ar fi SB/FT, fără a avea mijloacele necesare pentru a detecta sau preveni aceste riscuri.

Provocări privind protecția clienților bancari implicați în tranzacții cu VA/VASP Interacțiunea indirectă dintre sectorul bancar și cel al VA/VASP generează multiple provocări legate de protecția clienților. În timp ce investițiile prin intermediul instituțiilor financiare tradiționale sunt percepute ca fiind mai sigure, VA prezintă un grad înalt de risc pentru clienți, din cauza caracteristicilor lor unice și a lipsei unor reglementări adecvate. Această situație expune consumatorii la riscuri semnificative, inclusiv posibilitatea de a fi victime ale fraudei, dezinformării sau lipsei de transparență din partea unor VASP. Spre deosebire de instituțiile financiare tradiționale, multe VASP nu sunt supuse aceluiași standarde riguroase de protecție a consumatorilor, ceea ce amplifică vulnerabilitatea clienților în fața unor practici comerciale neloiale sau a unor riscuri operaționale neprevăzute. Este esențial să fie introduse mecanisme de protecție mai eficiente, inclusiv reglementări clare și măsuri de conformitate, pentru a reduce aceste riscuri și a asigura un mediu mai sigur pentru clienții care doresc să participe la tranzacții cu active virtuale, fără a fi necesară ascunderea naturii reale a acestor tranzacții.

Mulți consumatori nu sunt familiarizați cu ecosistemul VA, ceea ce îi face vulnerabili la fraude, furturi și atacuri informatice. Spre deosebire de instituțiile bancare tradiționale, VASP nu oferă, în multe cazuri, același nivel de securitate și protecție financiară, cum ar fi asigurarea depozitelor. În anumite situații, dacă fondurile sunt pierdute din cauza fraudelor, atacurilor cibernetice sau insolvenței platformei, clienții se confruntă adesea cu opțiuni limitate de recuperare sau cu lipsa unor căi legale. Mai jos sunt prezentate câteva dintre cele mai majore prăbușiri care au afectat platformele de schimb de criptomonede și platformele DeFi:

- **Mt. Gox (2014):**⁴⁶ Unul dintre cele mai cunoscute atacuri asupra unei platforme de schimb a avut loc în 2014, când Mt. Gox a pierdut 850.000 BTC, valoarea acestora ridicându-se la sute de milioane de dolari la momentul respectiv. Incidentul, cauzat de vulnerabilități majore de securitate, a evidențiat riscurile semnificative asociate cu VASP și a atras atenția la nivel global asupra necesității unor măsuri de protecție mai stricte.
- **Coincheck (2018):**⁴⁷ În ianuarie 2018, Coincheck, o platformă de schimb japoneză, a fost victima unui atac major, în urma căruia au fost furate tokenuri NEM în valoare de aproximativ 530 milioane USD. Acest incident a determinat Japonia să înăsprească reglementările privind platformele de schimb de criptomonede.
- **KuCoin (2020):**⁴⁸ În septembrie 2020, KuCoin a fost vizată de hackeri, care au furat criptomonede în valoare estimată la 280 milioane USD.
- **Ronin Network (2022):**⁴⁹ În martie 2022, rețeaua Ronin, utilizată de jocul blockchain Axie Infinity, a fost supusă unor atacuri, ceea ce a dus la pierderi de peste 620 milioane USD. Acest incident a evidențiat vulnerabilitățile de securitate din sectorul DeFi, în special în ecosistemele de gaming.
- **FTX Hack (2022):**⁵⁰ La scurt timp după prăbușirea platformei FTX în noiembrie 2022, aceasta a fost atacată, fiind furate criptomonede în valoare de aproximativ 400 milioane USD. Incidentul este încă în curs de investigare și a agravat problemele legate de falimentul FTX.

Volatilitatea prețului și riscul de lichiditate:⁵¹ Natura extrem de volatilă a VA poate conduce la pierderi financiare substanțiale, adesea mult peste ceea ce consumatorii se așteaptă în cadrul sectorului bancar tradițional. Fluctuațiile de preț pot fi rapide și imprevizibile, unele active suferind devalorizări extreme într-un timp foarte scurt. Această volatilitate poate afecta, de asemenea, lichiditatea, făcând dificilă pentru clienți vânzarea rapidă a activelor lor, fără a suporta pierderi semnificative. În astfel de cazuri, consumatorii pot rămâne fără opțiuni pentru a-și recupera investițiile.

⁴⁶ <https://cryptobriefing.com/what-happened-to-mt-gox-history-bitcoin-exchange/>

⁴⁷ <https://www.dw.com/en/cryptocurrencies-japan-sanctions-coincheck-exchange-after-massive-nem-coin-heist/a-42346789>

⁴⁸ <https://decrypt.co/56425/the-kucoin-hackers-successfully-took-45-million-in-crypto-says-ceo>

⁴⁹ <https://markets.businessinsider.com/news/currencies/crypto-heist-axie-infinity-hackers-north-korea-stole-620-million-fbi-2022-4>

⁵⁰ <https://www.ibtimes.com/us-charges-3-400-million-sim-swapping-hack-linked-ftx-3723621>

⁵¹ <https://academic.oup.com/rfs/article/34/6/2689/5912024>

Deficiențe în respectarea standardelor AML/CFT: În funcție de jurisdicția în care operează, VASP-urile pot să nu respecte standardele stricte AML/CFT și KYC, care sunt un standard în sectorul bancar tradițional. Aceste lacune de conformitate **pot expune clienții la riscul de a se implica, fără să știe, în tranzacții cu entități sancționate sau implicate în activități ilicite.** Acest lucru poate genera **consecințe grave, atât pentru consumatori, cât și pentru instituțiile financiare,** afectând reputația acestora și atrăgând o supraveghere mai intensă din partea autorităților de reglementare.

5.1.2. Sectorul PSP

Prezentarea generală

Sectorul prestatorilor de servicii de plată nebankare (PSP) din Moldova a înregistrat o creștere semnificativă în ultimii ani⁵², impulsionată de cererea tot mai mare pentru servicii financiare alternative și soluții de plată digitale. Acest sector include diverse entități care oferă servicii financiare în afara sistemului bancar tradițional, având un rol important în promovarea incluziunii financiare și sprijinirea economiei digitale.

Sectorul PSP este reglementat de Legea nr. 114/2012 *privind serviciile de plată și moneda electronică*⁵³, care stabilește cadrul juridic pentru prestarea serviciilor de plată și emiterea de monedă electronică în Republica Moldova. Această lege este aliniată la directivele UE, oferind o bază legală pentru licențierea, operarea și supravegherea furnizorilor de servicii de plată nebankare, asigurând astfel integritatea și stabilitatea sectorului.

La fel ca în cazul sectorului bancar, BNM acționează ca principala autoritate de supraveghere pentru PSP-uri. Aceasta este responsabilă de emiterea licențelor, asigurarea conformității cu standardele de reglementare și efectuarea monitorizărilor și inspecțiilor periodice pentru a menține stabilitatea sectorului și a preveni utilizarea abuzivă a acestuia în scopuri de SB/FT.

La 31 octombrie 2024, în Republica Moldova erau licențiate nouă PSP-uri, dintre care două sunt instituții de plată, una prestează servicii poștale, iar șase sunt instituții care emit monedă electronică.

Furnizorii de servicii de plată nebankare din Moldova oferă o gamă variată de servicii care includ, dar nu se limitează la:

- **Procesare plăți:** Permite efectuarea transferurilor electronice de fonduri, plata facturilor și realizarea tranzacțiilor de către comercianți.
- **Emitere de monedă electronică:** Furnizarea de portofele digitale și carduri preplătite, oferind o modalitate sigură și comodă de a efectua tranzacții.
- **Servicii de remitere de bani:** Facilitarea transferurilor de bani naționale și internaționale, atât pentru persoane fizice, cât și pentru companii.
- **Plăți mobile și soluții digitale:** Oferirea de servicii financiare bazate pe dispozitive mobile, promovând incluziunea financiară și accesul convenabil la plăți digitale.

Interacțiunea sectorului PSP cu VA/VASP

Dintre cele șase canale identificate în sectoarele formale și informale, patru canale - și anume: Portofel Fierbinte (*Hot Wallet*), P2P, Conversia Fiat-în-VA (*Fiat-to-Virtual*) și Conversia VA-în-Fiat (*VA-to-Fiat*) - interacționează sau au potențialul de a interacționa cu sectorul PSP. Aceste canale sunt asociate în principal cu servicii de conversie și stocare oferite de obicei de furnizorii de schimb de active virtuale (*Virtual Asset Exchanges*) și furnizorii de portofele digitale (*Virtual Asset Wallet Providers*).

Tabel 15: Interacțiunea sectorului PSP cu VA/VASP

Tip VASP	Canal (activitate)
FURNIZORI DE PORTOFELE DIGITALE	Hot Wallet (<i>Portofel Fierbinte</i>)
FURNIZORI DE SERVICII DE SCHIMB VA	P2P
	Fiat-to-VA
	VA-to-Fiat

⁵² https://www.bnm.md/files/Raport_anual.pdf

⁵³ https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125243&lang=ro

Chestionarele completate în rândul PSP-urilor au evidențiat abordări variate față de activitățile legate de VA/VASP. Spre deosebire de sectorul bancar, unele PSP-uri manifestă o deschidere mai mare către noile tehnologii, datorită unui apetit de risc mai ridicat, unei adaptabilități tehnologice mai bune și unei receptivități sporite la cerințele pieței.

Așa cum s-a menționat la *Secțiunea 4.3.2*, unul dintre cei șapte respondenți PSP a raportat că, începând cu aprilie 2024, a început să ofere clienților soluții pentru tranzacționarea cu VASP autorizați în alte state, prin intermediul unor conturi dedicate („speciale”), cu o limită lunară de 50.000 MDL per client, pentru a asigura conformitatea cu cerințele AML/CFT naționale. Conform datelor prezentate, volumul tranzacțiilor prin aceste conturi speciale a crescut semnificativ în fiecare lună, de la 124 în aprilie la 3.673 în august, înregistrând rate de creștere lunară de 215% între aprilie și mai, 217% între mai și iunie și 76,5% între iunie și august. Majoritatea tranzacțiilor fiind realizate în/din platforme VASP precum PAYWRX și Binance (*detalii suplimentare pot fi găsite în Secțiunea 4.3.2 „Rezultatele sondajului PSP”*). Creșterea medie lunară de aproximativ 169% sugerează o expansiune rapidă și constantă a tranzacțiilor în acest interval de timp.

Evaluarea internă a riscurilor

Rezultatele chestionarului pentru PSP (*detalii în Secțiunea 4.3.2*) au arătat că, în prezent, doar un singur PSP a întreprins acțiuni pentru a identifica și evalua riscurile de SB/FT asociate cu VA/VASP. Această observație ar putea semnaliza o înțelegere redusă, în rândul PSP-urilor, cu privire la posibila lor expunere, directă și/sau indirectă, la riscurile de SB/FT asociate cu VA/VASP. Lipsa de acțiuni poate fi rezultatul unei înțelegeri limitate a interacțiunii dintre activitățile legate de activele virtuale și sistemele tradiționale de plăți.

5.2. Sectorul informal: Economia „subterană” din Moldova

Prezentare generală

Această secțiune a raportului descrie interacțiunea economiei informale (*cunoscută și sub denumirea de economie tenebră sau subterană*) cu ecosistemul VA/VASP.

În acest raport, termenul „*sector informal*” se referă la activitățile economice care nu sunt reglementate și/sau supravegheate de autoritățile statului și care, de obicei, se află în afara sistemului financiar legal. Acest sector include afaceri nedeclarate, tranzacții bazate pe numerar și locuri de muncă fără contracte formale. Deși nu toate activitățile din sectorul informal sunt ilegale, acest sector prezintă riscuri semnificative din cauza potențialului de utilizare abuzivă în schemele de SB/FT.

Din cauza lipsei de transparență și supraveghere a activităților din sectorul informal, acesta poate facilita SB/FT, permițând actorilor iliciți să camufleze sau să integreze fonduri ilicite în economie, ocolind controalele de rigoare.

Evaluarea a arătat că sectorul informal din Moldova **ar putea interacționa cu șase dintre cele 27 de canale de VASP** prezentate în *Tabelul 14*.

În pofida restricțiilor impuse și reticenței băncilor și a PSP-urilor de a facilita tranzacțiile clienților în/din platformele VASP, persoanele fizice găsesc în continuare modalități de a interacționa cu VA/VASP, fie prin metode directe (*tranzacții peer-to-peer*), care elimină necesitatea intermediarilor tradiționali, fie prin utilizarea platformelor VASP, recurgând la conturi bancare deținute în instituții financiare din afara țării.

Interacțiunea sectorului informal cu ecosistemul VA/VASP

După interzicerea serviciilor VASP pe teritoriul țării în 2023, activitățile subterane legate de VA au înregistrat o creștere accelerată. Diverse platforme nereglementate, bazate pe sisteme de mesagerie criptată, facilitează acum tranzacții cu VA, ocolind complet mecanismele de supraveghere. Aceste canale informale, în special cele găzduite pe platforme criptate, au devenit principalii facilitatori ai tranzacțiilor cu VA, oferind o gamă variată de servicii, de la schimburi peer-to-peer de criptomonede până la achiziții de mare valoare realizate în criptomonede, creând astfel un mediu propice pentru SB/FT. În absența unei supravegheri oficiale, aceste canale permit transferul fondurilor ilicite cu un nivel minim de detectare sau cerințe de raportare.

5.2.1. Telegram - un „hub” pentru tranzacții și activități informale cu VA Expansiunea activităților cu VA în sectorul informal

Expansiunea acestor activități este clar vizibilă pe platforme de mesagerie criptată precum Telegram, unde au apărut numeroase grupuri și canale dedicate criptomonedelor. Aceste grupuri sunt relativ ușor de găsit prin căutări simple utilizând cuvinte-cheie, cum ar fi „Crypto Moldova,” care afișează o varietate de rezultate cu o gamă largă de servicii, inclusiv servicii de escrow pentru criptomonede, servicii de schimb VA și chiar magazine de comercializare a bunurilor și serviciilor în crypto. Aceste canale informale, care operează în afara cadrului legal, funcționează ca puncte de acces pentru persoanele interesate să efectueze tranzacții cu criptomonede fără supravegherea autorităților sau cerințe de identificare formală.

Exemple de VASP ilegale identificate pe aplicația Telegram:

a. **Servicii Crypto Escrow: Platforme precum „CryptoMD Escrow”** (<https://telegra.ph/CryptoMDEscrow-04-22>) oferă servicii pentru facilitarea tranzacțiilor în siguranță cu criptomonede între cumpărători și vânzători, acționând ca un intermediar de încredere. Aceste platforme asigură păstrarea fondurilor într-un cont de tip „escrow” până când ambele părți își îndeplinesc obligațiile, reducând riscul de fraudă în tranzacțiile cu criptomonede. Cu toate că aceste servicii diminuează riscul de fraudă pentru utilizatori, ele operează în afara oricărui cadru oficial de supraveghere financiară. De asemenea, anonimitatea oferită de astfel de platforme informale permite transferul unor sume semnificative de bani fiat și criptomonede, cu o trasabilitate minimă.

b. **Crypto Exchange:** O altă activitate frecventă cu VA în sectorul informal o constituie piețele peer-to-peer (P2P) de cumpărare și vânzare a criptomonedelor. Platforme precum @Crypto-ExchangeMD_bot de pe Telegram oferă utilizatorilor posibilitatea să schimbe monede fiat cu criptomonede (sau invers), fără a apela la o instituție financiară terță sau a parcurge proceduri de KYC și verificare a sursei de venit. Utilizatorii pot publica oferte, negocia detaliile în privat și se pot întâlni pentru a realiza tranzacția în persoană. Acest model peer-to-peer oferă un grad ridicat de anonimitate și îngreunează trasabilitatea tranzacțiilor, crescând astfel riscul utilizării acestora în scopuri ilicite.

b. **Crypto Magazin: Un fenomen în creștere în economia informală a VA din Moldova este utilizarea criptomonedelor în așa-numitele „Crypto Magazin”. Aceste platforme permit utilizatorilor să achiziționeze bunuri de lux, electronice și chiar proprietăți imobiliare folosind criptomonede, precum USDT. Aceste tranzacții facilitează transferul unor sume mari de bani în afara canalelor bancare formale, ceea ce reprezintă un indicator de risc pentru posibile activități de SB/FT. Magazinele de criptomonede reprezintă o provocare majoră pentru autorități, deoarece tranzacțiile efectuate cu criptomonede – în special stablecoin-uri precum USDT – evită complet sistemele financiare convenționale. Acest lucru le oferă infractorilor posibilitatea de a spăla fonduri prin achiziția de active de mare valoare într-un mediu nereglementat, complicând considerabil eforturile autorităților de a identifica și urmări fondurile ilicite.**

Capturile de ecran de mai jos prezintă diverse anunțuri cu bunuri disponibile pentru achiziție pe grupul Telegram „Crypto Magazin”.

Figura 22: Servicii Crypto Escrow pe aplicația Telegram

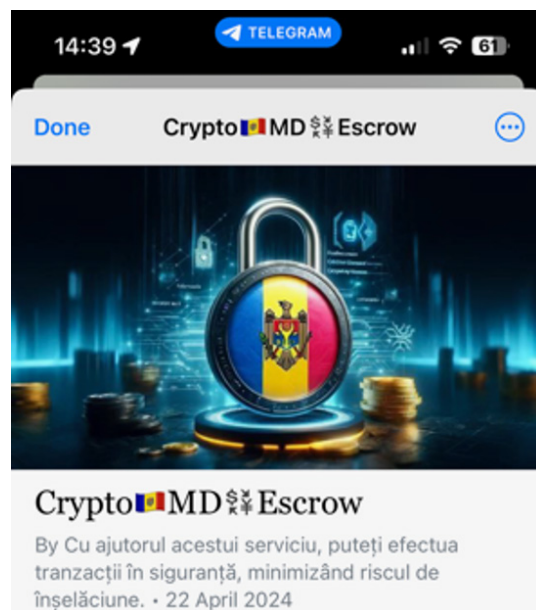

Figura 23: Crypto Exchange Chat on Telegram

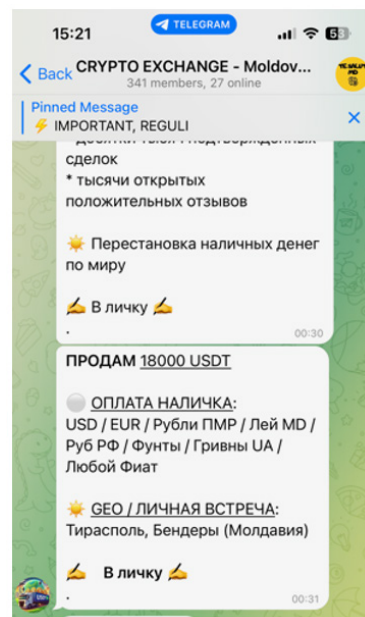
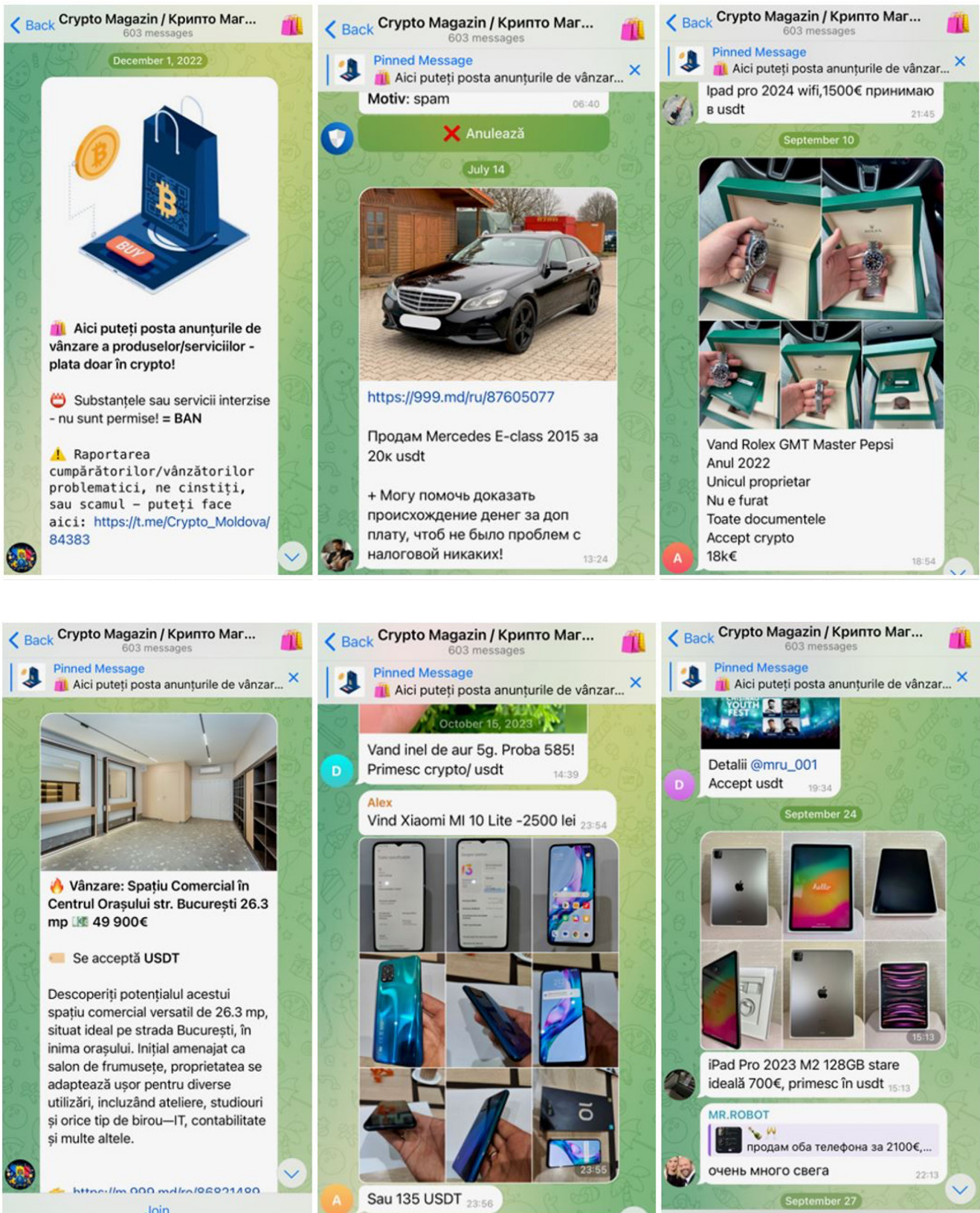

Figura 24: „Crypto Magazin” – Anunțuri de vânzare a produselor și serviciilor cu plată în crypto

5.2.2. Platforme de tranzacționare P2P

O metodă alternativă pentru cumpărarea și vânzarea criptomonedelor în Moldova, care permite ocolirea restricțiilor legale, o reprezintă utilizarea platformelor P2P de tranzacționare crypto furnizate de VASP autorizate în alte state.

De exemplu, platforma de tranzacționare P2P a Binance permite utilizatorilor din regiuni cu reglementări restrictive privind VA/VASP, precum Republica Moldova, să cumpere sau să vândă criptomonede direct cu alți utilizatori. Binance acționează ca garant, asigurând securitatea tranzacțiilor prin sistemul escrow. Plățile în fiat pentru cumpărarea sau vânzarea de criptomonede între utilizatori se efectuează local, de obicei prin transferuri bancare P2P sau plăți cu cardul, ceea ce face dificil pentru băncile din Moldova să detecteze sau să asocieze aceste tranzacții cu activități legate de cumpărare și vânzare a criptomonedelor sau cu platforma Binance, deoarece acestea nu interacționează direct cu Binance.

În acest tip de tranzacții, utilizatorii folosesc, de obicei, conturi bancare locale, iar transferurile dintre cumpărători și vânzători sunt reflectate în extrasele bancare ca plăți P2P obișnuite, fără vreo mențiune specifică legată de criptomonede. Lipsa unor elemente clare care să asocieze aceste tranzacții cu activitățile de tranzacționare crypto generează un vid semnificativ în procesul de monitorizare. De exemplu, o tranzacție poate varia de la valori modeste, precum 200 MDL, până la sume considerabile, de până la 100.000 MDL per operațiune. Aceste sume pot trece ușor prin sistemul bancar ca plăți uzuale, evitând suspiciunile sau verificările din partea instituțiilor financiare.

Figura 26: Operațiunile P2P trading din aplicația Binance

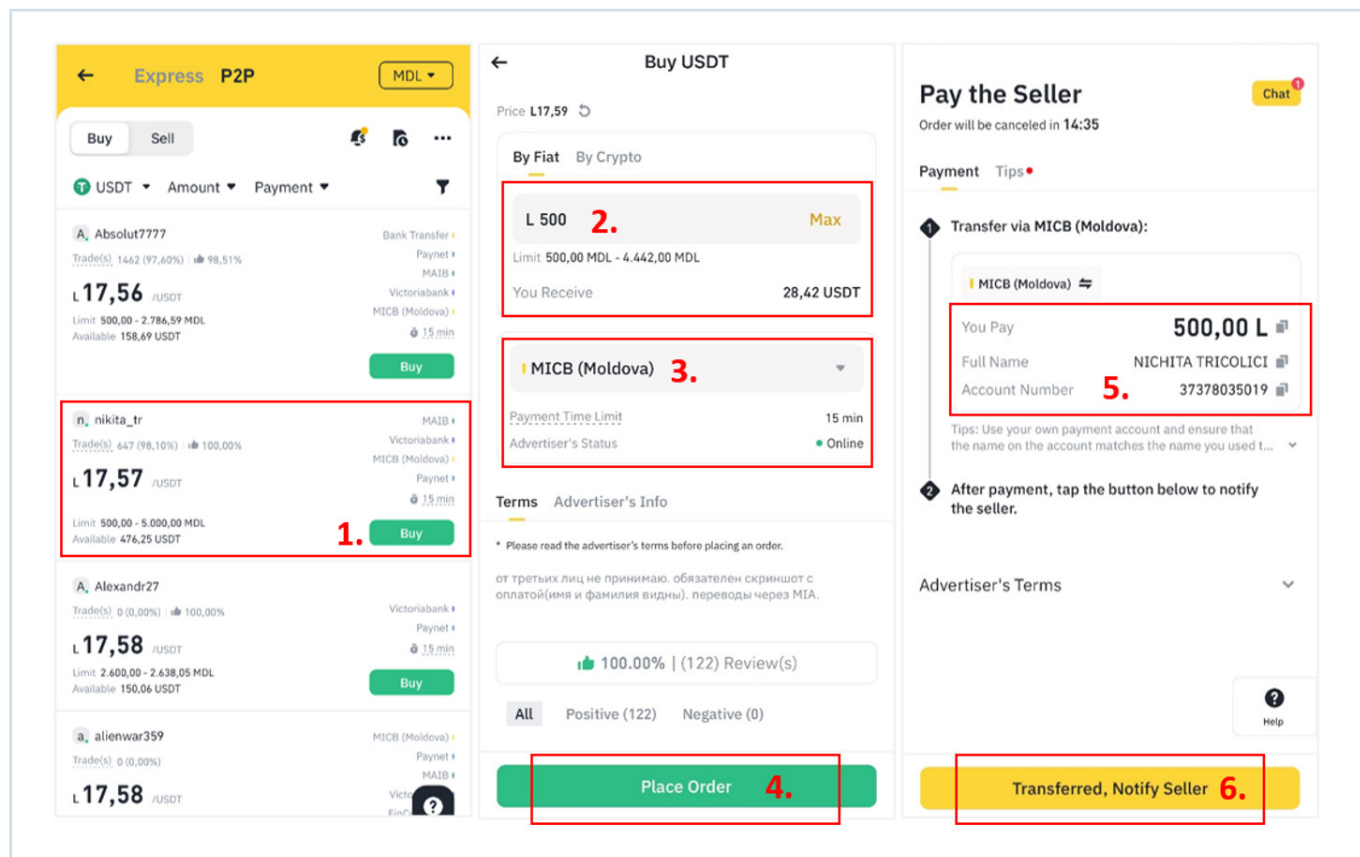
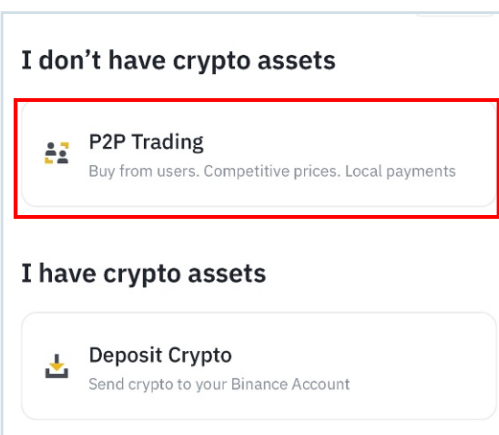

Figura 25: Captură de ecran cu aplicația Binance - P2P Trading

Această lipsă de transparență creează o problemă majoră pentru cadrul de reglementare din Moldova. Întrucât instituțiile financiare nu pot identifica legătura dintre aceste tranzacții și schimburile de criptomonede, aplicarea eficientă a măsurilor AML/CFT devine imposibilă. Această lacună poate fi exploatată de indivizi pentru a facilita

activități de SB/FT. Tranzacțiile, prezentate ca transferuri P2P obișnuite la nivel local, pot ascunde fluxuri financiare ilicite, complicând eforturile autorităților de a descoperi adevărata natură a acestora și de a implementa măsuri de precauție adecvate.

Capturile de ecran prezentate mai jos descriu pașii pentru achiziționarea de USDT în Moldova printr-un agent P2P de pe Binance:

1. Alegerea comerciantului dorit (*în funcție de tipul de VA, prețul, volumul disponibil și limitele tranzacției*);
2. Introducerea sumei sau cantității de criptomonede dorite;
3. Selectarea metodei de plată și a băncii preferate;
4. Plasarea comenzii;
5. Efectuarea unui transfer P2P prin sistemul de plăți MIA către cardul bancar al vânzătorului, utilizând numărul de telefon furnizat;
6. Informarea vânzătorului și trimiterea dovezii de plată.

5.2.3. Curieri de schimb (USDT-FIAT)

Conform informațiilor oferite de autorități, în ultima perioadă s-a intensificat activitatea ilegală a unor persoane care prestează servicii de schimb ale activelor virtuale (preponderent criptomonede de tip stablecoin - USDT) pe monedă fiat, posibilitățile operaționale ale acestora ajungând la niveluri semnificative. Tranzacțiile se desfășoară în numerar, cu implicarea unor curieri și sunt în afara vizorului organelor de supraveghere. Fenomenul prezintă riscuri în domeniul SB/FT, dar și pentru securitatea națională, contribuind la valorificarea și camuflarea veniturilor ilicite obținute de anumite grupări infracționale, precum și la finanțarea ilegală a unor partide politice.

5.2.4. Regiunea transnistreană (mineritul de criptomonede)

O altă provocare semnificativă pentru Moldova o reprezintă mineritul de criptomonede desfășurat în regiunea transnistreană, care ar putea deveni o sursă importantă de finanțare pentru regimul separatist. Începând cu 2018, regiunea transnistreană a devenit din ce în ce mai activă în mineritul de criptomonede, după adoptarea așa-numitei Legi pentru Dezvoltarea Tehnologiilor Informaționale de către autoritățile neconstituționale ale regiunii. VA generate în acest mediu necontrolat prezintă riscuri majore de a fi integrate în economia legală de pe malul drept al Nistrului. Aceste active pot fie să circule pe piața neagră, fie, pe termen lung, să fie utilizate prin VASP autorizate și să fie incluse în economia formală.

Lipsa de control și supraveghere în regiunea transnistreană creează un mediu favorabil pentru operațiuni de minerit de criptomonede la scară largă, care pot funcționa cu un nivel minim de transparență. Această situație permite autorităților separatiste să își sprijine financiar regimul, profitând de subvențiile la energie și de un mediu nesupravegheat pentru a înființa ferme extinse de minerit a criptomonedelor. Având în vedere posibilitatea ca aceste active să fie integrate în economia formală, există îngrijorări tot mai mari cu privire la rolul acestor operațiuni în finanțarea activităților ilicite și subminarea securității economice pe

ambele maluri ale Nistrului. Operațiunile de minerit din Transnistria au potențialul de a deveni un centru pentru activități financiare ilicite, inclusiv de spălare a banilor și/sau eludarea sancțiunilor internaționale.

6. Studii de caz, tipologii și tendințe emergente

6.1. Studii de caz și tipologii

Cazul 1 - Schema piramidală „OneCoin” (2016)

Escocheria OneCoin a implicat promotori locali care au atras numeroși cetățeni moldoveni în schema piramidală globală, prin organizarea de evenimente publice și promovarea investițiilor în criptomoneda OneCoin. OneLife și OneCoin Moldova își promovau activitatea intens prin intermediul site-urilor de socializare și al conferințelor publice organizate în mai multe orașe din țară. Ulterior, s-a încercat legalizarea inginerii financiare sub paravanul unei organizații non-profit, înregistrată în aprilie 2017, cu denumirea „Centrul pentru Dezvoltarea Tehnologiei Blockchain și a Criptomonedei”. Victimele au fost determinate să investească sume considerabile, iar în unele cazuri acestea recurgeau la gajarea propriei locuințe. Această schemă a dus la inițierea mai multor acuzații penale pentru escrocherie, întrucât mulți investitori și-au pierdut economiile. Unul dintre cazuri este în prezent examinat de Curtea de Apel Chișinău.⁵⁴

Logo-ul OneCoin pe ușa de intrare a oficiului din Sofia, Bulgaria (Sursa: Wikimedia)

Cazul 2 - Spălarea banilor obținuți din traficul de droguri (2018)

Acest caz⁵⁵ se referă la subiectul A.R., care a condus un grup infracțional implicat în traficul de droguri din 2016 până în iulie 2018. Utilizând platforme de comunicare criptate, A.R. a achiziționat și transportat droguri în Republica Moldova, distribuindu-le prin locații ascunse. De asemenea, A.R. a facilitat vânzarea drogurilor utilizând metode de plată electronice, iar veniturile obținute din aceste activități au fost stratificate prin multiple conturi bancare, prezentându-le drept venituri legale.

În perioada 2017-2018, A.R. a convertit o parte din veniturile ilicite în criptomonede, în special Bitcoin, acumulând aproximativ 29 BTC, echivalentul a peste 300 mii USD. În ciuda eforturilor de a confisca câștigurile ilicite, autoritățile s-au

⁵⁴ https://instante.justice.md/ro/pigd_integration/pdf/4B2DB86D-9027-4C44-AA0B-9787DD33F4B5 <https://www.rise.md/articol/decriptarea-operatiunii-onecoin/>

⁵⁵ https://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=16935

confruntat cu dificultăți în a pune sub sechestru toate criptomonedele implicate. Instanțele din Republica Moldova l-au condamnat pe A.R. la închisoare și au dispus confiscarea activelor sale infracționale. Totuși, hotărârea finală a scos în evidență mai multe deficiențe juridice și erori procedurale, precum eșecul de a urmări toate criptomonedele și aplicarea necorespunzătoare a legilor privind confiscarea. Aceste deficiențe au fost evidențiate în hotărârea finală.

Acest caz evidențiază utilizarea tot mai frecventă a criptomonedelor în spălarea banilor și necesitatea unui cadru juridic clar și a unor investigații financiare aprofundate pentru a combate eficient aceste activități infracționale.

Cazul 3 - Escrocheria „Maxi Capital” (2023)

Potrivit materialelor cauzei penale nr. 2023XXXXXX, unele persoane neidentificate, prezentându-se ca reprezentanți ai companiei „Freedom Finance”, l-au contactat prin intermediul aplicației „Whatsapp” pe cetățeanul C.I., domiciliat în raionul Strășeni, și, prin inducere în eroare, sub pretextul efectuării investițiilor și asistenței de tranzacționare prin intermediul platformei de investiție „Maxi Capital” cu valută străină și criptomonede, au însușit de la el mijloace bănești în sumă de 547,8 mii MDL. După efectuarea operațiunilor respective persoanele care l-au contactat pe cetățeanul C.I au dispărut și nu au mai răspuns la mesaje.

Cazul 4 - Escrocherie cu imitarea unei platforme VASP cu renume (2023)

Un grup infracțional din Moldova, împreună cu cetățeni ai altor state, a creat o platformă fictivă de tranzacționare a criptomonedelor, având o denumire și o interfață identică unei platforme cu renume mondial. Așa cum clienții unor astfel de platforme le permit organizatorilor accesul la propriile fonduri, membrii grupului infracțional au profitat și și-au însușit banii clienților, în loc să efectueze tranzacțiile convenite. Ulterior, din banii însușiți prin escrocherie, aceștia și-au cumpărat mașini și proprietăți de lux în Chișinău și București. Organele de aplicare a legii au aplicat sechestrul pe active în valoare de 1,5 milioane MDL, iar investigațiile continuă pentru identificarea tuturor victimelor.⁵⁶

Ofițerii ARBI, INI și CNA efectuează percheziții în localul unei săli de jocuri computerizate și de realitate virtuală, deținută de către unul dintre membrii grupului criminal organizat (Sursa: politia.md)

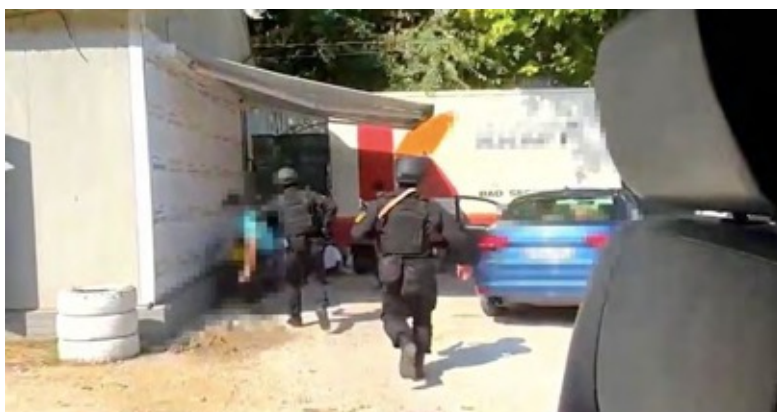
Cazul 5 – Escrocherie pusă la cale de brokeri falși (2023)

În perioada 03.11.2023–14.11.2023, persoane neidentificate de organul de urmărire penală, având scopul sustragerii bunurilor altei persoane, prin abuz de încredere și inducere în eroare, prezentându-se în calitate de brokeri la bursa de valori din cadrul companiei „Cripto Algoritm”, sub pretextul acumulării mijloacelor bănești pe contul creșterii bursei de valori, au însușit de la cetățeanul XXXXXX, în mai multe tranșe, mijloace bănești în sumă totală de 166.720 MDL, astfel cauzându-i victimei daune în proporții considerabile. La caz a fost pornită o cauză penală în temeiul art.190 alin. (2) lit. b), c) din Codul penal, care se află în proces de examinare.

⁵⁶ <https://politia.md/ro/content/prejudiciati-cu-aproape-4000000-lei-la-bursa-de-criptomonedeschema-fost-deconspirata/>

Cazul 6 – Promisiuni false de investiții: Escrocherie cu victime vulnerabile (2023)

În perioada 20.04.2023–07.07.2023, un grup criminal organizat, urmărind scopul sustragerii bunurilor altei persoane, prin abuz de încredere și inducere în eroare, sub falsul pretext că victima, cetățeană XXXXXX, o femeie în vârstă de 68 de ani, ar urma să obțină profituri mari prin investirea de bani în diferite operațiuni și servicii financiare, a obținut acces deplin asupra conținutului telefonului ei, prin instalarea aplicației AnyDesk, și i-a creat un cont pe platforma Binance. Apoi, prin diferite metode au convins-o să efectueze mai multe transferuri de pe cardurile ei bancare către aceste persoane cât și să contracteze credite de la companiile de microcreditare, cauzând astfel, prin acțiunile lor criminale, un prejudiciu material în valoare de aproximativ 500 mii MDL. La caz a fost pornită o cauză penală în temeiul art.190 alin. (5) din Codul penal, care se află în proces de examinare.

Sursa: Imagine generată de inteligența artificială

Cazul 7 - Operațiunea „Deep Fake”: Scheme de escrocherie și spălare de bani în domeniul investițiilor pe diverse platforme false (2024)

O rețea criminală transnațională, bazată în Moldova și Ucraina, a înșelat zeci de victime din România și Moldova să investească în monede virtuale, folosind reclame online false care includeau deepfake-uri ale unor persoane cu notorietate sau sigle ale unor unități bancare, publicații de specialitate economică sau posturi de televiziune. Victimelor li s-au promis câștiguri rapide și substanțiale în urma unei investiții inițiale de doar 250 EUR. În urma acestei scheme, gruparea a obținut peste 15 milioane RON în România și peste 1 milion EUR în Moldova. Suspecții, care operau din centrul de apel, utilizau software de acces la distanță pentru a fura date financiare sensibile de la victime. În urma unor percheziții de amploare desfășurate în Moldova și Ucraina, sub egida Eurojust, Europol și Selec, autoritățile au arestat 12 persoane pentru escrocherie și spălare de bani.⁵⁷

Sursa: Imagine generată de inteligența artificială

⁵⁷ <https://tv8.md/2024/08/08/video-investitii-de-milioane-in-platfome-false-12-persoane-retinute-in-cadrul-operatiunii-deep-fake-cum-functiona-schema/263205>

Cazul 8 – Schema de migrație ilegală cu achitarea în criptomonede (2024)

În perioada august 2023 – iulie 2024, un grup criminal organizat condus de persoana cu numele „G.I.” a creat o schemă de migrație ilegală, utilizând Republica Moldova ca zonă de tranzit pentru cetățeni ucraineni care doreau să ajungă în Uniunea Europeană.

Modus Operandi:

1. **Identificarea migranților:** Prin intermediul platformelor Telegram și TikTok, cu utilizarea contului @g...l...tiktok, grupul recruta cetățeni ucraineni afectați de conflictul armat;
2. **Taxe percepute:** Grupul percepea taxe variind între 2.000 – 2.500 USD per persoană, transferate în criptomonede pe un cont Binance;
3. **Organizarea rutei:** După primirea plăților, migranții erau instruiți să se deplaseze spre Odessa, unde primeau detalii despre ruta de ocolire și trecerea ilegală a frontierei cu Republica Moldova, în afara punctelor de trecere oficiale. Migranții erau transportați până la graniță și ghidați pentru a traversa ilegal frontiera către Republica Moldova. Ulterior, erau preluați de alți membri ai grupului care îi transportau spre Chișinău, unde rămâneau pentru o perioadă scurtă;
4. **Tranzit către UE:** După șederea temporară în Republica Moldova, migranții erau ajutați să părăsească teritoriul țării, continuând ruta ilegală spre statele Uniunii Europene.

În perioada documentată (2023-2024), membrii grupului criminal organizat au obținut pe contul Binance, mijloace financiare în criptomonede de 1,168 milioane USDT, echivalentul a 1,168 milioane USD.

Caracteristici Distinctive:

- Nivel ridicat de conspirare: Grupul utiliza comunicări criptate și delimitarea strictă a rolurilor pentru a evita detectarea de către autorități.
- Utilizarea criptomonedelor: Plățile erau procesate exclusiv prin monedă digitală pentru a îngreuna urmărirea tranzacțiilor financiare.

6.2. Tendințe emergente

6.2.1. Imixtiune electorală și VA

Imixtiunile în alegeri, mai ales prin răspândirea dezinformării, au devenit o problemă globală majoră în era digitală. Deși astfel de ingerințe străine au existat încă din secolul al XIX-lea, progresele tehnologice și expansiunea rețelelor sociale au facilitat semnificativ atât frecvența, cât și implementarea acestor acțiuni. Democratizarea accesului la informații și popularitatea rețelelor sociale au creat oportunități noi pentru campanii de dezinformare și manipulare, un exemplu notoriu fiind implicarea Rusiei în alegerile prezidențiale din Statele Unite din 2016⁵⁸.

Imagine simbol. Sursa: The Cyber Express⁵⁹

58 <https://il.boell.org/en/2022/01/25/global-story-election-interference>

59 <https://thecyberexpress.com/russia-election-interference-plot-moldova/>

Campaniile de dezinformare implică răspândirea deliberată de informații false cu scopul de a influența opinia publică sau de a distorsiona adevărul. Aceste campanii utilizează adesea tactici de manipulare a rețelelor sociale, inclusiv crearea de conturi false („troll accounts” sau „bot accounts”), și utilizarea unor strategii avansate de analiză a datelor pentru a direcționa mesajele la publicul vulnerabil în vederea amplificării dezinformării, în special în perioadele electorale⁶⁰.

Indicatori ai imixtiunii ruse în Moldova

Informațiile recente indică faptul că Rusia a adoptat diverse strategii pentru a influența procesele electorale din Moldova, inclusiv utilizarea criptomonedelor ca mijloc de finanțare a activităților pro-ruse.

În octombrie 2024, organele de aplicare a legii din Moldova au dezvăluit o schemă amplă de finanțare ilegală⁶¹, concepută pentru a influența alegerile prezidențiale și referendumul privind aderarea Moldovei la Uniunea Europeană. Acțiunile de urmărire penală au scos la iveală că peste 130.000 de cetățeni din Republica Moldova ar fi primit plăți care însumau peste 15 milioane USD, bani veniți din Federația Rusă și procesați prin Promsvyazbank, o bancă rusă aflată sub sancțiuni internaționale. Fondurile au fost ulterior deghizate prin diverse metode, inclusiv utilizarea platformelor de criptomonede, înainte de a ajunge la beneficiarii din Moldova prin transferuri peer-to-peer (P2P).

Astfel, membrii grupării converteau ruble rusești în criptomonede prin intermediul platformei Bybit, facilitând astfel transferul rapid și discret al banilor peste granițe. Ulterior, criptomonedele erau transformate în numerar în Moldova, finanțând diverse activități ilegale, inclusiv coruperea alegătorilor și organizarea de proteste. Această metodă a permis evitarea sistemelor bancare tradiționale și a măsurilor de supraveghere financiară, complicând detectarea și urmărirea fluxurilor financiare ilicite⁶².

Schema a fost coordonată de persoane apropiate politicianului fugar Ilan Șor, care a părăsit Moldova și s-a refugiat în Rusia după ce a fost condamnat la închisoare. Rețeaua implicată în această operațiune era bine structurată, cuprinzând 130 de lideri teritoriali, aproximativ 2.000 președinți de sector, peste 50.000 de activiști și mai mult de 70.000 de susținători. Aceste persoane ar fi fost plătite pentru a influența rezultatele electorale, votând pentru anumiți candidați și opunându-se referendumului privind aderarea la Uniunea Europeană.⁶³

Autoritățile au desfășurat investigații ample, care au inclus peste 100 de percheziții, soldate cu reținerea mai multor persoane. Fondurile ar fi fost distribuite printr-un sistem complex ce utiliza boți pe Telegram și alte metode ascunse.

⁶⁰ <https://freedomhouse.org/report/freedom-on-the-net/2019/the-crisis-of-social-media/digital-election-interference>

⁶¹ <https://radiochisinau.md/rusia-a-transferat-in-luna-septembrie-15-mln-de-dolari-pentru-coruperea-electoral-a-130-de-mii-de-cetateni-din-republica-moldova---201879.html>

⁶² <https://nordnews.md/alegeri-oid/alegeri-locale/exclusiv-licefiatorul-gruparii-sor-din-floresti-dezvaluie-cum-introducece-banii-din-rusia/>

⁶³ <https://politia.md/ro/content/noi-metode-de-finantare-ilegala-unor-partide-politice-documentate-de-pa-si-ini>
<https://politia.md/ro/content/igp-pest-20-de-perchezitii-efectuate-si-2-persoane-retinute-temeiul-mai-multor-cauze-penale>

7. Analiza riscurilor

7.1. Evaluarea amenințărilor de SB/FT

Conform ghidului FATF privind evaluarea națională a riscurilor de SB/FT⁶⁴, o amenințare este o persoană sau un grup de persoane, un obiect sau o activitate care are potențialul de a provoca daune, de exemplu, statului, societății sau economiei. În contextul ML/TF, aceasta include infractorii, grupurile teroriste și facilitatorii acestora, fondurile lor, precum și activitățile de ML sau TF din trecut, prezent și viitor. Prin urmare, amenințarea reprezintă unul dintre factorii esențiali care contribuie la evaluarea riscului.

Această secțiune oferă o analiză a amenințărilor care vizează atât VA, cât și VASP, examinând variabilele intermediare și de intrare relevante dintr-o perspectivă națională și internațională, pe diferite tipuri de canale VA/VASP.

Nivelurile de amenințare prezentate în tabelul de mai jos ilustrează tendințele generale pentru toate cele șase canale VASP, incluzând furnizorii de portofele pentru active virtuale (VA Wallet Providers), platformele de schimb de active virtuale (VA Exchanges) și furnizorii de servicii de investiții în active virtuale (VA Investment Providers).

Tabel 16: Evaluarea amenințărilor de SB/FT pe baza variabilelor de intrare

Variabile Intermediare	Variabile de Intrare (elemente de risc)	Evaluarea Amenințărilor (pentru toate cele șase canale de VASP)
Natura și Profilul VA	Anonimitate/pseudonimitate	Foarte Înalt
	Transfer P2P și portabilitate transfrontalieră	Înalt
	Absența contactului „face-to-face”	Înalt
	Trasabilitate	Înalt
	Viteză de transfer	Înalt
Accesibilitate pentru Infractori	„Mining” ilicit	Foarte Înalt
	Colectare de fonduri	Înalt
	Transfer de fonduri	Înalt
	Acces la „Dark web”	Foarte Înalt
	Utilizarea fondurilor	Mediu
Sursa de Finanțare VA	Bancă sau card ca sursă de finanțare VA	Mediu
	Operațiuni cu numerar, bunuri de valoare (<i>cash transfers, valuable in-kind goods</i>)	Înalt
	Utilizarea monedei virtuale	Înalt
Caracteristici Operaționale ale VA	Reglementat	N/A
	Nereglementat	Mediu
	Mediu centralizat (Centralized environment)	Scăzut
	Mediu descentralizat (Decentralized environment)	Înalt

64 <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/MethodsandTrends/NationalMoneyLaunderingandTerroristFinancingRiskAssessment.html>

Variabile Intermediare	Variabile de Intrare (elemente de risc)	Evaluarea Amenințărilor (pentru toate cele șase canale de VASP)
Facilitarea Activităților Infractionale	Evaziune fiscală	Înalt
	Finanțarea terorismului	Mediu
	Deghizarea veniturilor ilicite prin VA nereglementate	Înalt
	Dificultăți în urmărire și sechestrare	Înalt
	Ocolirea controlului valutar (Circumvent exchange control)	Înalt
Impactul Economic	Economia subterană - impactul asupra politicii monetare a țării	Înalt
	Permite integrarea completă cu piața serviciilor financiare	Mediu
	Interzicerea oricărei interacțiuni între instituțiile financiare și piața VA	Înalt

Tabel 17: Canale și activități VASP evaluate

Tip VASP	Tip serviciu	Sub-tip (Canale)
FURNIZORI DE PORTOFELE DIGITALE	Servicii de Custodie	Hot Wallet (Portofel Fierbinte)
	Servicii Non-Custodie	Cold Wallet (Portofel Rece)
FURNIZORI DE SERVICII DE SCHIMB VA	Servicii de Transfer	P2P
	Servicii de Conversie	Fiat-to-VA
		VA-to-Fiat
FURNIZORI DE SERVICII DE INVESTIȚII	Produse Emergente	Servicii de Crypto Escrow

7.1.1. Natura și profilul VA

Figura 27: Natura și profilul VA – sumarul elementelor de risc

Foarte Înalt	• Anonimitate/Pseudonimitate
Înalt	• Transfer P2P și portabilitate transfrontalieră
Înalt	• Absența contactului „face-to-face”
Înalt	• Trasabilitate
Înalt	• Viteză de transfer

a. Anonimitate și pseudonimitate (Foarte înalt) – Riscul inerent al anonimității și pseudonimității în operațiunile cu VA reprezintă o îngrijorare semnificativă, mai ales în contextul Republicii Moldova. Lipsa unei legislații specifice și a unui mecanism de supraveghere a VASP amplifică semnificativ amenințările legate de SB/FT. Deși recent au fost adoptate amendamente la Legea AML/CFT nr. 308/2017, domeniul de reglementare rămâne limitat, concentrându-se în principal pe interzicerea activităților VASP locale și restricționarea interacțiunilor cu VASP autorizate în alte state, sub condiții stricte, cum ar fi permiterea tranzacțiilor legate de VA doar prin conturi „speciale”. Reticența băncilor autohtone de a facilita tranzacții care implică VASP străine determină mutarea activității în zone mai puțin

supravegheate, unde riscurile asociate anonimității și pseudonimității se intensifică.

b. Transfer P2P și portabilitate transfrontalieră (Înalt) – VA au capacitatea inerentă de a facilita tranzacții transfrontaliere rapide, anonime și, în mare măsură nereglementate. Această caracteristică, combinată cu infrastructura de reglementare limitată a Republicii Moldova și lipsa unei supravegheri cuprinzătoare, crește semnificativ riscul de SB/FT. Datorită naturii descentralizate și globale a VA, criminalii, inclusiv cei proveniți din jurisdicții cu risc sporit, pot ocoli canalele financiare tradiționale și evita monitorizarea acestora. Vulnerabilitatea sistemului financiar al Moldovei este accentuată de lipsa VASP reglementați și supravegheați la nivel național, precum și de absența unui control asupra activităților VASP străine pe teritoriul Republicii Moldova.

Raportul „Geography of Cryptocurrency 2023”, realizat de Chainalysis, plasează Moldova pe locul 77 din 155 de țări în ceea ce privește volumele de tranzacții pe platformele de schimb peer-to-peer⁶⁵, indicând o activitate P2P care nu ar trebui neglijată. **Acest volum de tranzacții transfrontaliere P2P crește riscurile de SB/FT și creează oportunități pentru proliferarea activităților ilegale, precum atacurile ransomware, prin intermediul transferurilor descentralizate.** Potențialul ca transferurile P2P să treacă neobservate rămâne deosebit de ridicat, deoarece aceste tranzacții au loc frecvent pe platforme descentralizate aflate în afara jurisdicției Republicii Moldova. În plus, accesul informal al utilizatorilor moldoveni la active virtuale prin intermediul VASP străine complică aplicarea reglementărilor, îngreunând procesul de urmărire, monitorizare și supraveghere a acestor tranzacții P2P.

c. Absența contactului „face-to-face” (Înalt) - Nivelul de risc asociat lipsei controlului „face-to-face” în cazul tranzacțiilor cu VA/VASP este evaluat ca fiind înalt în Republica Moldova. Această concluzie se bazează pe mai mulți factori, inclusiv anonimitatea sau pseudonimitatea inerentă a tranzacțiilor cu VA. Riscul este deosebit de pronunțat în schimburile peer-to-peer (P2P), care operează cu o supraveghere reglementară minimă, ceea ce face dificilă identificarea și verificarea identității părților implicate. Un astfel de mediu favorizează tranzacțiile cu persoane sau entități cu risc sporit și facilitează transferurile anonime, precum și finanțările prin terți realizate prin intermediul platformelor virtuale.

În Republica Moldova, acest risc este amplificat de volumul mare de tranzacții cu VA desfășurate în cadrul economiei „subterane”, care ocolește sistemele financiare formale și, adesea, scapă de sub supravegherea reglementară. Această activitate nereglementată limitează capacitatea autorităților de a monitoriza tranzacțiile și de a implementa standardele AML/CFT, inclusiv proceduri KYC, lăsând lacune semnificative în supraveghere. Drept urmare, activitățile legate de VA în Moldova reprezintă o preocupare din ce în ce mai mare în ceea ce privește amenințările de SB/FT.

d. Trasabilitate (Înalt) – Interzicerea operațiunilor VASP autohtone și absența unui cadru de reglementare fac ca activele VA să fie accesibile în principal prin intermediul VASP străine sau al platformelor nereglementate, unde nu se poate asigura conformitatea cu standardele Moldovei privind SB/FT. Deși tehnologia blockchain permite un anumit grad de transparență a tranzacțiilor, aceste limitări – interdicția VASP la nivel național și lipsa unor reglementări, precum cea a UE privind „regula de călătorie” („travel rule”), care stabilește informațiile minime ce trebuie să însoțească o tranzacție cu VA – împiedică identificarea reală a părților implicate în tranzacții. În plus, lipsa resurselor tehnologice și supravegherea limitată în acest domeniu complică semnificativ capacitatea statului de a monitoriza și urmări eficient tranzacțiile cu active virtuale.

Proximitatea Moldovei față de zonele de conflict amplifică riscurile, expunând țara la amenințări regionale, precum finanțarea ilicită și criminalitatea organizată. VA amplifică aceste riscuri prin tranzacții transfrontaliere și pseudonime, care sunt dificil de urmărit fără cooperare internațională. Lipsa unor instrumente adecvate de trasabilitate complică și mai mult această situație.

În plus, organele de aplicare a legii din Republica Moldova dispun de un acces limitat la instrumente avansate de analiză și investigare pe blockchain, precum și la expertiză specializată (*așa cum se evidențiază în Secțiunea 4.1.*). Această limitare reduce abilitatea de a urmări originea și mișcarea fondurilor, mai ales în contextul utilizării tot mai frecvente a metodelor de disimulare, cum ar fi portofelele care sporesc confidențialitatea și protocoalele DeFi.

e. Viteza de transfer (Înalt) – Tehnologia blockchain facilitează transferuri aproape instantanee de fonduri peste granițe, evitând mecanismele tradiționale de supraveghere financiară. Această capacitate de a transfera rapid și fără întârzieri semnificative volume mari de valoare este deosebit de atractivă pentru infractorii care urmăresc relocarea rapidă a fondurilor ilicite. În cazul Republicii Moldova, unde cadrul de reglementare și instrumentele tehnologice pentru supravegherea VA sunt insuficient dezvoltate, viteza înaltă a acestor tranzacții complică identificarea și urmărirea activităților criminale suspecte de către autorități.

⁶⁵ <https://www.chainalysis.com/wp-content/uploads/2024/06/the-2023-geography-of-cryptocurrency-report-release.pdf>

7.1.2. Accesibilitate pentru infractori

Figura 28: Accesibilitate pentru infractori – sumarul elementelor de risc

Foarte Înalt	• „Mining” ilicit
Înalt	• Colectare de fonduri
Înalt	• Transfer de fonduri
Foarte Înalt	• Acces la „Dark web”
Mediu	• Utilizarea fondurilor

a. „Mining” ilicit (Foarte înalt) - Activitatea de minerit a criptomonedelor în regiunea separatistă Transnistria reprezintă un risc foarte înalt pentru securitatea națională a Republicii Moldova. Începând cu 2018, Transnistria a devenit tot mai activă în domeniul mineritului de criptomonede, beneficiind de subvenții pentru energie și de suportul autorităților neconstituționale. Acest mediu permite desfășurarea unor operațiuni de minerit la scară largă, cu un nivel redus de transparență.

VA generate în această regiune prezintă riscuri semnificative atunci când sunt direcționate pe piața neagră sau integrate în economia formală prin VASP autorizate. O astfel de integrare poate facilita activitățile de SB/FT, mascând sursa ilegală a acestor active. Lipsa unei supravegheri eficiente face dificilă monitorizarea acestor fluxuri, sporind riscul utilizării acestora pentru activități ilicite și amenințând securitatea economică de pe ambele maluri ale râului Nistru.

Activitatea de minerit nereglementată și necontrolată de către autoritățile constituționale nu doar că funcționează în afara oricărei supravegheri legale, dar dispune de capacitatea de a genera fonduri substanțiale, care pot fi utilizate pentru finanțarea unor activități ilicite, precum SB/FT. Având în vedere potențialul acestor operațiuni de a susține financiar activități ilicite și ușurința cu care activele obținute ilegal pot pătrunde în economia formală, nivelul de risc asociat mineritului ilicit este evaluat ca fiind **foarte înalt**.

b. Colectare de fonduri (Înalt) – VA prezintă un risc inerent datorită potențialului lor de a fi utilizate în finanțarea terorismului. Deși reprezintă o proporție mică din totalul tranzacțiilor ilicite din ecosistemul VA, conform unui raport Chainalysis din 2024⁶⁶, utilizarea lor de către organizațiile teroriste devine o îngrijorare tot mai mare. Capacitatea acestor active de a facilita transferuri anonime le face atrăgătoare pentru finanțarea ilicită, în special pentru grupurile care încearcă să evite mecanismele tradiționale de supraveghere financiară. Natura nereglementată a VA le sporește atractivitatea pentru finanțarea discretă a activităților teroriste, permițând susținătorilor să contribuie cu fonduri fără a-și dezvălui identitatea.

Anumite tipuri de VA, în special cele care se concentrează pe confidențialitate și anonimitate, pot fi exploatate de grupurile teroriste datorită naturii lor descentralizate și lipsei de reglementare. VA axate pe confidențialitate, cum ar fi Monero, și platformele de schimb nereglementate sunt deosebit de atractive. Aceste active permit grupurilor teroriste să colecteze și să transfere fonduri fără a dezvălui identitatea participanților, sporindu-le capacitatea de a mobiliza resurse financiare fără a atrage atenția. Poziția geografică a Republicii Moldova, în imediata vecinătate a conflictelor militare din regiune, precum și vulnerabilitățile interne, în special cele legate de regiunea transnistreană, amplifică riscurile pentru activitățile ilicite, inclusiv de SB/FT facilitate de VA.

c. Transfer de fonduri (Înalt) - Având în vedere natura transfrontalieră a majorității VA și absența unui cadru de reglementare adecvat pentru VA/VASP în Republica Moldova, riscul transferurilor de fonduri către și dinspre jurisdicții nereglementate este ridicat. Anonimitatea caracteristică anumitor VA, combinată cu ușurința transferurilor, le fac deosebit de atractive și vulnerabile la exploatarea de către rețele infracționale.

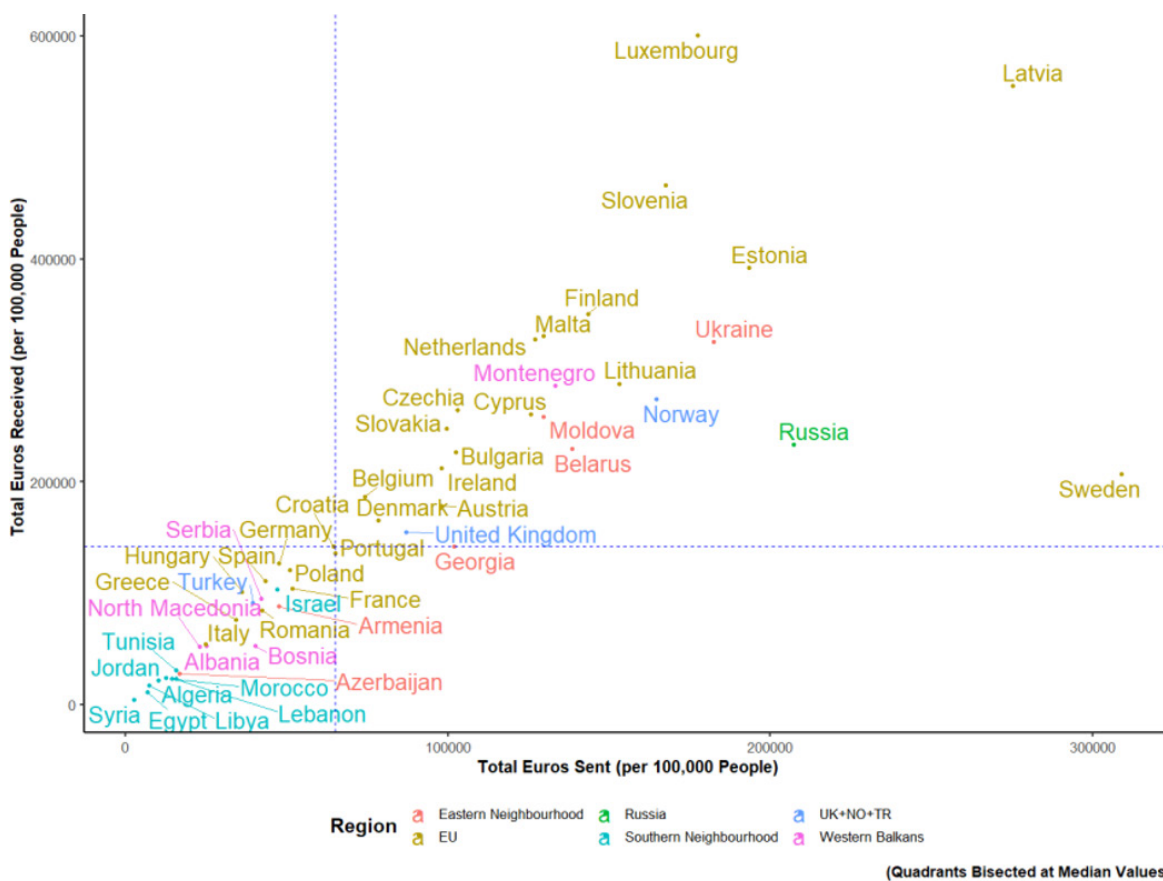
Deși nu există monede stabile „stablecoins” emise local, cele susținute de dolarul american sunt utilizate frecvent pentru transferuri de fonduri în Republica Moldova. Acest aspect generează îngrijorări, deoarece aceste active, susținute de rezerve fiat, pot reprezenta o portiță prin care fonduri de origine ilicită pot fi folosite în tranzacții fără o supraveghere adecvată. Riscul devine și mai pronunțat în cazul operatorilor de stablecoins neautorizați din alte jurisdicții, care funcționează sub un nivel minim de reglementare, sporind vulnerabilitatea lor la utilizări abuzive.

66 <https://www.chainalysis.com/wp-content/uploads/2024/06/the-2024-crypto-crime-report-release.pdf>

d. Acces la „Dark web” (Foarte înalt) – Dark web-ul oferă un mediu de tranzacționare semi-anonim, în care tranzacțiile sunt dificil de urmărit și de asociat cu identități reale. Fiind mediul de plată preferat pentru VA, utilizatorii beneficiază de anonimitatea combinată a criptomonedelor și a rețelelor criptate, ceea ce complică semnificativ eforturile autorităților de a monitoriza și contracara fluxurile financiare ilegale.

Mai multe exemple la nivel global evidențiază accesibilitatea și atractivitatea canalelor dark web pentru activități ilegale. De exemplu, confiscarea a 3,36 miliarde USD în Bitcoin de către Departamentul de Justiție al SUA în 2022, proveniți din piața darknet Silk Road⁶⁷, ilustrează dependența dark web-ului de activele virtuale pentru tranzacții ilicite. În plus, Raportul din 2023 al Centrului European de Monitorizare a Drogurilor și Dependenței de Droguri (EMCDDA) a clasat Republica Moldova pe locul al doilea ca venituri generate pe darknet între țările din Vecinătatea Estică, cu o implicare totală (recepționat/expediat) estimată pe piețele darknet de aproximativ 387.770 EUR (per 100 000 persoane) între aprilie 2019 și iunie 2021⁶⁸. **Această statistică subliniază expunerea ridicată a Moldovei la infracțiuni financiare facilitate prin dark web**, vulnerabilitate amplificată de reglementările insuficiente și de proximitatea semnificativă față de zonele cu risc ridicat, ceea ce sporește atât accesibilitatea, cât și atractivitatea piețelor darknet.

Figura 29: Expunerea țărilor la fluxurile financiare generate în DNM

Sursa: Centrul European de Monitorizare a Drogurilor și a Dependenței de Droguri⁶⁹

e. Utilizarea fondurilor (Mediu) - Riscul asociat utilizării fondurilor în ecosistemele de VA a fost evaluat ca fiind mediu. Datorită accesibilității sectorului VA/VASP, actorii iliciți pot integra cu ușurință venituri de origine ilicită în ecosistemele VA, profitând și de lipsa unui cadru de reglementare solid. Odată ce fondurile ilicite ajung în ecosistemul VA, ele pot fi utilizate pentru cheltuieli atât legale, cât și pentru activități ilegale, ceea ce complică identificarea originii acestora. Procesul de urmărire devine și mai dificil datorită posibilității de a converti rapid activele virtuale în monedă fiat, bunuri sau servicii.

Deși Republica Moldova aplică anumite restricții asupra tranzacțiilor efectuate prin VASP autorizați în alte state, operatorii globali de VASP oferă carduri asociate cu criptomonede, cum ar fi cele susținute de VISA sau Mastercard. Aceste carduri permit utilizarea fondurilor fără obstacole la nivel global, inclusiv pe teritoriul Moldovei, ocolind astfel

67 <https://www.occrp.org/en/news/us-doj-announces-historic-336b-crypto-seizure>

68 https://www.euda.europa.eu/drugs-library/cryptocurrencies-and-drugs-analysis-cryptocurrency-use-darknet-markets-eu-and-neighbouring-countries_en

69 https://www.euda.europa.eu/drugs-library/cryptocurrencies-and-drugs-analysis-cryptocurrency-use-darknet-markets-eu-and-neighbouring-countries_en

restricțiile existente pentru tranzacțiile legate de VA. Acest nivel ridicat de accesibilitate și flexibilitate în utilizarea fondurilor creează un mediu favorabil pentru SB și utilizarea abuzivă, sporind riscul asociat.

7.1.3. Sursa de finanțare VA

Figura 30: Sursa de finanțare VA – sumarul elementelor de risc

Mediu	• Bancă sau card ca sursă de finanțare VA
Înalt	• Transferuri de numerar, bunuri de valoare (cash transfers, valuable in-kind goods)
Înalt	• Utilizarea monedei virtuale de tip „stablecoin”

a. Bancă sau card ca sursă de finanțare VA (Mediu) – În Republica Moldova, nivelul de risc asociat finanțării VA prin intermediul instituțiilor bancare sau al cardurilor este relativ mediu-scăzut, în principal datorită restricțiilor legislative care, în prezent, interzic prestarea serviciilor privind VA pe teritoriul țării și impun condiții și limitări stricte asupra tranzacțiilor prin VASP autorizate în alte state. Băncile și furnizorii de servicii de plată (PSP) din Moldova sunt supuși cerințelor de reglementare, care limitează semnificativ posibilitatea clienților de a depune sau retrage fonduri din portofelele deținute în VASP străine, reducând astfel atractivitatea acestui canal formal pentru activități de finanțare ilicită.

Deși riscul general este redus, Moldova prezintă riscuri reziduale, în special din cauza potențialului de mascare a scopului tranzacțiilor de către titularii de conturi bancare (*așa cum este explicat* în Secțiunea 5.2.2. P2P trading *cu Criptomonedă*). În absența unui cadru local de reglementare pentru VA, activitatea VASP autorizate în alte state presupune anumite riscuri reziduale legate de activități ilicite nedetectate, inclusiv prin utilizarea portofelelor descentralizate. Totuși, piața limitată de VA din Moldova și absența VASP locale contribuie la o expunere redusă la riscuri în acest sens.

b. Transferuri de numerar, bunuri de valoare (Cash transfers, valuable in-kind goods) (Înalt) – Interdicția serviciilor VASP pe teritoriul Republicii Moldova, implementată în 2023, a dus, neintenționat, la o expansiune rapidă a activităților subterane legate de VA. Platformele nereglementate, în special cele care operează pe canale de comunicare criptate, au devenit tot mai frecvente, facilitând tranzacții care sunt, în mare parte, invizibile pentru autoritățile de reglementare. Această piață informală permite desfășurarea unei game variate de activități, inclusiv achiziționarea de bunuri și servicii cu criptomonede, creând un mediu propice pentru activități financiare ilicite, precum SB/FT (*mai multe detalii în Secțiunea 5.2*).

Utilizarea numerarului și a bunurilor de valoare ca surse de finanțare pentru tranzacțiile cu VA amplifică riscul, având în vedere lipsa de trasabilitate a acestor metode. Creșterea activităților ilegale care implică schimburi de VA – în principal Tether (USDT) pentru monedă fiat – este semnificativă, tranzacțiile atingând sume considerabile. Astfel de schimburi funcționează adesea prin intermediul unor persoane de încredere sau curieri care transportă fonduri, eludând controalele de supraveghere. Acest model operațional oferă anonimătatea părților implicate, ceea ce face dificil pentru autorități să monitorizeze sau să intervină eficient (*detalii în Secțiunea 5.2.3*).

c. Utilizarea monedei virtuale de tip „stablecoin” (Înalt) – Deși în Republica Moldova nu există emisii, lansări sau utilizări formale de „stablecoins”, în principal datorită legislației restrictive și a lipsei de VASP autorizate, în ultima perioadă se observă o amenințare tot mai evidentă din partea canalelor subterane, unde monedele VA de tip „stablecoins” și cele orientate spre confidențialitate pot fi achiziționate în cantități mari în scopuri ilicite (*Secțiunea 5.2.3*).

Datele statistice privind criptomonedele sechestrate (*prezentate în Tabelul 10*) indică prezența „stablecoins” și a altor tipuri de VA cu caracteristici puternice de confidențialitate. Aceste constatări evidențiază două riscuri principale: pe de o parte, monedele de tip „stablecoins”, datorită stabilității prețului și utilizării globale, pot facilita transferuri discrete, iar pe de altă parte, activele virtuale cu tehnologie „zero-proof” oferă un grad ridicat de anonimitate. Această combinație amplifică riscul de exploatare criminală a VA/VASP în Republica Moldova, mai ales în contextul unei capacități limitate de reglementare și monitorizare a acestor active. Prin urmare, utilizarea VA ar trebui evaluată ca având un risc ridicat pentru activități de SB/FT în lipsa unor mecanisme stricte de reglementare și supraveghere.

7.1.4. Caracteristici operaționale ale VA

Figura 31: Caracteristici operaționale ale VA – sumarul elementelor de risc

N/A	• Reglementat
Mediu	• Nereglementat
Scăzut	• Mediu centralizat
Înalt	• Mediu descentralizat

a. Reglementat (Nu se aplică) – În prezent, Republica Moldova nu dispune de un cadru de reglementare pentru VA, prin urmare acest element este inaplicabil.

b. Nereglementat (Mediu) – Cadru juridic din Republica Moldova este în principal restrictiv în privința VA/VASP, vizând interzicerea activităților VASP pe teritoriul țării și limitarea interacțiunilor cu VASP autorizate în alte state. În prezent, legislația se bazează, în mare parte, pe prevederile generale ale cadrului juridic AML/CFT existent (Legea AML/CFT nr. 308/2017), actualizat pentru a proteja sistemul financiar bancar și nebanca de utilizarea tot mai activă a VA. Cu toate acestea, nu există o reglementare specifică, un regim de licențiere sau un mecanism specific de supraveghere a VASP.

c. Mediu centralizat („Centralized Environment”) (Scăzut) – Mediul centralizat presupune că tranzacțiile au loc într-un ecosistem controlat, cum ar fi o platformă de schimb de criptomonede sau un nod financiar conectat la sistemul financiar tradițional, unde activitățile sunt, de regulă, urmărite și gestionate în conformitate cu un cadru de reglementare. Conform datelor colectate prin chestionare de la sectorul privat (*Secțiunile 4.3.1 și 4.3.2*), între 2021 și 2024, majoritatea tranzacțiilor cu active virtuale facilitate prin băncile și PSP-urile din Moldova au fost direcționate către platforme centralizate de schimb de criptomonede din afara țării.

În plus, potrivit Raportului Chainalysis 2024 Crypto Adoption Index (*detaaliat în Capitolul 3*), Moldova ocupă locul 37 din 151 de țări în ceea ce privește valoarea tranzacțiilor realizate prin servicii centralizate, ceea ce indică o utilizare relativ ridicată a acestor platforme pentru servicii și tranzacții cu criptomonede. Această dependență de platformele centralizate, care implementează, de obicei, un anumit nivel de mecanisme de conformitate, contribuie la un nivel relativ mai scăzut de risc. Aceste mecanisme, chiar dacă sunt variabile, sprijină trasabilitatea tranzacțiilor și aderarea la anumite standarde AML.

d. Mediu descentralizat („Decentralized Finance” sau DeFi) (Înalt) – DeFi reprezintă un ecosistem financiar conceput pentru a minimiza sau elimina necesitatea intermediarilor în tranzacții, utilizând rețele informatice descentralizate. Sistemul funcționează independent de instituțiile tradiționale și este alimentat de contracte inteligente pentru o operare fără întreruperi.

Creșterea rapidă a tranzacțiilor de împrumut DeFi (DeFi lending) în Republica Moldova, raportată de Indexul de Adoptare a Criptomonedelor 2024 al Chainalysis, evidențiază o mișcare către activitățile financiare descentralizate. Între iulie 2023 și iunie 2024, țara a înregistrat o creștere explozivă a tranzacțiilor de împrumut DeFi comparativ cu perioada anterioară (iulie 2022 – iunie 2023). În pofida acestei creșteri rapide, dimensiunea relativ mică a pieței din Moldova face ca intrările de criptomonede în platformele DeFi de împrumuturi să reprezinte doar o fracțiune modestă din totalul regional. **Totuși, această tendință poate indica un mediu în evoluție, cu riscuri potențiale, care necesită o analiză detaliată.** Anterior (*Secțiunea 5.2.1*), am evidențiat exemple de servicii din economia subterană, care operează activ pe platforme de mesagerie criptată, precum Telegram. Aceste servicii oferă o gamă variată de opțiuni, inclusiv servicii de escrow pentru criptomonede, care funcționează autonom prin intermediul chatbot-urilor. Aceste servicii de escrow pentru criptomonede pot fi considerate parte a ecosistemului DeFi, deoarece funcționează ca intermediari în securizarea tranzacțiilor dintre părți. În general, acest proces implică păstrarea criptomonedelor într-un contract inteligent („smart contract”) până la îndeplinirea tuturor condițiilor specificate ale tranzacției.

7.1.5. Facilitarea activităților infraționale

Figura 32: Facilitarea activităților infraționale – sumarul elementelor de risc

Înalt	• Evaziune fiscală
Mediu	• Finanțarea terorismului
Înalt	• Deghizarea veniturilor ilicite prin VA nereglementate
Înalt	• Dificultăți în urmărire și sechestrare
Înalt	• Ocolirea controlului valutar

a. Evaziune fiscală (Înalt) – FATF/GAFI a subliniat că VA reprezintă un risc emergent pentru activități de SB/FT, iar evaziunea fiscală este o problemă frecvent asociată. Structura VA, care funcționează de obicei în afara sistemelor financiare și de reglementare tradiționale, le face atrăgătoare pentru cei care încearcă să evite plata impozitelor. Această preocupare este deosebit de relevantă pentru Republica Moldova, unde capacitatea de monitorizare și aplicare a legii poate fi afectată de dimensiunea mare a economiei informale, precum și de lipsa reglementărilor și a supravegherii specifice asupra VA/VASP.

Legislația fiscală din Republica Moldova nu precizează explicit dacă veniturile obținute din criptomonede sunt impozabile sau neimpozabile. Totuși, criptomonedele sunt tratate drept o proprietate (activ) a persoanei fizice care le deține. Veniturile obținute din investiții financiare în criptomonede sunt clasificate, conform legislației fiscale, drept venituri din investiții de capital și active financiare. În conformitate cu Articolul 14 alin. (1) lit. b) și lit. c) din Codul fiscal, aceste venituri sunt supuse impozitului pe venit⁷⁰.

Totodată, Serviciul Fiscal de Stat a oferit clarificări⁷¹ conform cărora venitul obținut de o persoană fizică rezidentă în Republica Moldova din vânzarea criptomonedelor este considerat venit impozabil, criptomonedele fiind clasificate în categoria activelor de capital. Conform articolului 40, alineatul (7) din Codul fiscal, suma impozabilă a creșterii de capital într-o perioadă fiscală este egală cu 50% din suma excedentară a creșterii de capital recunoscute, care depășește orice pierderi de capital suportate în acea perioadă. Dimensiunea creșterii sau pierderii de capital din vânzarea, schimbul sau alte forme de înstrăinare a activelor de capital se calculează ca diferența dintre suma obținută (venitul realizat) și baza valorică a acestor active.

Indicatori ai conformării fiscale și posibile practici de evaziune: Conform rezultatelor chestionarelor prezentate în Secțiunea 4.1, în perioada 2021–2023, un număr de 81 de persoane fizice rezidente au declarat voluntar venituri generate din VA, însumând 8,36 milioane MDL. După cum se observă în Figura 11, în anul 2023 s-a înregistrat o scădere semnificativă a numărului de declarații comparativ cu 2022, de la 56 la doar o declarație. Această scădere abruptă ar putea fi atribuită măsurilor restrictive impuse VA/VASP, care, cel mai probabil, au descurajat raportarea voluntară a veniturilor.

Având în vedere ambiguitățile cadrului legislativ, raportarea voluntară sporadică și scăderea considerabilă a numărului de declarații, riscul facilitării evaziunii fiscale prin VA/VASP este evaluat ca fiind înalt. Actualele limitări legislative, alături de tendințele comportamentale ale contribuabililor, evidențiază necesitatea unei supravegheri mai riguroase și a unor reglementări clare pentru a reduce aceste riscuri.

b. Finanțarea terorismului (Mediu) – Deși în Republica Moldova nu au fost detectate cazuri specifice de finanțare a terorismului prin VA sau alte mijloace, poziția geopolitică unică a țării amplifică riscurile asociate. Regiunea separatistă Transnistria și proximitatea Moldovei față de zone de conflict, în special războiul din Ucraina, generează preocupări privind posibila utilizare a VA pentru finanțarea terorismului. Evaluarea Națională a Riscurilor din 2022 a identificat Moldova ca o posibilă zonă de tranzit pentru luptătorii teroriști străini, iar controlul limitat al frontierei în anumite regiuni crește vulnerabilitatea la astfel de activități.

Per ansamblu, riscul asociat FT prin VA/VASP în Moldova este evaluat ca fiind mediu, reflectând echilibrul între lipsa cazurilor detectate și expunerea potențială cauzată de factori geopolitici și reglementari. Deși au fost implementate

70 https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=134161&lang=ro

71 <https://sfs.md/ro/ordinele-de-baze-de-date-de-generalizare/1063>

măsurile de prevenție, caracteristicile inerente ale VA - precum anonimitatea, viteza și scalabilitatea - alături de vulnerabilitățile specifice regiunii, continuă să prezinte provocări majore în combaterea eficientă a FT prin acest canal.

c. Deghizarea veniturilor ilicite prin VA nereglementate (Înalt) – Deși Republica Moldova are reglementări stricte care limitează operațiunile VASP interne și controlează riguros interacțiunile cu VASP străine autorizate, riscul persistă datorită canalelor alternative în afara sectorului financiar formal. Infracțorii care doresc să mascheze originea veniturilor din activități ilicite pot ocoli aceste restricții formale, folosind sectorul informal pentru achiziționarea VA prin tranzacții în numerar. Odată obținute, aceste active pot fi transferate cu ușurință către servicii VASP nereglementate pentru procesul de spălare (mixare și stratificare).

Tehnici precum utilizarea mixerelor, tumblerselor și „chain hopping”-ului între blockchain-uri permit infracțorilor să disimuleze originea fondurilor ilicite. Deși reglementările existente descurajează utilizarea activelor virtuale în cadrul sistemului financiar formal, piața informală bazată pe numerar și accesul facil la servicii VA nereglementate cresc semnificativ riscul, evaluându-l drept înalt. Infracțorii pot exploata aceste canale pentru a desfășura activități de SB prin transferul activelor între jurisdicții și utilizarea unor metode sofisticate pentru a ascunde originea fondurilor.

d. Dificultăți în urmărire și sechestrare (Înalt) – Acest element de risc este în concordanță cu variabila „Trasabilitate” (Secțiunea 7.1.1), evidențiind atât potențialele oportunități, cât și provocările existente în contextul actual. Deși tehnologia blockchain oferă un anumit nivel de transparență a tranzacțiilor, există provocări semnificative din cauza interzicerii serviciilor VASP pe teritoriul țării și a lipsei implementării „regulii de călătorie” („travel rule”), ceea ce complică identificarea reală a părților implicate în tranzacții. Procesul devine și mai dificil în absența instrumentelor avansate de analiză blockchain și cunoștințe specializate, resurse care sunt în prezent insuficiente în cadrul organelor de aplicare a legii din Moldova.

Deși organele de aplicare a legii dispun de autoritatea legală de a urmări, sechestra și confisca VA, acestea se confruntă cu limitări semnificative legate de expertiză, capacități tehnologice și o înțelegere cuprinzătoare a VA și a activităților VASP. Aceste deficiențe în cunoștințele tehnice și resursele disponibile afectează eficiența operațională. Totuși, datele statistice (Tabelul 10) arată o creștere considerabilă a volumului și diversității criptomonedelor sechestrate între 2021 și 2024, evidențiind atât o utilizare crescută a criptomonedelor în activități ilicite, cât și o capacitate îmbunătățită a organelor de aplicare a legii de a investiga, sechestra, confisca, stoca și gestiona aceste active.

Contextul actual evidențiază o situație complexă, în care activitățile infraționale legate de VA continuă să fie facilitate de dificultăți semnificative în trasabilitate și confiscare. Cu toate acestea, există indicii de progres în consolidarea capacităților organelor de aplicare a legii. Această combinație de provocări și progrese situează nivelul de risc între moderat și ridicat, evidențiind necesitatea unor acțiuni țintite pentru îmbunătățirea competențelor, accesului la instrumente specializate și consolidarea cadrului legislativ pentru a sprijini eficient combaterea riscurilor.

e. Ocolirea controlului valutar („Circumvent exchange control”) (Înalt) – VASP subterane neidentificate în Republica Moldova reprezintă o amenințare majoră, deoarece permit evitarea restricțiilor privind fluxurile de capital. Aceste entități facilitează transferuri transfrontaliere care ocolesc sistemele financiare tradiționale, subminând reglementările existente, afectând integritatea financiară și oferind oportunități pentru activități ilicite, inclusiv SB/FT.

7.1.6. Impactul economic

Figura 33: Impactul economic – sumarul elementelor de risc

Înalt	• Economia subterană - impactul asupra politicii monetare a țării
Mediu	• Permite integrarea completă cu piața serviciilor financiare
Înalt	• Interzicerea oricărei interacțiuni între instituțiile financiare și piața VA

a. Economia subterană – impactul asupra politicii monetare a țării (Înalt) – Lipsa unui cadru de reglementare adecvat și a unor mecanisme eficiente de supraveghere favorizează utilizarea tot mai frecventă a VA pe bază peer-to-peer (P2P), contribuind astfel la eludarea obligațiilor fiscale. Într-un astfel de mediu nereglementat, o parte a economiei operează în afara sistemului monetar tradițional, slăbind controlul statului asupra operațiunilor financiare.

VASP constituie o preocupare majoră, mai ales în țările cu o economie informală extinsă. După cum se descrie în Secțiunea 5.2, interdicția serviciilor VASP din 2023, a dus la o expansiune rapidă a activităților subterane în sectorul VA.

Platforme nereglementate, care utilizează frecvent canale criptate, permit tranzacții cu VA care scapă de sub controlul reglementar. În acest context, Moldova riscă să devină un punct de atracție pentru activități criminale dacă serviciile VA continuă să opereze fără un sistem de licențiere și supraveghere adecvat. Lipsa reglementării și a supravegherii eficiente a VASP le transformă în canale propice pentru spălarea de bani și alte infracțiuni financiare, amplificând astfel influența economiei subterane.

b. Permitearea integrării complete cu piața serviciilor financiare (Mediu) – Impactul economic al integrării complete a VA/VASP în piața serviciilor financiare este evaluat ca fiind de nivel mediu. Deși există riscuri asociate cu utilizarea abuzivă a acestor active, în prezent, ele sunt contrabalansate de integrarea limitată a VA în sectorul financiar și de reglementările restrictive în vigoare. Lipsa evaluărilor cuprinzătoare ale riscurilor realizate de instituțiile financiare evidențiază domenii ce necesită îmbunătățiri, subliniind astfel importanța dezvoltării unor mecanisme mai robuste de gestionare a riscurilor și a sistemelor de monitorizare (*detalii suplimentare sunt prezentate în Secțiunea 4.3.1 „Sectorul bancar” și 4.3.2 „Rezultatele sondajului privind PSP-urile”*).

c. Interzicerea oricărei interacțiuni între instituțiile financiare și piața VA (Înalt) - În prezent, cadrul de reglementare din Republica Moldova rămâne restrictiv, concentrându-se în principal pe interzicerea activităților VASP pe teritoriul țării și pe limitarea interacțiunilor cu VASP autorizate în alte state.

Evaluarea generală a amenințărilor

Analiza amenințărilor s-a bazat pe date colectate din chestionare realizate cu organele de aplicare a legii, autoritățile de reglementare și entitățile raportoare din sectorul bancar și PSP, precum și pe o revizuire detaliată a legislației naționale, a rapoartelor internaționale și a tipologiilor emergente. De asemenea, s-a examinat modul în care sectoarele formale și informale din Republica Moldova pot interacționa (direct sau/și indirect) cu VA/VASP și s-a evaluat nivelul amenințărilor de SB/FT generate de aceste interacțiuni.

Analiza s-a bazat pe evaluarea fiecărei variabile de intrare, contribuind la înțelegerea variabilelor intermediare în cadrul celor șase canale relevante de VASP și la determinarea gradului de expunere la risc pentru fiecare dintre acestea. Evaluarea a luat în considerare caracteristicile specifice ale VA și a analizat modul în care diferitele tipuri de VASP din ecosistemul VA pot fi utilizate pentru săvârșirea infracțiunilor de SB/FT și celor predicate.

Mai jos este prezentată clasificarea amenințărilor de SB/FT atribuită fiecăruia dintre canalele de VASP identificate:

Tabel 18: Clasificarea amenințărilor de SB/FT pentru diferite canale VASP

Tip VASP	Tip servicii	Sub-tip (Canale)	Nivelul de amenințare
FURNIZORI DE PORTOFELE DIGITALE	Servicii de Custodie	Hot Wallet (Portofel Fierbinte)	Înalt
	Servicii Non-Custodie	Cold Wallet (Portofel Rece)	Înalt
FURNIZORI DE SERVICII DE SCHIMB VA	Servicii de Transfer	P2P	Înalt
	Servicii de Conversie	Fiat-to-Virtual	Înalt
		Virtual-to-Fiat	Înalt
FURNIZORI DE SERVICII DE INVESTIȚII	Produse Emergente	Servicii Crypto Escrow	Înalt
Nivelul general de amenințare SB/FT asociat VA/VASP			Înalt

Tabelul de mai sus indică faptul că toate cele șase canale VASP — *Portofel fierbinte, Portofel rece, P2P, Fiat-în-Virtual, Virtual-în-Fiat și Servicii Crypto Escrow* — prezintă un **nivel înalt de risc**. Acest risc este atribuit în principal expunerii semnificative la amenințările de SB/FT, absenței unui cadru de reglementare al sectorului VA/VASP și utilizării tot mai frecvente a acestor canale în activități ilicite.

7.2. Evaluarea vulnerabilităților inerente de SB/FT

Această secțiune prezintă analiza vulnerabilităților asociate VA/VASP din Moldova în contextul SB/FT.

Deși în Republica Moldova nu există VASP licențiate sau înregistrate oficial din cauza restricțiilor impuse de cadrul legislativ, ENR a identificat totuși tranzacții și interacțiuni active care implică sistemul financiar formal (bănci și PSP-uri), sectorul informal și canalele VASP străine. Analiza din *Capitolul 5* indică faptul că o parte semnificativă a acestor activități s-a mutat în economia informală.

Aceste interacțiuni demonstrează că, în pofida restricțiilor reglementare, activitățile VA au continuat prin canale alternative. Sectorul bancar și PSP-urile, deși reticente și limitate în implicarea lor directă, au menținut legături indirecte cu VASP străine, în timp ce sectorul informal a devenit un facilitator important al tranzacțiilor VA. Această situație evidențiază complexitatea monitorizării și reglementării VA în Moldova, subliniind provocările cu care se confruntă autoritățile în gestionarea acestor interacțiuni financiare în continuă schimbare.

Tabelul de mai jos oferă un rezumat al expunerii generale la vulnerabilități, bazat pe variabilele de intrare din metodologia Băncii Mondiale, pentru a evalua vulnerabilitățile inerente înainte de implementarea unor controale reglementare sau măsuri de atenuare.

Tabel 19: Expunerea la vulnerabilități – sumar general

Variabile intermediare	Variabile de intrare	Nivel de vulnerabilitate
Produsele & serviciile oferite și tipurile de VA	Licențiat în țară sau în străinătate	Înalt
	Natura, dimensiunea și complexitatea afacerii	Înalt
	Produse și servicii	Înalt
	Metodele de livrare a produselor/serviciilor	Înalt
	Tipuri de clienți	Înalt
	Riscul țării	Înalt
	Instituții care interacționează cu VASP	Înalt
	VA (anonimitate/pseudonimitate)	Înalt
	Efectuarea rapidă a tranzacțiilor	Înalt
	Interacțiunea cu VASP neînregistrați din străinătate	Înalt
Nivelul general de vulnerabilitate		Înalt

Tabel 20: Descrierea variabilelor de intrare pentru evaluarea vulnerabilităților, conform metodologiei Băncii Mondiale

Licențiat în țară sau în străinătate	VASP trebuie să îndeplinească criteriile de licențiere și înregistrare stabilite de autoritățile competente pentru a asigura o supraveghere și monitorizare adecvată. Aceste criterii includ condiții precum desemnarea unui director executiv rezident, menținerea unei prezențe substanțiale a conducerii sau îndeplinirea cerințelor financiare în funcție de dimensiunea și natura activităților lor. Având în vedere natura transfrontalieră a VA și implementarea inegală a standardelor internaționale, VASP-urile care oferă servicii pe plan intern sau internațional trebuie să se înregistreze la autoritatea competentă. În plus, entitățile cu sediul în străinătate, dar care operează pe piața internă, inclusiv cele provenite din țări din Spațiul Economic European (de exemplu, UE), trebuie, de asemenea, să se înregistreze la autoritatea relevantă, indiferent de statutul lor de înregistrare în țara de origine.
Natura, dimensiunea și complexitatea afacerii	Conform metodologiei Băncii Mondiale, natura inerentă a majorității VASP permite transferul rapid de valoare, frecvent cu o supraveghere sau controale limitate. Complexitatea operațiunilor unui VASP poate varia semnificativ; de exemplu, anumite platforme de schimb pot oferi doar o gamă limitată de active virtuale și pot să nu susțină tranzacții cu monedă fiat. Aceste aspecte sunt esențiale de luat în considerare atunci când se evaluează riscurile asociate cu un anumit VASP.

Produce și servicii	Criptomonedele cu anonimitate sporită, serviciile de mixare, „tumblers”, platformele descentralizate și alte produse sau servicii care permit sau facilitează reducerea transparenței și creșterea opacității fluxurilor financiare trebuie luate în considerare atunci când se evaluează riscurile.
Metodele de livrare a produselor/serviciilor	Factorii de risc asociați cu furnizarea de produse, servicii, tranzacții sau canale de VA, în special atunci când activitatea implică tranzacții pseudonime sau anonime, relații comerciale sau tranzacții fără interacțiune directă, și/sau plăți de la terți necunoscuți sau fără legătură. Având în vedere că majoritatea activelor virtuale prezintă una sau mai multe dintre aceste caracteristici, o țară poate concluziona că activitățile care implică active virtuale sunt, prin natura lor, mai riscante din cauza caracteristicilor fundamentale ale produselor, serviciilor, tranzacțiilor sau metodelor lor de livrare.
Tipuri de clienți	VASP este expus unui risc foarte ridicat de implicare a infractorilor și a crimei organizate, fiind considerat atractiv pentru acest tip de clienți datorită transparenței reduse.
Riscul țării	VASP este semnificativ expus jurisdicțiilor cu risc ridicat prin intermediul canalelor de internet, datorită naturii sale transfrontaliere. Platformele de schimb, intermediarii și furnizorii de servicii aferente pot opera în jurisdicții cu cerințe minime sau inexistente în materie de AML/CFT, creând astfel oportunități pentru țări sau persoane de a ocoli potențial sancțiunile internaționale.
Instituții care interacționează cu VASP	VASP sunt expuși altor VASP, precum platformele de schimb și furnizorii de portofele, care pot avea controale insuficiente în ceea ce privește AML/CFT. Serviciile de mixare, platformele de schimb peer-to-peer și alte metode de sporire a anonimității sau de ascundere a fluxului de fonduri ar trebui considerate factori de risc ridicat.
VA (anonimitate / pseudonimitate)	VASP care operează cu active virtuale (VA), dar oferă diferite grade de anonimitate în ceea ce privește identitatea și detaliile tranzacțiilor, intră în conflict direct cu principiile de KYC și CDD, precum și cu cerințele de raportare a tranzacțiilor, ambele fiind componente esențiale ale regimurilor AML/CFT. Serviciile de mixare și alte servicii de ascundere a locației/identității adaugă un nivel suplimentar de anonimitate în deservirea persoanelor nerezidente.
Efectuarea rapidă a tranzacțiilor	VA permit decontarea aproape în timp real a tranzacțiilor transfrontaliere, la un cost mai redus comparativ cu metodele tradiționale. Această caracteristică poate fi deosebit de atractivă pentru grupurile criminale și teroriste globale care caută canale financiare fără frontiere.
Interacțiunea cu VASP neînregistrați din străinătate	Provocări specifice apar atunci când serviciile pentru active virtuale sunt furnizate de VASP nelicențiați din străinătate, care pot fi controlați de infractori sau de entități care nu respectă reglementările. Acești operatori pot valorifica ofertele inițiale de monede (ICO) și pot exploata lipsa de informare a emitenților de tokenuri de valori mobiliare cu privire la obligațiile lor AML/CFT, în special în jurisdicțiile fără cerințe stricte de înregistrare sau cu cadre de reglementare inadecvate.

Rezultatele evaluării vulnerabilităților de SB/FT asociate VA/VASP

În contextul interdicției privind prestarea serviciilor legate de VA pe teritoriul țării și migrării activităților VA/VASP către economia informală, **evaluarea vulnerabilităților pe baza variabilelor de intrare definite de metodologia Băncii Mondiale a necesitat adaptări**. Ca urmare, toate variabilele de intrare au fost clasificate uniform cu un grad înalt de vulnerabilitate. Această clasificare reflectă atât concluziile privind amenințările existente, cât și multiplele provocări cu care se confruntă autoritățile naționale în gestionarea riscurilor asociate VA/VASP. Printre aceste provocări se numără accesul limitat la date complete și fiabile, ceea ce împiedică o evaluare detaliată și precisă a riscurilor; lipsa unui cadru de reglementare bine definit și adaptat pentru VA/VASP; insuficiența instrumentelor tehnologice adecvate, necesare pentru identificarea, urmărirea și analiza tranzacțiilor efectuate prin VA.; deficitul de personal calificat, cu expertiză avansată în domeniul VA și tehnologiilor asociate, ceea ce limitează capacitatea de a răspunde eficient la riscurile emergente. Provocările identificate, alături de trăsăturile distincte ale VA, precum anonimatul și capacitatea de a facilita tranzacții transfrontaliere rapide, contribuie la un nivel de vulnerabilitate înalt.

Acești factori, luați în ansamblu, evidențiază provocările majore în evaluarea precisă a amenințărilor și vulnerabilităților asociate operațiunilor VA nereglementate și informale din

Moldova. În continuare, este prezentată o analiză detaliată a elementelor care contribuie la această situație:

- **Lipsa unui cadru legal cuprinzător:** Un factor major care contribuie la nivelul înalt de vulnerabilitate este absența unui cadru de reglementare cuprinzător pentru VA/VASP în Moldova. Legislația actuală interzice prestarea de servicii VA pe teritoriul țării. Cu toate acestea, entitățile raportoare au permisiunea de a facilita tranzacții pentru clienții rezidenți cu VASP autorizați în alte state, sub condiții operaționale stricte și limitări referitoare la clienți, conturi și alte măsuri de precauție sporită aplicate în realizarea acestor tranzacții.

După cum s-a explicat în *Secțiunea 5.2*, aceste măsuri restrictive, combinate cu reticența băncilor și a PSP-urilor de a facilita accesul clienților la platformele VASP, au dus, în mare măsură, la excluderea tranzacțiilor legate de VA din sistemul financiar formal. Datele din chestionar indică faptul că, până în septembrie 2024, **volumul tranzacțiilor a înregistrat o scădere dramatică, diminuându-se cu 99,86% față de anul 2023.**

În pofida acestor limitări și a reticenței sectorului formal de a acționa ca un „portal” către platformele VASP, evaluarea a relevat date care demonstrează că indivizii continuă să ocolească aceste restricții. Acest lucru se realizează prin utilizarea platformelor de tranzacționare de tip P2P (*Secțiunea 5.2.2*), deschiderea de conturi bancare la instituții financiare din străinătate și interacțiunea cu VASP din economia subterană. Aceste constatări sugerează că, deși măsurile parțiale de reglementare au reușit să reducă semnificativ tranzacțiile legate de VA/VASP prin sectorul formal, ele au avut ca efect colateral stimularea piețelor nereglementate.

- **Instrumente tehnologice și expertiză limitată în cadrul autorităților:** Autoritățile naționale sunt limitate în instrumente tehnologice adecvate, esențiale pentru identificarea, monitorizarea și analiza tranzacțiilor cu active virtuale, în special având în vedere complexitatea și volumul acestora. De asemenea, există un deficit semnificativ de personal calificat, cu expertiză avansată în domeniul activelor virtuale și tehnologiilor conexe, ceea ce reduce capacitatea instituțiilor de a gestiona eficient riscurile emergente. Resursele financiare și materiale limitate îngreunează dezvoltarea unităților specializate și achiziționarea instrumentelor analitice performante, necesare pentru a face față acestor provocări.
- **Caracteristicile unice ale VA:** Activele virtuale prezintă trăsături distincte care generează provocări semnificative pentru autorități. Funcțiile avansate de anonimizare, precum cele oferite de criptomonede Monero și Zcash, alături de utilizarea serviciilor de tip „mixer,” ascund traseele tranzacțiilor, complicând investigațiile și îngreunând urmărirea fluxurilor financiare în cazurile de SB/FT. De asemenea, VA permit transferuri transfrontaliere instantanee, depășind capacitatea autorităților de a monitoriza și intercepta tranzacțiile ilicite, ceea ce complică atât delimitarea jurisdicțională, cât și eforturile de cooperare internațională. Totodată, schimburile descentralizate (DEX) permit realizarea de tranzacții directe între utilizatori, fără implicarea intermediarilor, reducând astfel nivelul de supraveghere și îngreunând aplicarea legislației.
- **Provocări legate de cooperarea internațională:** Datorită caracteristicilor inerente ale VA, cum ar fi anonimatul, pseudonimitatea și posibilitatea efectuării de tranzacții transfrontaliere instantanee, colaborarea internațională este esențială pentru analiza și investigarea activităților suspecte de SB/FT. Cu toate acestea, statutul actual al Republicii Moldova ca non-membru al UE, combinat cu lipsa unui cadru de reglementare specific pentru VA/VASP, generează provocări suplimentare. Structura complexă a VASP și cadrul global în care operează aceștia, **duc la dispersarea datelor esențiale privind tranzacțiile și a informațiilor KYC în diverse jurisdicții**, fiecare având cerințe regulatorii diferite. Drept urmare, operațiunile și controlul datelor legate de clienții cetățeni ai Republicii Moldova **sunt adesea stocate în afara UE, în jurisdicții mai puțin cooperante sau transparente.** Această fragmentare îngreunează procesul de urmărire a tranzacțiilor și identificarea beneficiarilor, creând provocări semnificative pentru autorități în realizarea investigațiilor financiare complete.
- **Factori economici și expansiunea economiei subterane:** Economia Republicii Moldova se bazează într-o măsură semnificativă pe tranzacții în numerar, care sunt, prin natura lor, dificil de urmărit și de impozitat. Această dependență creează vulnerabilități, deoarece VA au potențialul de a servi ca punte pentru integrarea numerarului obținut din activități ilegale în economia formală. Interdicția asupra serviciilor VASP în Moldova, introdusă în 2023, a dus la o expansiune rapidă a activităților subterane legate de VA. Platformele nereglementate, care operează frecvent prin canale de comunicare criptate, au devenit tot mai răspândite, permițând tranzacții care scapă complet de sub supravegherea autorităților. Această piață informală facilitează o gamă largă de activități, inclusiv achiziția de bunuri și servicii prin criptomonede, creând un mediu favorabil pentru activități financiare ilicite, precum SB/FT.

De asemenea, **muncitorii migranți** moldoveni, în special cei angajați în sectorul informal sau neoficial, reprezintă o categorie vulnerabilă care poate fi atrasă la utilizarea VA pentru trimiterea remitențelor. Platformele VASP nereglementate reprezintă o opțiune atractivă pentru migranți datorită cerințelor minime în ceea ce privește procedurile KYC și absenței obligației de a furniza o dovadă clară a provenienței fondurilor (POF). Utilizarea acestor canale le permite să evite barierele impuse de sistemele financiare tradiționale, cum ar fi verificările stricte sau costurile ridicate asociate transferurilor internaționale. Această practică generează riscuri semnificative. Absența unor protocoale stricte de AML/CFT și a unei supravegheri reglementare eficiente face dificilă monitorizarea sursei și destinației fondurilor, deschizând calea pentru exploatarea acestor tranzacții în scopuri ilicite, precum SB/FT. Lipsa transparenței și a cerințelor de conformitate transformă aceste platforme în medii propice pentru activități ilegale, având un impact negativ asupra securității financiare naționale și internaționale.

Tabelul de mai jos prezintă evaluarea vulnerabilităților fiecărui canal VASP care interacționează cu sectoarele formale și informale:

Tabel 21: Evaluarea vulnerabilităților de SB/FT asociate VA/VASP pentru fiecare canal VASP care interacționează cu sectoarele formale și informale

Tip VASP	Tip servicii	Sub-tip (canal / activitate)	Nivelul de vulnerabilitate
FURNIZORI DE PORTOFELE DIGITALE	Servicii de Custodie	Hot Wallet (Portofel Fierbinte)	Înalt
	Servicii Non-Custodie	Cold Wallet (Portofel Rece)	Înalt
	Servicii de Transfer	P2P	Înalt
FURNIZORI DE SERVICII DE SCHIMB VA	Servicii de Conversie	Fiat-to-Virtual	Înalt
		Virtual-to-Fiat	Înalt
FURNIZORI DE SERVICII DE INVESTIȚII	Produse Emergente	Servicii Crypto Escrow	Înalt

Nivelul general de vulnerabilitate a fost evaluat ca fiind **Înalt**.

7.3. Măsurile de atenuare (Scăzut)

Republica Moldova se confruntă cu provocări substanțiale în atenuarea riscurilor asociate VA/VASP, în principal din cauza lipsei unui cadru legal adecvat. Măsurile actuale de evaluare a acestor riscuri evidențiază ineficiențe semnificative, care derivă din cadrul legislativ limitat al țării și din absența unor instrumente esențiale pentru gestionarea eficientă a vulnerabilităților identificate. Deși există o interdicție generală privind serviciile legate de VA, această măsură nu este suficient de cuprinzătoare și nu abordează întreaga gamă de riscuri asociate VA. De asemenea, autoritățile se confruntă **cu provocări cauzate de lipsa unor instrumente adecvate și a expertizei necesare, ceea ce le împiedică să identifice și să sancționeze eficient persoanele sau entitățile implicate în activități ilegale legate de active virtuale**. Această lacună permite actorilor iliciți să exploateze sistemul cu un risc minim de detectare sau urmărire penală.

7.4. Riscul final de SB/FT asociat VA/VASP

Pe baza evaluării riscurilor pentru toate canalele relevante de VASP, **riscul rezidual general** de SB/FT asociat cu VA/VASP a fost determinat ca fiind „**Înalt**”. Această clasificare rămâne valabilă chiar și după aplicarea măsurilor de atenuare, disponibile la momentul evaluării.

Tabel 22: Sumarul evaluării privind amenințările, vulnerabilitățile și riscul rezidual de SB/FT asociate VA/VASP pe toate canalele VASP.

Tip VASP	Tip servicii	Sub-tip (canal /activități)	(1) Nivel Amenințare	(2) Nivel Vulnerabilitate	Risc Total (1)+(2)	Riscul rezidual
FURNIZORI DE PORTOFELE DIGITALE	Servicii de Custodie	Hot Wallet	Înalt	Înalt	Înalt	Înalt
	Servicii Non-Custodie	Cold Wallet	Înalt	Înalt	Înalt	Înalt
FURNIZORI DE PORTOFELE DIGITALE	Servicii de Transfer	P2P	Înalt	Înalt	Înalt	Înalt
	Servicii de Conversie	Fiat-to-Virtual	Înalt	Înalt	Înalt	Înalt
		Virtual-to-Fiat	Înalt	Înalt	Înalt	Înalt
FURNIZORI DE PORTOFELE DIGITALE	Produce Emergente	Servicii Crypto Escrow	Înalt	Înalt	Înalt	Înalt

Concluzii

8.1. Constatări principale

Raportul ENR privind riscurile de SB/FT asociate VA/VASP în Republica Moldova oferă perspective valoroase asupra dinamicii sectorului finanțelor digitale și implicațiilor acestuia pentru securitatea națională. Evaluarea a scos în evidență deficiențe semnificative, inclusiv lipsa unui cadru de reglementare cuprinzător, măsuri de interdicție ineficiente, expertiză și instrumente limitate în rândul autorităților competente și dificultăți în schimbul de informații la nivel internațional. Deși legislația actuală interzice prestarea serviciilor privind VA, reducând eficient anumite riscuri în sectorul financiar formal, această abordare a dus, neintenționat, la migrarea activităților legate de VA către economia subterană, complicând supravegherea și controlul acestui fenomen.

În continuare, sunt prezentate constatările principale ale evaluării, care subliniază aspectele critice și concluziile esențiale:

- Raportul ENR reprezintă **prima analiză detaliată a riscurilor de SB/FT asociate VA/VASP în Republica Moldova**. Evaluarea a concluzionat că expunerea Republicii Moldova la riscurile de SB/FT legate de VA/VASP este semnificativă, fiind încadrată în categoria de risc **Înalt**.
- **Lipsa unui cadru de reglementare:** În prezent, Republica Moldova nu dispune de un cadru de reglementare cuprinzător dedicat supravegherii VA/VASP. Acest vid legislativ limitează capacitatea autorităților de a monitoriza eficient acest sector și creează vulnerabilități care pot fi exploatate de activități infracționale. Urmare interdicției privind activitățile legate de VA în țară, operațiunile VA/VASP s-au concentrat în sectorul informal, unde tranzacțiile se desfășoară direct între persoane fizice. Acest fenomen face ca supravegherea și controlul acestor activități să fie extrem de dificile.
- **Mecanisme de monitorizare ineficiente:** Interzicerea prestării serviciilor privind activele virtuale nu a atins rezultatele scontate. Activitățile asociate criptomonedelor continuă să existe pe piața locală, migrând în mare parte către economia subterană. **Măsurile menite să impună interdicția și să reducă expunerea la active virtuale s-au dovedit a fi ineficiente, din cauza lipsei unor mecanisme adecvate pentru identificarea persoanelor fizice și juridice care operează ilegal ca VASP și pentru aplicarea unor sancțiuni descurajatoare asupra acestor entități.**
- **Economia subterană:** Datele colectate în cadrul ENR indică o **expansiune clară a activităților subterane legate de VA/VASP**. Diverse platforme nereglementate, bazate pe mesagerie criptată, facilitează acum tranzacțiile și activitățile cu VA, **ocolind complet controlul autorităților**. Aceste canale informale, în special cele găzduite pe platforme criptate, au devenit principalii intermediari pentru tranzacțiile cu VA, oferind o gamă largă de servicii, de la schimburi peer-to-peer de criptomonede până la achiziții de valoare mare utilizând criptomonede, creând astfel un mediu favorabil pentru activități de SB/FT.
- Migrarea activităților legate de VA/VASP în economia subterană contribuie la **imposibilitatea realizării unei evaluări calitative a riscurilor de SB/FT**.
- Deși autoritățile competente au participat la o serie de programe de instruire și au dobândit cunoștințe de bază în domeniul VA, numărul specialiștilor implicați în aceste programe de instruire este foarte limitat, ceea ce generează **lacune semnificative în nivelul de expertiză**. În plus, **resursele tehnologice necesare pentru a urmări și a investiga în mod eficient infracțiunile legate de VA sunt limitate**.
- **Cooperarea internațională și accesibilitatea datelor:** Operațiunile globale ale VASP determină dispersarea datelor esențiale despre tranzacții și informații KYC în diverse jurisdicții, adesea plasând informațiile referitoare la clienții moldoveni în regiuni mai puțin cooperante, situate în afara UE. Această fragmentare complică capacitatea autorităților din Moldova de a urmări tranzacțiile și de a identifica beneficiarii, generând provocări semnificative în desfășurarea investigațiilor financiare complexe.

- **Creșterea raportărilor STR/SAR:** Rapoartele instituțiilor financiare au indicat o creștere a tranzacțiilor suspecte implicând VA, adesea asociate cu prestarea serviciilor ilegale de schimb VA, fraude și trafic de droguri.
- **Activitatea de minerit în regiunea transnistreană:** Regiunea separatistă Transnistria reprezintă o amenințare semnificativă datorită nivelului ridicat de activități de minerit a criptomonedelor. Această activitate a crescut considerabil începând cu 2018, fiind alimentată de subvențiile pentru energie și de lipsa unor restricții din partea autorităților neconstituționale ale regiunii.
- **Aspecte fiscale:** Legislația fiscală actuală din Republica Moldova nu oferă prevederi specifice legate de impozitarea veniturilor generate din criptomonede. În prezent, orice venit obținut de o persoană fizică din investiții financiare în criptomonede este tratat, conform legislației fiscale, ca venit din investiții de capital și active financiare.
- **Riscuri regionale:** Proximitatea Republicii Moldova față de zone de conflict amplifică riscul de SB/FT facilitate prin canale de VA/VASP. Această situație complică și mai mult gestionarea securității naționale și regionale.
- **Lipsa de experiență în sectorul privat:** Aproximativ 45% dintre bănci evită deschiderea de conturi specializate și nu realizează evaluări interne ale riscurilor de SB/FT asociate cu VA/VASP. Deși riscurile legate de SB/FT din partea VA/VASP sunt percepute ca fiind înalte, sectorul privat nu dispune de instrumentele și cunoștințele necesare pentru a identifica în mod eficient expunerea indirectă la aceste riscuri. Reticența de a deschide conturi specializate și de a se implica în activități legate de criptomonede contribuie la subestimarea acestor riscuri, ridicând îngrijorări legate de capacitatea sectorului privat de a implementa o abordare bazată pe risc (RBA).

8.2. Recomandări

- **Consolidarea cadrului de reglementare:** Implementarea unui cadru legal și de reglementare cuprinzător, aliniat la directivele UE și standardele FATF/GAFI, orientat spre autorizarea, înregistrarea și supravegherea consolidată a VASP. Se recomandă introducerea unor măsuri adecvate pentru supravegherea eficientă a acestui sector și aplicarea de sancțiuni în cazul constatării unor nereguli. Autoritățile ar trebui să monitorizeze evoluțiile din sectorul VA și să evalueze necesitatea ajustării cadrului legislativ național.
- **Măsuri de evaluare a riscurilor pentru entitățile raportoare:** Entitățile raportoare, în sensul Legii nr. 308/2017, ar trebui să inițieze evaluări interne ale riscurilor pentru a identifica și evalua riscurile de SB/FT asociate cu VA/VASP. Acest proces va facilita identificarea, evaluarea și atenuarea riscurilor legate de expunerea indirectă la VA/VASP.
- **Consolidarea capacităților organelor de aplicare a legii:** Este necesară intensificarea investițiilor în programe de instruire specializată și soluții tehnologice avansate pentru a spori capacitatea autorităților de a monitoriza, urmări și sancționa eficient activitățile de SB/FT care implică VA. De asemenea, se recomandă desemnarea clară a unei autorități responsabile, dotată cu resursele necesare pentru a detecta și combate activitățile subterane ale VASP.
- **Programe de instruire cuprinzătoare:** Autoritățile publice relevante ar trebui să beneficieze de inițiative substanțiale de consolidare a capacităților, adresate unui grup extins de specialiști, pentru a îmbunătăți înțelegerea și gestionarea riscurilor de SB/FT asociate cu VA/VASP. Aceste inițiative ar trebui să includă cursuri specializate în analiza blockchain și tehnici de evaluare a riscurilor. De asemenea, organizarea periodică de ateliere și programe de certificare, adaptate autorităților de reglementare și supraveghere, va contribui la menținerea unei expertize actualizate, permițând autorităților să identifice, să monitorizeze și să gestioneze eficient riscurile emergente din sectorul VA/VASP.
- **Consolidarea colaborării la nivel național:** Crearea unui canal de parteneriat public-privat pentru schimbul de informații. Este esențial să se faciliteze o comunicare eficientă între entitățile raportoare, Unitatea de Informații Financiare, autoritățile de reglementare și alte instituții competente, asigurând un flux constant de informații privind tipologiile emergente de SB/FT. Această inițiativă ar contribui la creșterea și uniformizarea nivelului de cunoștințe între diversele entități din ambele sectoare.
- **Îmbunătățirea colaborării internaționale:** Stabilirea de parteneriate cu organisme internaționale și state vecine este esențială pentru a facilita schimbul de informații și desfășurarea investigațiilor comune legate de VA/VASP. Se recomandă participarea activă la evenimente dedicate împărtășirii celor mai bune practici, precum și implicarea în programe de instruire sau schimb de experiență pentru autoritățile relevante.
- **Clarificarea politicilor fiscale:** Stabilirea unor obligații fiscale clare pentru veniturile generate din VA pentru încurajarea conformării voluntare și reducerea riscurilor de evaziune fiscală. Se recomandă revizuirea legislației naționale pentru alinierea la practicile internaționale privind impozitarea veniturilor din tranzacțiile cu criptomonede. Aceasta ar trebui să asigure un tratament fiscal clar și echitabil, precum și simplificarea procesului de declarare și plată a impozitului aferent acestor venituri.

- **Date statistice legate de activitățile VA/VASP:** Autoritățile ar trebui să inițieze colectarea, stocarea și partajarea datelor și metricilor relevante privind activitățile VA/VASP. Deși volumele actuale de activitate în sectorul formal sunt reduse, stabilirea unei baze de referință bazate pe date concrete va facilita identificarea timpurie a riscurilor emergente și a modificărilor nivelurilor de risc, pe măsură ce activitatea în acest sector evoluează.

Aceste măsuri vor ajuta autoritățile statului să abordeze riscurile și vulnerabilitățile existente, să se alinieze standardelor internaționale și să creeze un mediu mai sigur pentru utilizarea legitimă a tehnologiilor financiare digitale. Pentru a asigura implementarea eficientă a acestor măsuri, se recomandă elaborarea unui Plan de Acțiune pe termen mediu (trei ani), care să includă obiective clare și acțiuni concrete, cu termene limită și instituții responsabile pentru fiecare acțiune. Acest plan ar trebui să fie integrat în Planul de Acțiune existent pentru implementarea Strategiei Naționale AML/CFT.

8.3. Provocări și limitări

În cadrul exercițiului de ENR, Grupul de Lucru (GL) s-a confruntat cu o provocare semnificativă în colectarea datelor esențiale legate de VA/VASP. Având în vedere că legislația actuală AML/CFT din Moldova limitează activitățile legate de VA, țara nu dispune în prezent de VASP autorizați oficial. Această situație a generat un vid în capacitatea de a colecta date statistice esențiale care să permită GL să evalueze cu exactitate interesul și implicarea cetățenilor moldoveni în sectorul VA. Astfel de date sunt cruciale pentru o evaluare completă a riscurilor asociate cu VA în țară.

Pentru a aborda această problemă, GL a e-laborat un chestionar specific destinat colectării de informații statistice cheie și anonimizate de la mai mulți VASP autorizați în alte state. Acest chestionar a fost transmis către Unitățile de Informații Financiare (UIF) din statele respective, solicitând sprijinul acestora pentru facilitarea comunicării cu VASP vizați. Cu toate acestea, din cauza structurii operaționale globale a acestor VASP, datele referitoare la clienții moldoveni sunt gestionate preponderent de subsidiare înregistrate în jurisdicții mai puțin cooperante. Ca urmare, UIF Moldova nu a primit răspunsuri în urma acestor demersuri, evidențiind dificultățile în accesarea datelor transfrontaliere necesare pentru o evaluare eficientă a riscurilor asociate VA/VASP.

9. Anexă

9.1. Glosar

Tabel 23: Glosar

Blockchain	O soluție tehnologică care facilitează utilizarea activelor digitale. Reprezintă o metodă sigură de înregistrare a informațiilor pe o rețea de tip peer-to-peer ⁷² .
Blockchain analytics	O soluție tehnologică destinată analizei datelor tranzacțiilor pe rețele blockchain, care permite urmărirea mișcării activelor virtuale, identificarea tiparelor și evaluarea riscurilor în scopuri de conformitate, securitate și investigație.
Bridge (punte)	Un blockchain bridge funcționează ca o poartă de legătură între mai multe blockchain-uri separate, permițând transferul de date și active între acestea.
Monede digitale emise de banca centrală (CBDC)	Este o monedă digitală emisă de o bancă centrală. CBDC se distinge de criptomonede prin faptul că provine direct de la o bancă centrală.
Activ virtual (VA)	Reprezentare digitală a valorii care nu este emisă ori garantată de o bancă centrală sau de o autoritate publică, nu este în mod obligatoriu legată de o monedă instituită legal și nu deține statutul legal de monedă sau bani, dar care poate fi tranzacționată în mod electronic, transferată sau utilizată în scopul efectuării de plăți sau investiții. Activele virtuale nu includ reprezentările digitale ale monedelor fiduciare (fiat), ale valorilor mobiliare și ale altor active financiare stabilite de legislația națională.
ERC-20	ERC-20 reprezintă standardul tehnic pentru tokenurile fungibile create pe baza blockchain-ului Ethereum.
ERC-721	ERC-721 este un standard pentru tokenuri nefungibile pe blockchain-ul Ethereum. Acesta oferă un set de reguli pentru crearea tokenurilor unice care reprezintă active digitale.
FIAT	O monedă care nu este garantată de metale prețioase sau alte active sau bunuri tangibile. Este emisă de banca centrală
Mixer/Tumbler	Serviciu care combină criptomonedele utilizatorilor pentru a ascunde proveniența și deținătorii fondurilor. ⁷³
Metaverse	Termenul se referă la lumi virtuale în care utilizatorii, reprezentați de avatare, interacționează.
Monedă cu confidențialitate sporită (eng. <i>Privacy coin</i>)	Monedă cu anonimitate sporită, este proiectată pentru a pune accent pe confidențialitate, având caracteristici care reduc posibilitatea de a fi urmărită.
Smart contract	Un contract care se auto-execută și este folosit, de obicei, pentru a automatiza implementarea unui acord fără intervenția unui intermediar.
Jeton (eng. <i>Token</i>)	O reprezentare a unui activ sau interes care a fost tokenizat pe blockchain-ul unei criptomonede existente.
Furnizor de servicii privind activele virtuale (VASP sau CASP)	Persoană fizică sau juridică ce prestează, în calitate de profesionist, pentru sau în numele altei persoane fizice sau juridice, una sau mai multe dintre următoarele activități sau operațiuni: a) schimb între activele virtuale și monedele fiduciare;b) schimb între una sau mai multe forme de active virtuale;c) transfer de active virtuale;d) păstrare și/sau administrare a activelor virtuale sau a instrumentelor care conferă dreptul de control asupra activelor virtuale;e) participare la și prestare de servicii financiare privind oferta unui emitent și/sau vânzarea unui activ virtual.
Cartea albă (eng. <i>White paper</i>)	Whitepaper-ul sau Cartea Albă este un document pregătit de dezvoltatorii unei monede care prezintă detaliile necesare ale proiectului blockchain.

⁷² PwC, Demystifying cryptocurrency and digital assets, website: <https://www.pwc.com/us/en/tech-effect/emerging-tech/understanding-cryptocurrency-digital-assets.html> [ultima accesare: 06 Octombrie 2024].

⁷³ Chainalysis, Crypto Mixers and AML Compliance, website: <https://www.chainalysis.com/blog/crypto-mixers/> [ultima accesare: 06 Octombrie 2024].

9.2. Cronologia principalelor evenimente și evoluții din ecosistemul VA/VASP, alături de acțiunile și inițiativele întreprinse de Republica Moldova

Tabel 24: Cronologia principalelor evenimente și evoluții din ecosistemul VA/VASP, precum și acțiunile și inițiativele întreprinse de Republica Moldova

31 octombrie 2008	„Satoshi Nakamoto” (pseudonim) publică documentul „White Paper” al Bitcoin ⁷⁴ .
15 ianuarie 2010	A fost lansată prima platformă de schimb de criptomonede - BitcoinMarket ⁷⁵ .
21 octombrie 2011	A fost lansat primul serviciu de mixare – Bitcoin Fog ⁷⁶ .
iunie 2012	A fost lansată platforma de schimb P2P - LocalBitcoins ⁷⁷ .
23 ianuarie 2014	A fost descris conceptul Ethereum într-un „White Paper” publicat de fondatorul Vitalik Buterin ⁷⁸ .
18 aprilie 2014	A fost lansată criptomoneda Monero (XMR), axată pe confidențialitate ⁷⁹ .
19 noiembrie 2015	A fost propus protocolul ERC-20, deschizând o nouă cale pentru emiterea de tokenuri noi, inclusiv monede stabile, pe rețeaua Ethereum ⁸⁰ .
12 mai 2017	A fost lansat atacul ransomware WannaCry de un grup de criminalitate cibernetica organizată cunoscut sub numele de Lazarus ⁸¹ .
10 iulie 2017	Banca Națională a Moldovei a publicat un prim avertisment privind riscurile asociate monedelor virtuale ⁸² .
24 ianuarie 2018	Protocolul ERC-721 a fost propus, oferind baza pentru tokenurile nefungibile (NFT-uri) pe rețeaua Ethereum ⁸³ .
15 februarie 2018	Banca Națională a Moldovei a emis un nou avertisment asupra riscurilor înalte asociate investițiilor în criptomonede ⁸⁴ .
8 martie 2018	Comisia Europeană a adoptat planul de acțiune pentru FinTech.
15 mai 2018	Banca Națională atenționează, în mod repetat, asupra riscurilor investițiilor în criptomonede ⁸⁵ .
14 septembrie 2018	Banca Națională a Moldovei a emis un nou comunicat, reitărând opiniile exprimate anterior referitoare la așa-numitele „monede virtuale” și informând că acestea nu sunt monede în sensul tradițional al termenului și nu sunt garantate sau acceptate ca mijloc de plată de către autoritatea monetară ⁸⁶ .
28 noiembrie 2018	OFAC a desemnat facilitatorii financiari din Iran implicați în activități cibernetice malițioase și, pentru prima dată, a inclus adresele de monede virtuale asociate acestora ⁸⁷ .
21 iunie 2019	FATF/GAFI a publicat ghidul privind abordarea bazată pe risc a activelor virtuale ⁸⁸ .
24 septembrie 2020	A fost înregistrată propunerea legislativă referitoare la activele cripto (MiCA) și reziliența operațională digitală (DORA).
octombrie 2021	Au intrat în vigoare modificări la Legea nr. 133 din 17.06.2016 privind declararea averii și intereselor personale, care obligă subiecții declarației să indice în declarația de avere și interese personale bunurile virtuale, inclusiv valuta virtuală, a căror valoare depășește 10 salarii medii lunare pe economie.
mai 2022	A fost publicat primul Raport de progres al Comitetului MONEYVAL al Consiliului Europei. Conformitatea tehnică a Republicii Moldova cu Recomandarea 15 a fost retrogradată la NC (neconformă).
20 octombrie 2022	INTERPOL a anunțat crearea primului „metavers” destinat organelor de aplicare a legii ⁸⁹ .

74 Forbes, The Bitcoin White Paper is Now Officially 15 Years Old, website: <https://www.forbes.com/sites/peterizzo/2023/10/31/15-facts-about-the-satoshi-white-paper-on-bitcoins-15th-birthday/> [ultima accesare: 22 Septembrie 2024].

75 Guinness World Records, First cryptocurrency exchange, website: <https://www.guinnessworldrecords.com/world-records/696258-first-cryptocurrency-exchange> [ultima accesare: 22 Septembrie 2024].

76 U.S. Department of Justice, Bitcoin Fog Operator Convicted of Money Laundering Conspiracy, website: <https://www.justice.gov/archives/opa/pr/bitcoin-fog-operator-convicted-money-laundering-conspiracy> [accesat: 22 Septembrie, 2024]

77 Localbitcoins, About LocalBitcoins, website: <https://localbitcoins.com/about> [accesat: 22 Septembrie 2024].

78 Etherium community (ethereum.org), Etherium Whitepaper, website: <https://ethereum.org/en/whitepaper/> [22 Noiembrie 2024].

79 Monero (getmore.org), About Monero, A Brief History website: <https://www.getmonero.org/resources/about/> [ultima accesare: 22 Noiembrie 2024].

80 Ethereum Community (ethereum.org), ERC-20 Token Standard, website: <https://ethereum.org/en/developers/docs/standards/tokens/erc-20/> [accesat: 22 Septembrie 2024].

81 U.S. Department of Justice, North Korean Regime-Backed Programmer Charged With Conspiracy to Conduct Multiple Cyber Attacks and Intrusions, website: <https://www.justice.gov/opa/pr/north-korean-regime-backed-programmer-charged-conspiracy-conduct-multiple-cyber-attacks-and> [accesat: 22 Septembrie 2024].

82 Banca Națională a Moldovei: Moneda virtuală și riscuri asociate, site: <https://www.bnm.md/ro/content/moneda-virtuala-si-riscuri-asociate> [ultima accesare: 29 Noiembrie 2024].

83 Etherium Community (ethereum.org), ERC-21 Non-Fungible Token Standard, website: <https://ethereum.org/it/developers/docs/standards/tokens/erc-721/> [accesat: 22 Septembrie, 2024].

84 BNM avertizează că investițiile în criptovalute implică riscuri înalte, website: <https://www.bnm.md/ro/content/bnm-avertizeaza-ca-investitiile-criptovalute-implica-riscuri-inalte> [ultima accesare: 29 Noiembrie 2024].

85 Banca Națională atenționează, în mod repetat, asupra riscurilor de a investi în criptovalute, site: <https://www.bnm.md/ro/content/banca-nationala-atentioneaza-mod-repetat-asupra-riscurilor-de-investi-criptovalute> [ultima accesare: 29 Noiembrie 2024].

86 <https://www.bnm.md/ro/content/clarificarea-positiei-de-reglementare-si-autorizare-monedei-virtuale>

87 U.S. Department of the Treasury Designates Iran-Based Financial Facilitators of Malicious Cyber Activity and for the First Time Identifies Associated Digital Currency Addresses, website: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm556> [ultima accesare: 29 Noiembrie 2024].

88 FATF, Guidance for Risk-Based Approach to Virtual Assets and Virtual Asset Service Providers, website: <https://www.fatf-gafi.org/en/publications/Fatfrecommendations/Guidance-rba-virtual-assets.html> [ultima accesare: 29 Noiembrie 2024].

89 Interpol, Interpol launches first global police Metaverse, website: <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2022/INTERPOL-launches-first-global-police-Metaverse> [ultima accesare: 22.09.2024].

28 octombrie 2022	Banca Națională a Moldovei a transmis o circulară către instituțiile bancare și PSP prin care a dispus încetarea facilitării sau intermedierei plăților din/în conturi către VASP.
16 ianuarie 2023	Regulamentul UE privind Reziliența Operațională Digitală (DORA) a intrat în vigoare.
29 mai 2023	CNPF atenționează despre riscurile investițiilor prin intermediul platformelor de tranzacționare neautorizate ⁹⁰ .
iunie 2023	MiCA a fost publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene (OJEU) ⁹¹ .
1 iulie 2023	Au fost adoptate o serie de modificări la Legea AML/CFT nr. 308/2017, marcând un prim pas pentru Republica Moldova în recunoașterea VA, prin introducerea unor noi concepte, precum „activ virtual” și „furnizor de servicii privind activele virtuale” în legislația națională. De asemenea, legea interzice furnizarea de servicii VA pe teritoriul Republicii Moldova.
mai 2024	A fost publicat al doilea Raport de progres al Comitetului MONEYVAL. Echipa de evaluatori a identificat o deficiență critică în respectarea Recomandării 15 FATF/GAFI de către Moldova, constând în lipsa unei evaluări cuprinzătoare a riscurilor SB/FT generate de activitățile VA/VASP.
noiembrie 2024	Republica Moldova a finalizat prima evaluare națională a riscurilor de SB/FT asociate VA/VASP.

90 https://www.cnpf.md/ro/ai-grija-de-banii-tai-cnpf-atentioneaza-despre-riscurile-investitiilor-prin-inte-6307_93595.html

91 ESMA, Markets in Crypto-Assets Regulation (MiCA), website: <https://www.esma.europa.eu/esmas-activities/digital-finance-and-innovation/markets-crypto-assets-regulation-mica#:~:text=The%20Markets%20in%20Crypto%20Assets,into%20force%20in%20June%202023.> [ultima accesare: 22.09.2024].

9.3. Lista autorităților de licențiere și reglementare a CASP (VASP) în UE

Tabel 25: Lista autorităților de licențiere și reglementare a CASP (VASP) în UE

Nr.	Stat UE	Regulator
1	Austria	Autoritatea de Reglementare a Pieței Financiare (FMA) ⁹²
2	Belgia	Autoritatea pentru Servicii și Piețe Financiare (FSMA) ⁹³
3	Bulgaria	Comisia de Supraveghere Financiară (FSC) ⁹⁴
4	Croația	Agenția de Supraveghere a Serviciilor Financiare (HANFA) ⁹⁵
5	Cipru	Comisia Valorilor Mobiliare și a Burselor din Cipru (CySEC) ⁹⁶
6	Republica Cehă	Banca Națională a Cehiei (ČNB) ⁹⁷
7	Danemarca	Autoritatea Daneză de Supraveghere Financiară (DFSA) ⁹⁸
8	Estonia	Autoritatea de Supraveghere Financiară (EFSA) ⁹⁹
9	Finlanda	Autoritatea de Supraveghere Financiară (FIN-FSA) ¹⁰⁰
10	Franța	Autoritatea Piețelor Financiare (AMF) ¹⁰¹
11	Germania	Autoritatea Federală de Supraveghere Financiară (BaFin) ¹⁰²
12	Grecia	Comisia Elenă a Pieței de Capital (HCMC) și Banca Națională a Greciei (NBG) ¹⁰³
13	Ungaria	Banca Națională a Ungariei (MNB) ¹⁰⁴
14	Irlanda	Banca Centrală a Irlandei ¹⁰⁵
15	Italia	Banca Națională a Italiei ¹⁰⁶
16	Letonia	Banca Națională a Letoniei ¹⁰⁷
17	Lituania	Banca Națională a Lituaniei ¹⁰⁸
18	Luxembourg	Comisia de Supraveghere a Sectorului Financiar (CSSF) ¹⁰⁹
19	Malta	Autoritatea pentru Servicii Financiare din Malta (MFSA) ¹¹⁰
20	Olanda	Banca Centrală a Olandei ¹¹¹
21	Polonia	Autoritatea de Supraveghere Financiară a Poloniei ¹¹²
22	Portugalia	Banca Centrală a Portugaliei ¹¹³
23	România	Comisia de Autorizare a Activității de Schimb Valutar ¹¹⁴
24	Slovacia	Banca Națională a Slovaciei ¹¹⁵
25	Slovenia	Agenția Piețelor de Valori Mobiliare și Banca Centrală a Sloveniei ¹¹⁶
26	Spania	Banca Centrală a Spaniei ¹¹⁷
27	Suedia	Autoritatea de Supraveghere Financiară a Suediei ¹¹⁸

92 <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-crypto-regulation/austria>

93 <https://crypto4innovation.org/belgium-champions-eu-crypto-policy-with-mica-blockchain-pilots-and-esg-standards/>

94 <https://prifinance.com/en/bulgaria-cryptocurrency-license/>

95 <https://manimama.eu/cryptocurrency-regulation-in-croatia/>

96 <https://cyprus-mail.com/2024/10/18/a-guide-to-cryptocurrency-in-cyprus/>

97 <https://cms.law/en/int/expert-guides/cms-expert-guide-to-crypto-regulation/czech-republic>

98 https://www.dfsa.dk/news/2024/jun/crypto-assets_250624

99 <https://news.err.ee/1609289883/estonia-introduces-legislation-to-regulate-cryptocurrency-providers>

100 <https://prifinance.com/en/cryptocurrency-license/finland/>

101 <https://www.amf-france.org/en/news-publications/news/mica-regulation-amf-now-accepting-applications-authorisation-casp>

102 <https://www.bundesbank.de/en/tasks/topics/bitcoin-and-co-how-crypto-assets-are-regulated-920632>

103 <https://manimama.eu/how-to-obtain-a-cryptocurrency-license-in-greece/>

104 <https://kapolyi.com/en/the-current-state-of-crypto-assets-regulation-in-hungary/>

105 <https://www.centralbank.ie/regulation/markets-in-crypto-assets-regulation>

106 <https://www.bancaditalia.it/media/approfondimenti/2024/micar/index.html?com.dotmarketing.htmlpage.language=1&dotcache=refresh&dotcache=refresh>

107 <https://www.bank.lv/en/operational-areas/licensing/crypto-asset/crypto-asset-service-providers>

108 <https://www.lb.lt/en/authorisation-of-crypto-asset-service-providers>

109 <https://www.cssf.lu/en/virtual-asset-service-provider/>

110 <https://www.mfsa.mt/our-work/virtual-financial-assets/>

111 <https://www.dnb.nl/en/login/my-dnb-supervision-services/supervisory-applications-service-new-forms/>

112 <https://www.financemagnates.com/cryptocurrency/poland-to-regulate-crypto-in-2024-knf-empowered-to-impose-fines/>

113 <https://manimama.eu/mica-implementation-in-portugal/>

114 <https://manimama.eu/mica-implementation-in-romania/>

115 <https://manimama.eu/mica-implementation-in-slovakia/>

116 <https://practiceguides.chambers.com/practice-guides/comparison/990/13590/21421-21422-21423-21424-21425-21426-21427-21428>

117 <https://gofaizen-sherle.com/crypto-license/spain>

118 <https://manimama.eu/mica-implementation-in-sweden/>

Organization for Security and
Co-operation in Europe

